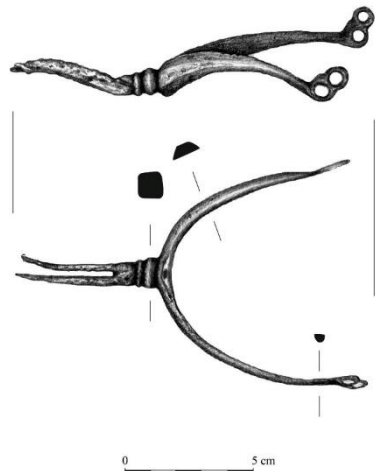
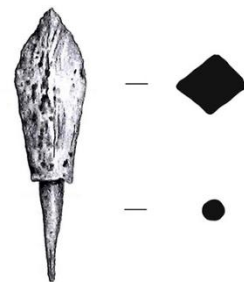
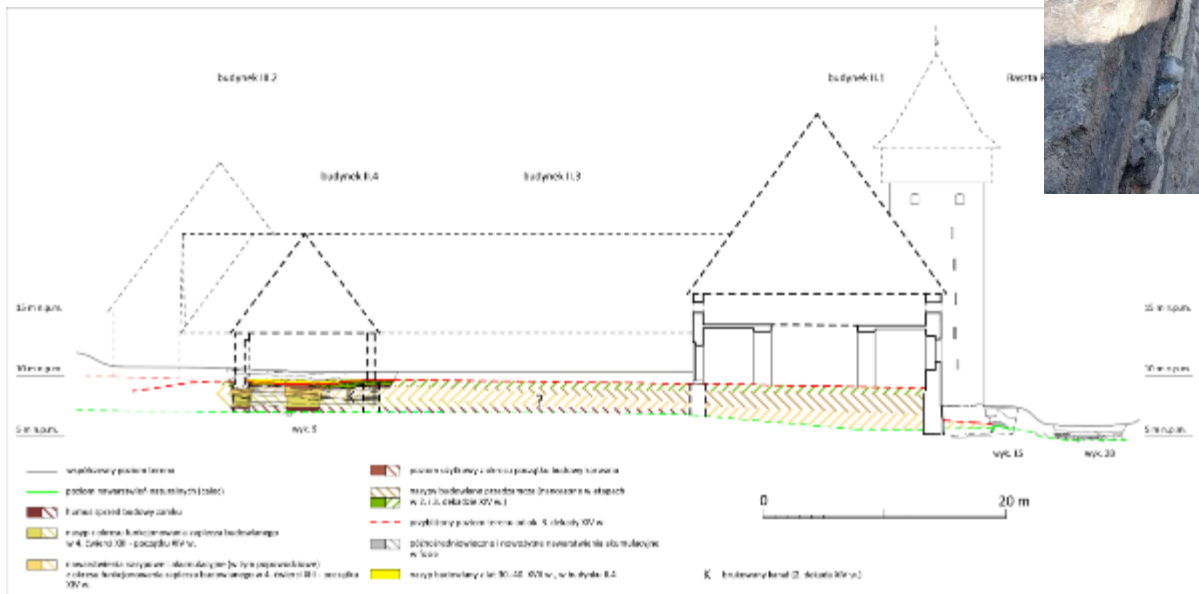

Przedzamcza zamku w Malborku

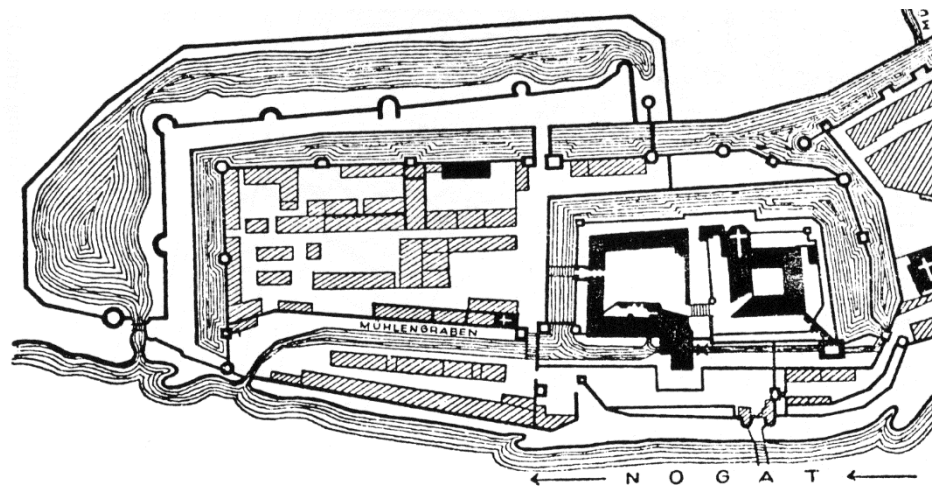

w świetle nowych badań

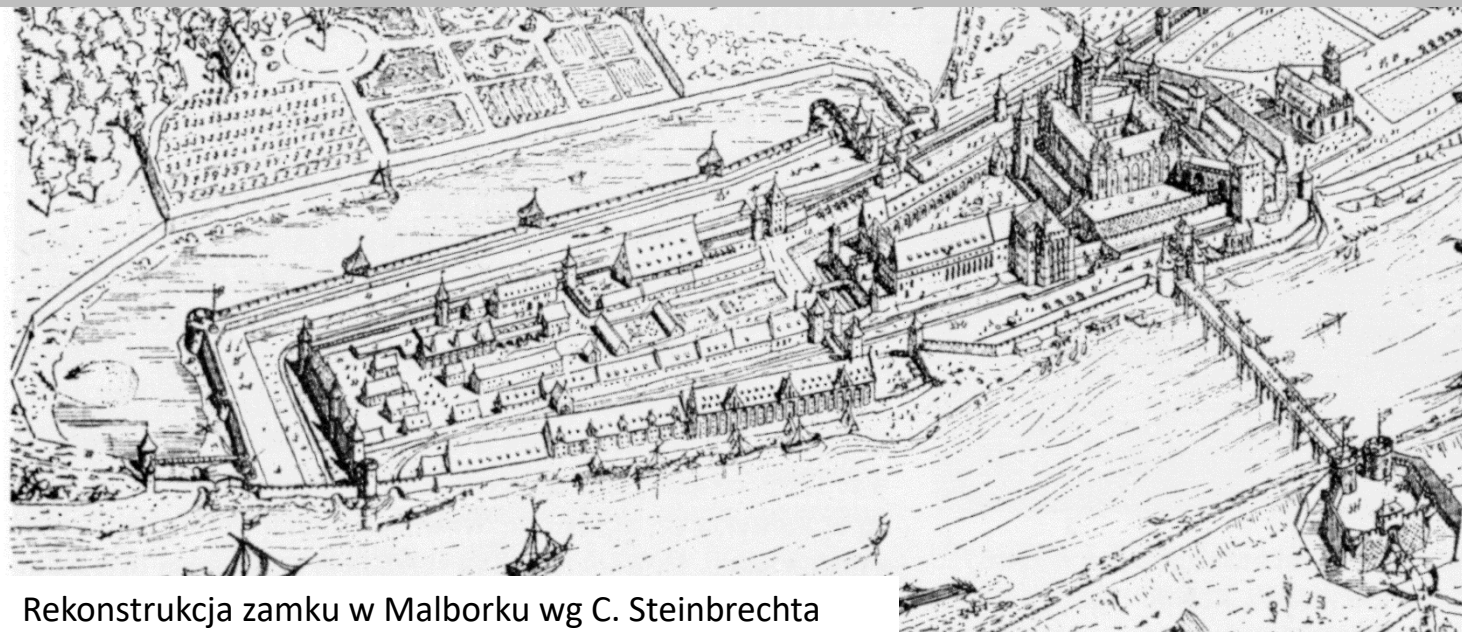

Bogusz Wasik

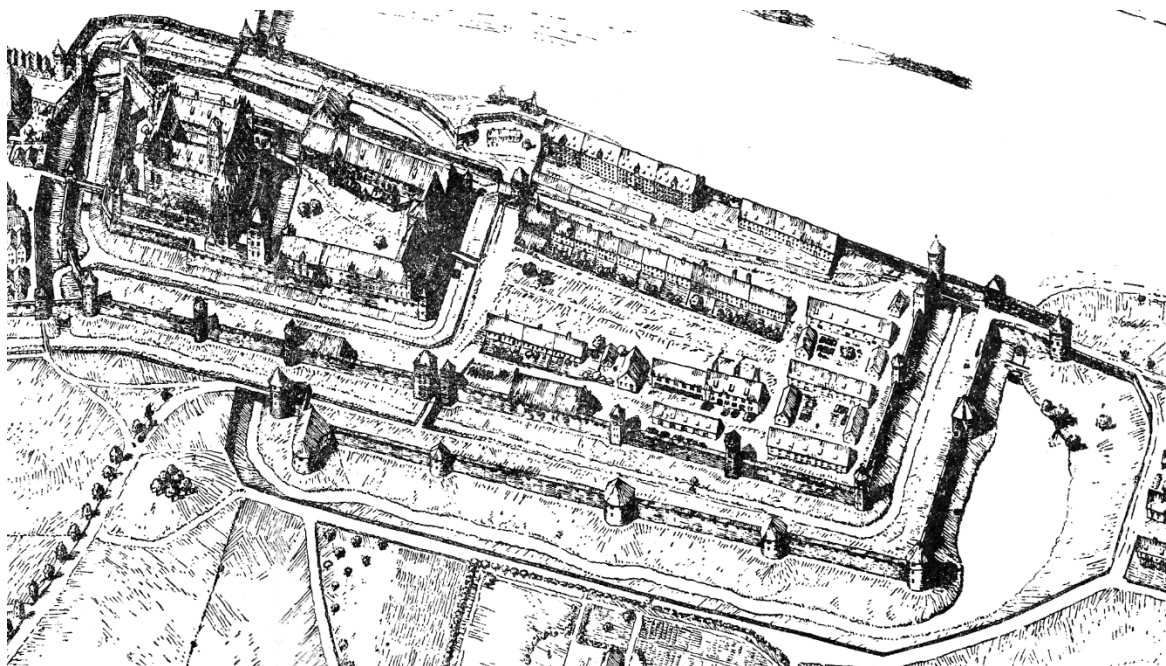
STAN WIEDZY O PRZEDZAMCZU

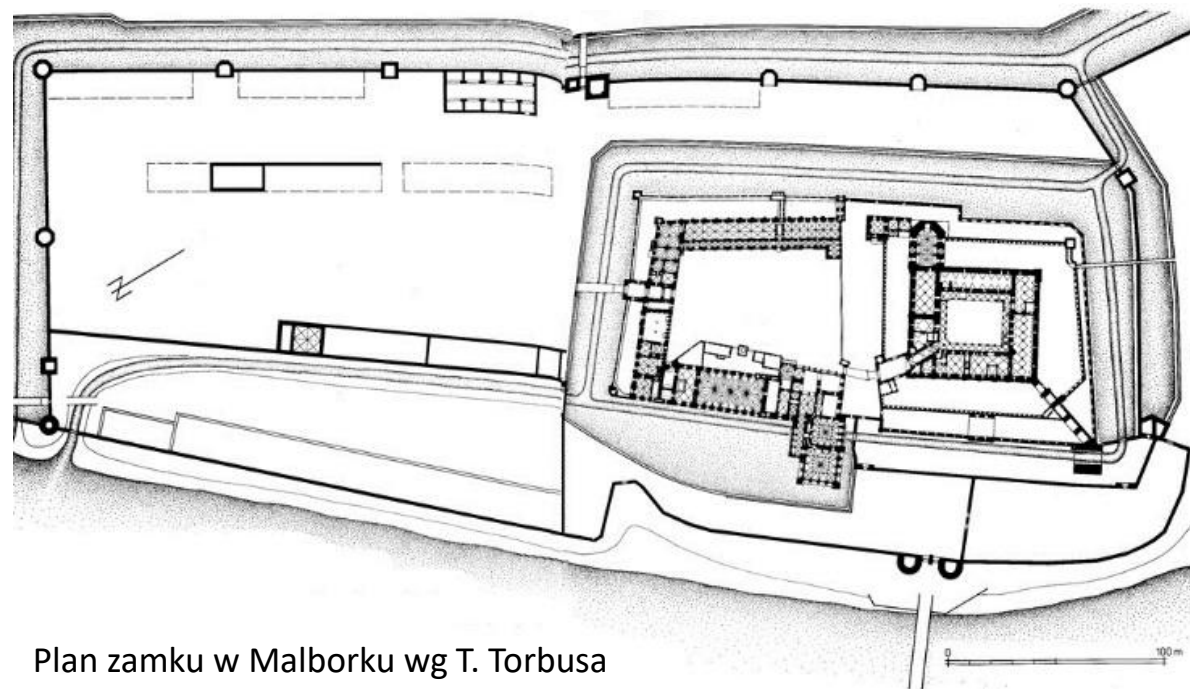
Plan zamku w Malborku wg K. H. Clasena

Rekonstrukcja zamku w Malborku wg C. Steinbrechta

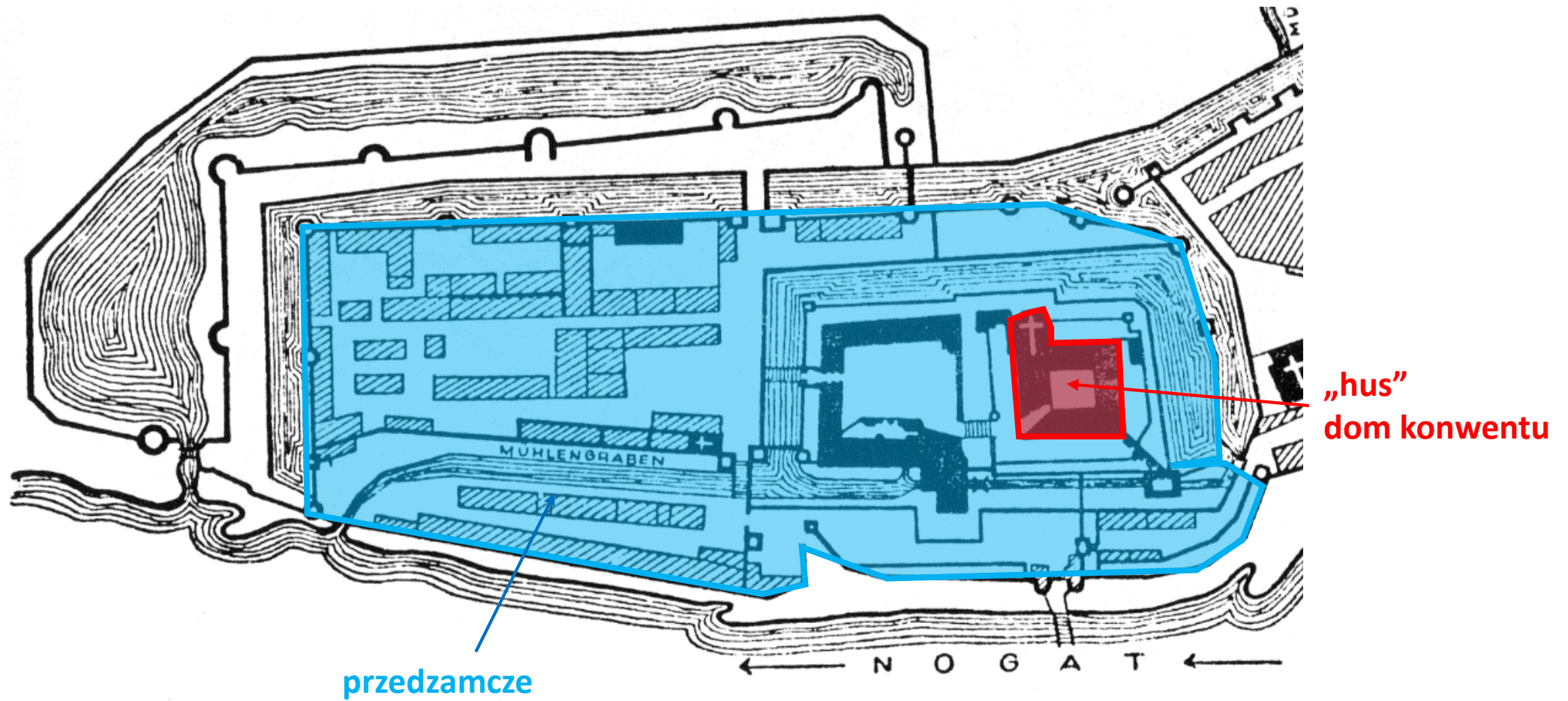

Rekonstrukcja zamku w Malborku wg K. Haukego

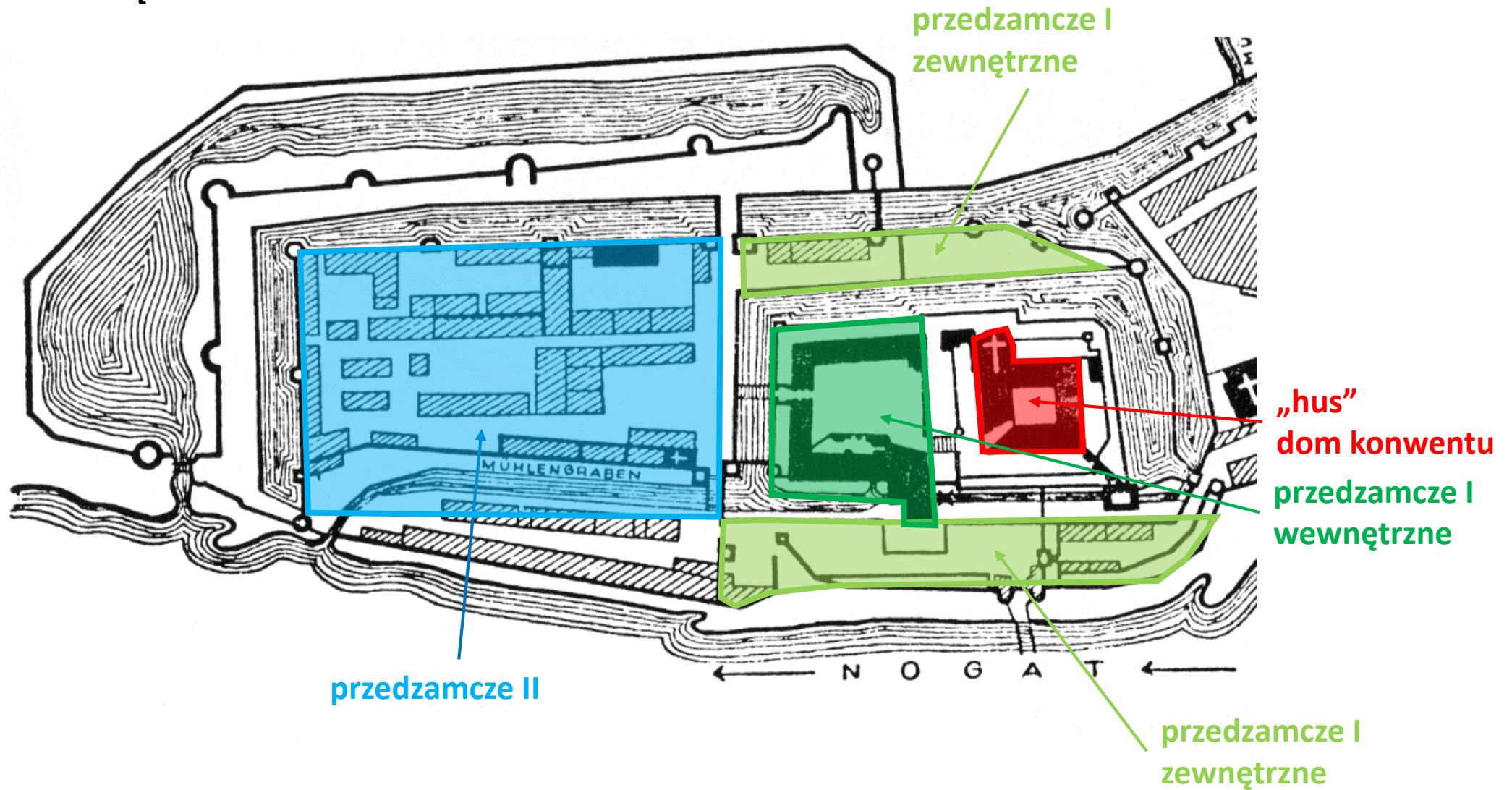

Plan zamku w Malborku wg T. Torbusa

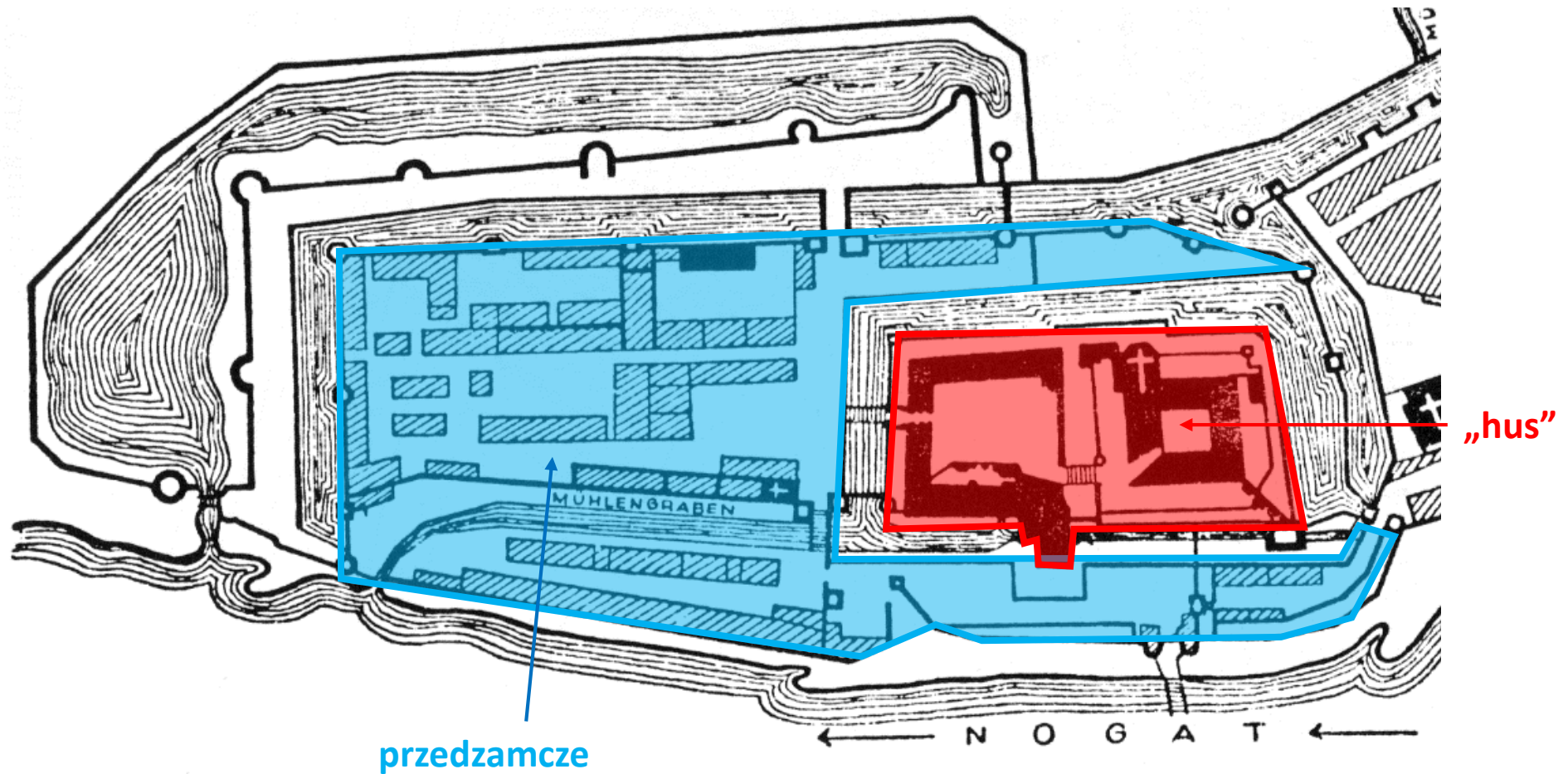
Nazewnictwo części zamku w XIV w.

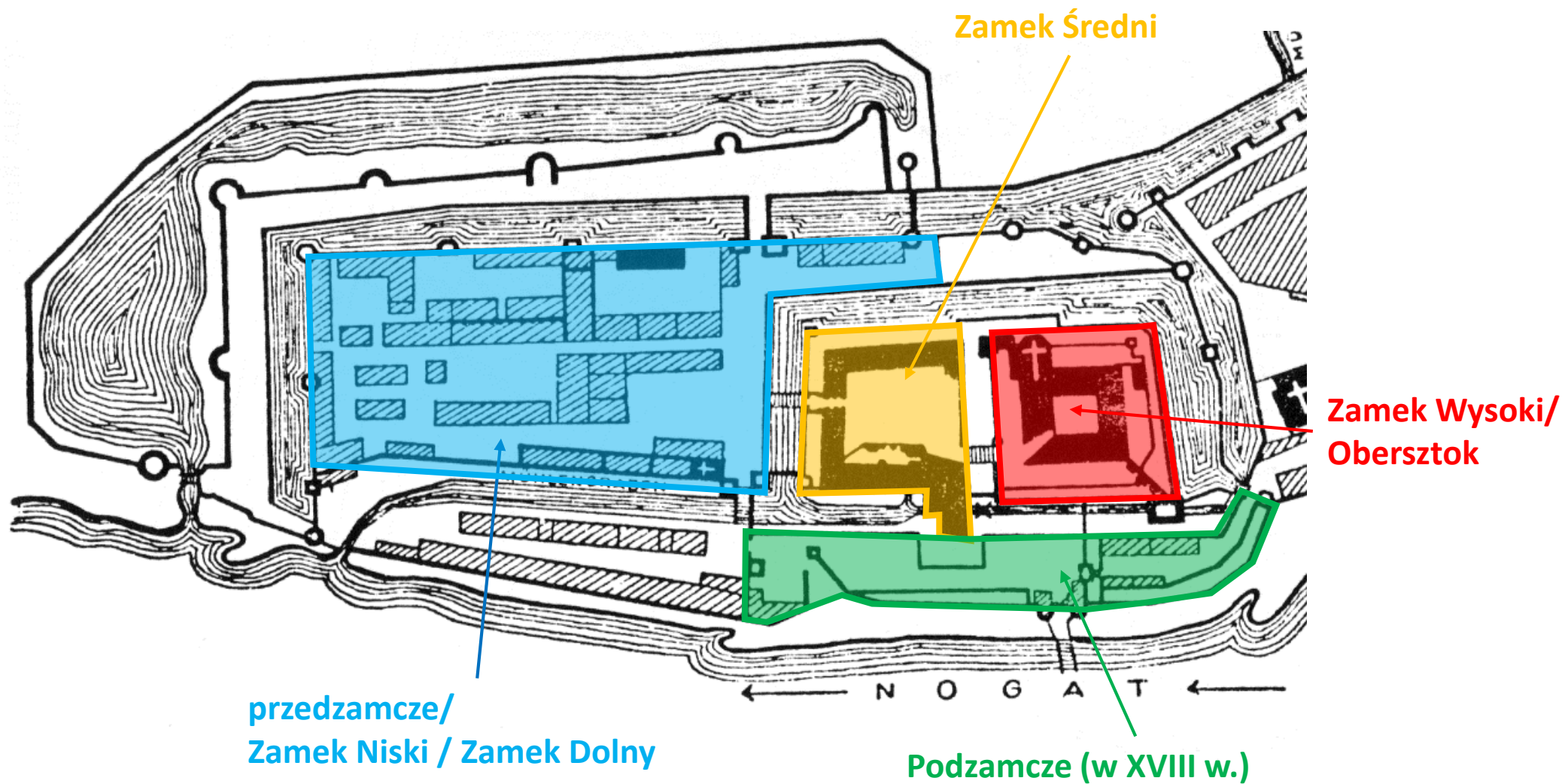
Nazewnictwo części zamku w 2. dekadzie XV w.

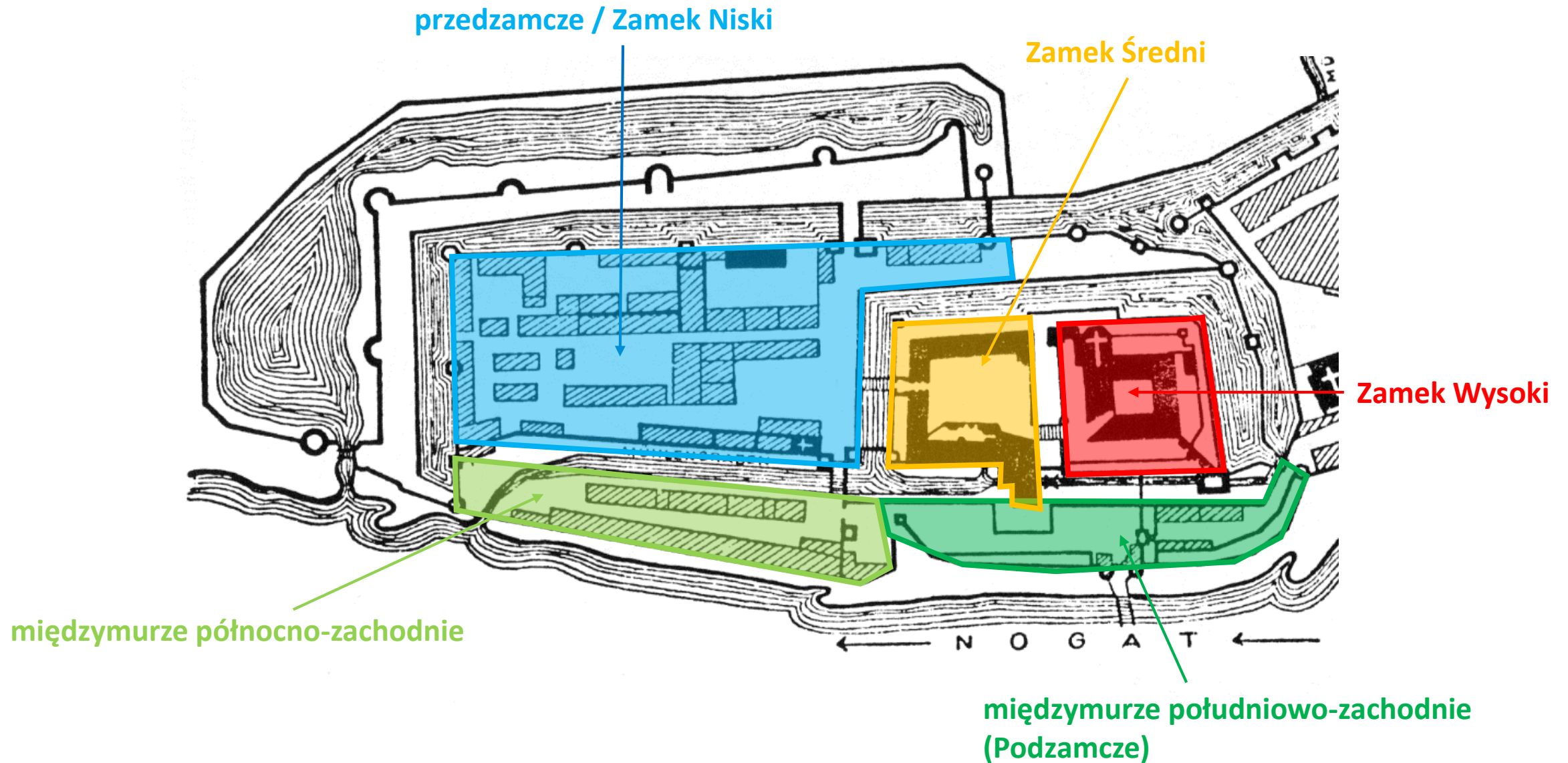
Nazewnictwo części zamku w latach 20-30. XV w.

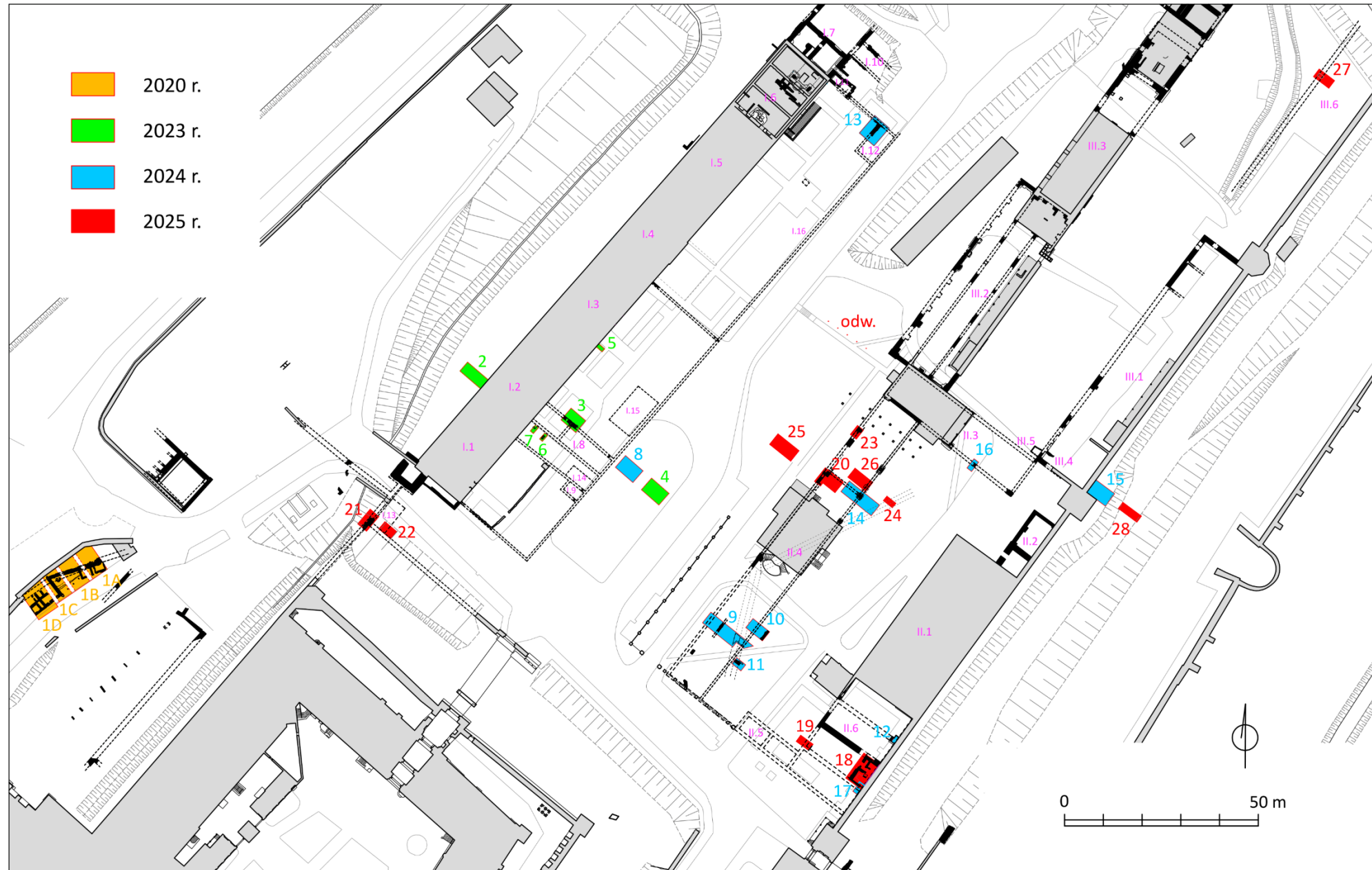
Nazewnictwo części zamku w XVI-XVIII w.

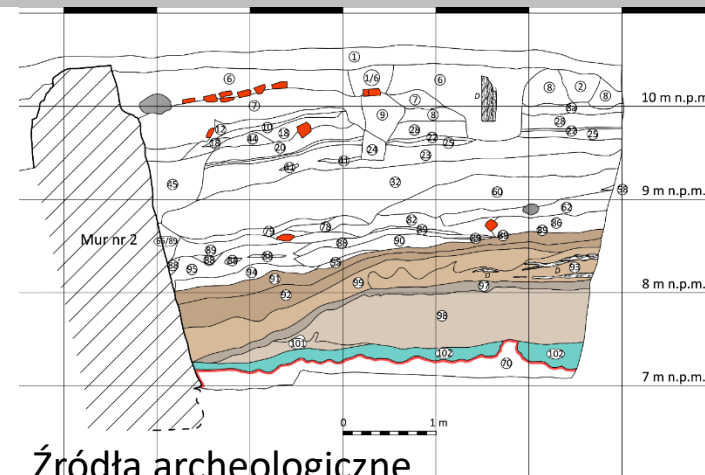
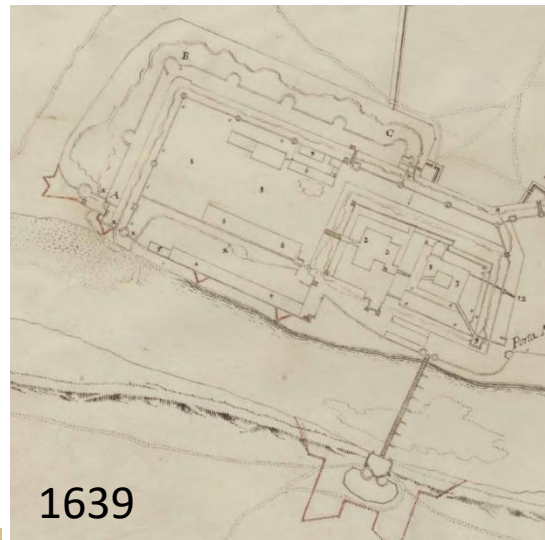
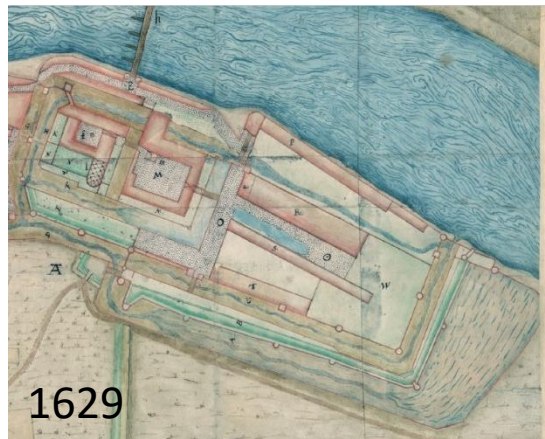
Nazewnictwo stosowane w projekcie

BADANIA ARCHEOLOGICZNE Z LAT 2020 I 2023-2025

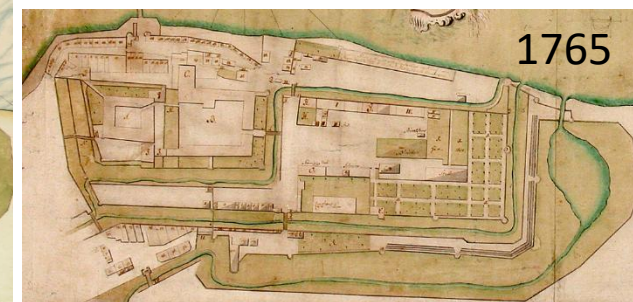
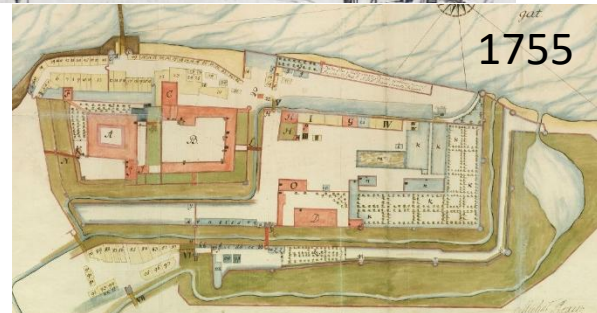
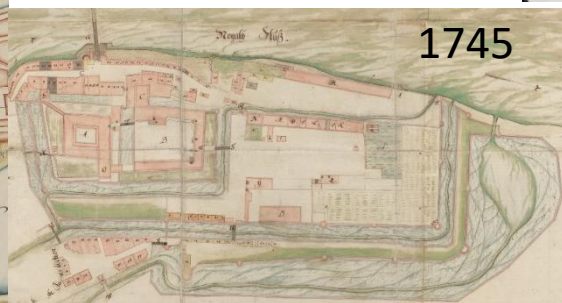
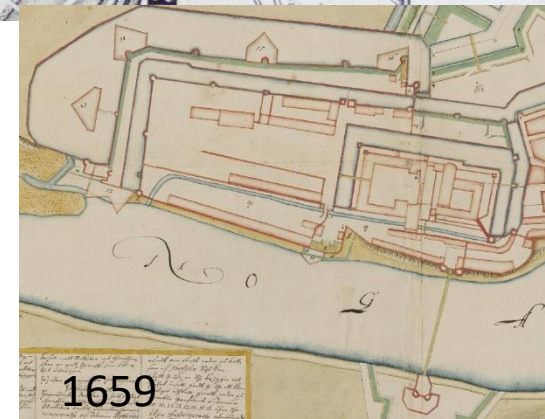
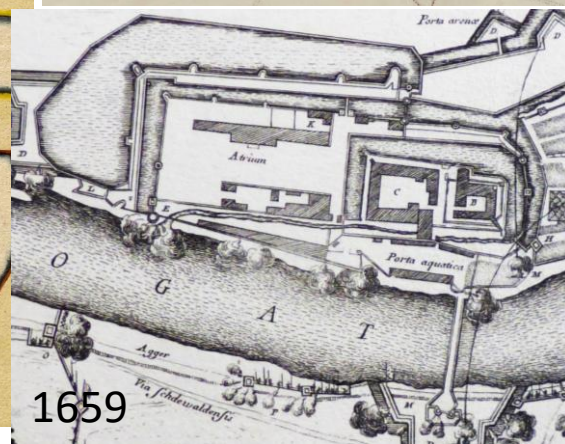
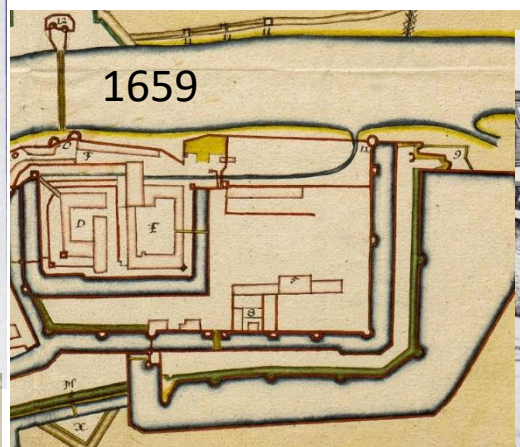

ŹRÓDŁA

Źródła archeologiczne

Źródła historyczne.
Opisy lustracyjne
i inwentaryzacyjne:

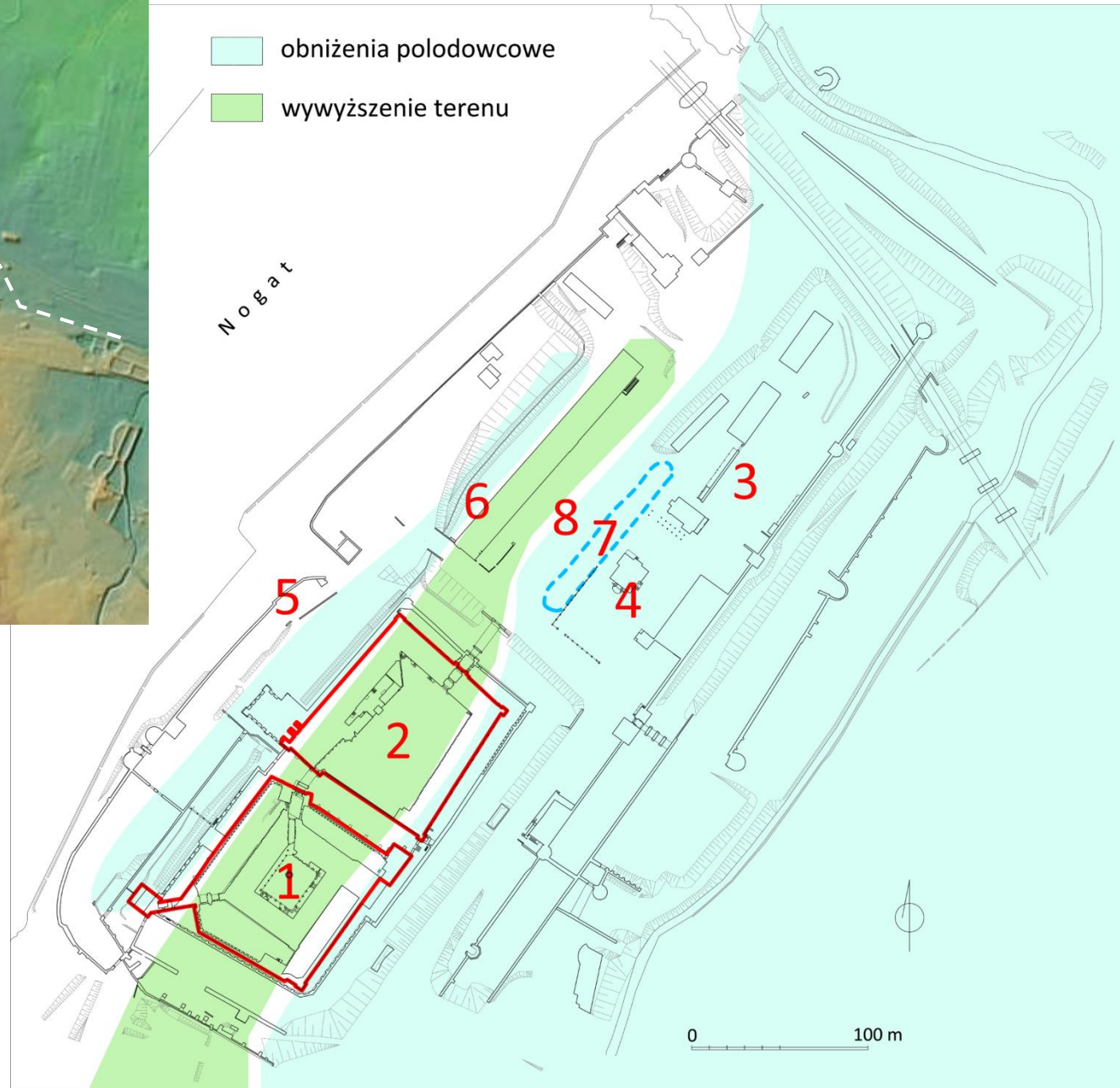
- 1565
- 1590
- 1607
- 1636
- 1649
- 1675
- 1696
- 1707
- 1711
- 1715
- 1724
- 1730
- 1736
- 1745
- 1748
- 1755-56
- 1764

1. **1278-1309** – zaplecze budowlane pierwotnego zamku komturego
2. **1309-1457** - budowa i funkcjonowanie przedzamcza w okresie krzyżackim
 - A. ok. 1309-1330 – powstanie większości zabudowy ścisłego przedzamcza
 - B. ok. 1330-1400 – powstanie ostatniej zasadniczej zabudowy ścisłego przedzamcza oraz międzymurzy zachodnich
 - C. ok. 1410-1454 – budowa fortyfikacji zewnętrznych
3. **1457-1772** - przekształcenia i funkcjonowanie przedzamcza w okresie polskim
 - A. ok. 1457-1626
 - B. ok. 1626-1660 – okres przejściowy
 - C. ok. 1660-1772
4. **1772-1945** – przekształcenia, adaptacja i restauracja zabudowy zamku w okresie niemieckim
5. **po 1945** - przekształcenia, adaptacja i restauracja zabudowy zamku w okresie najnowszym

TOPOGRAFIA TERENU PRZED BUDOWĄ ZAMKU

Mapa hipsometryczna wg geoportal.gov.pl

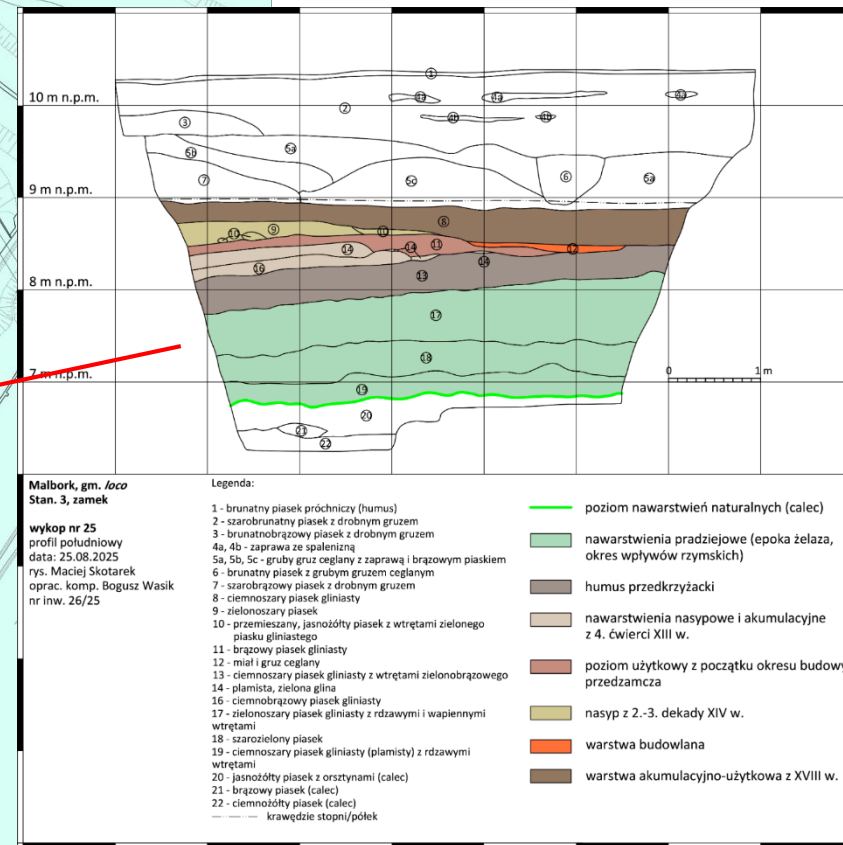
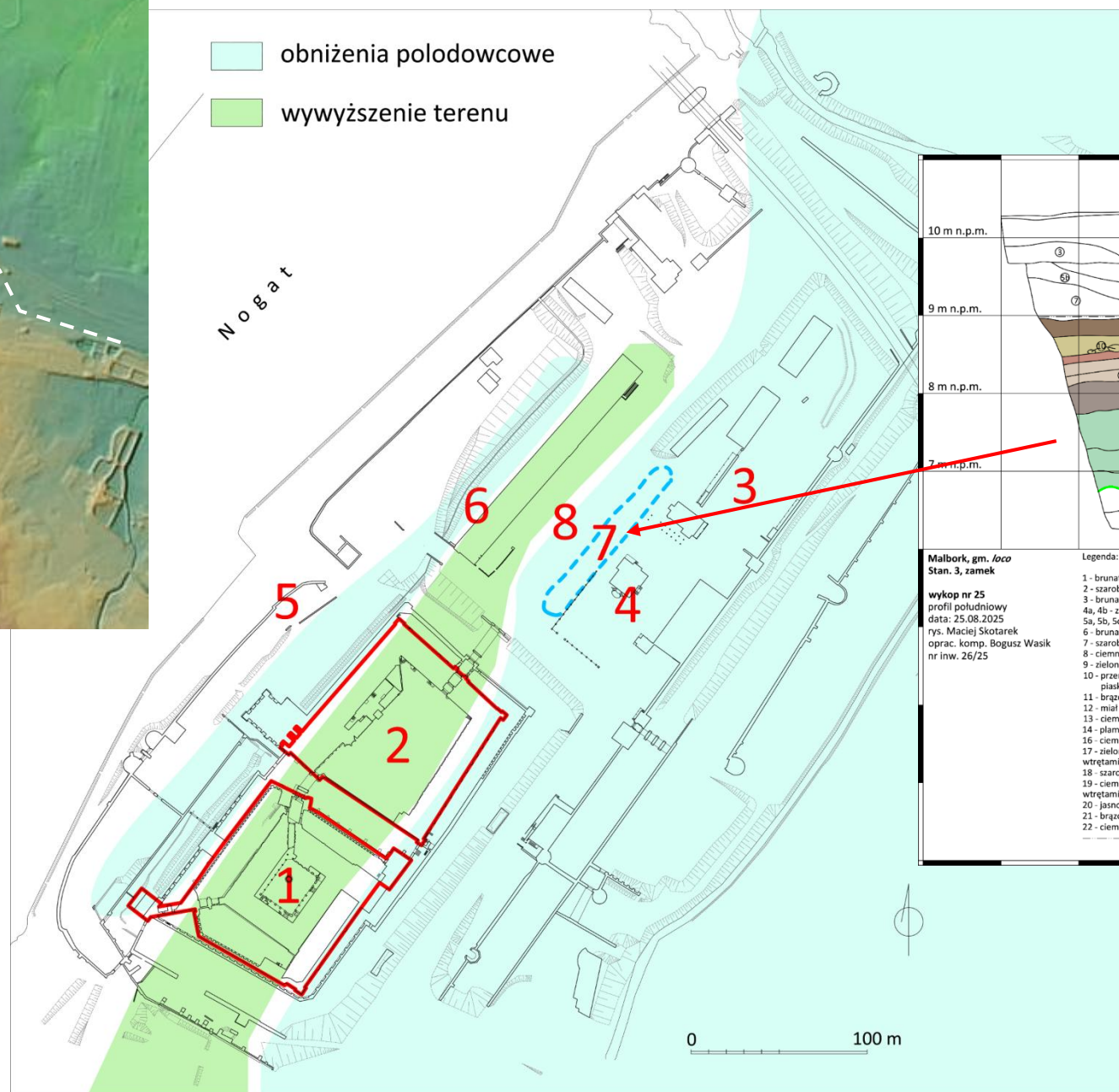

TOPOGRAFIA TERENU PRZED BUDOWĄ ZAMKU

- obniżenia polodowcowe
- wywyższenie terenu

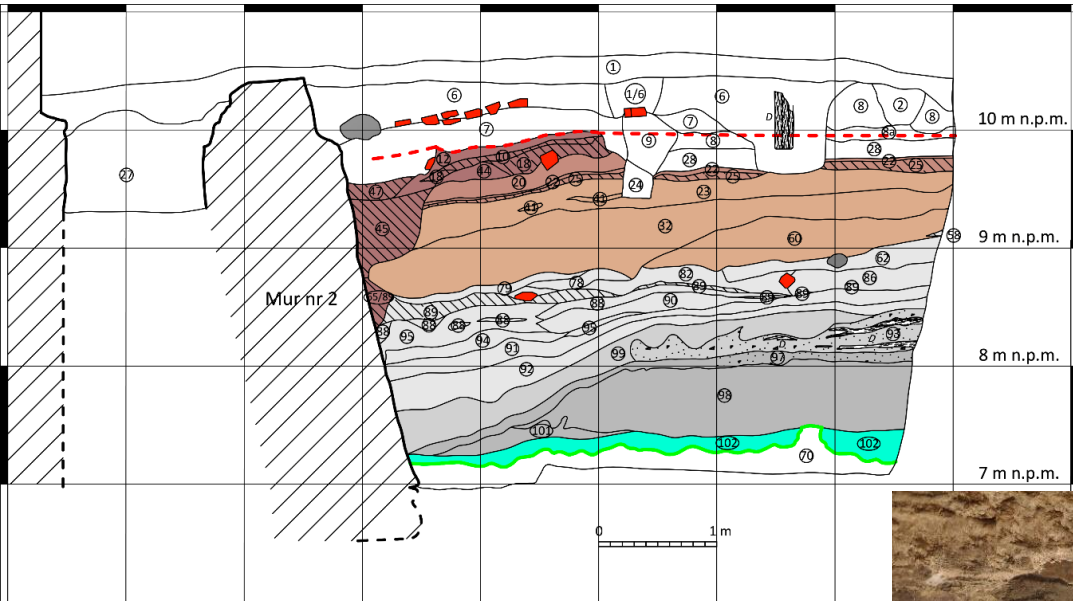
W o g a t

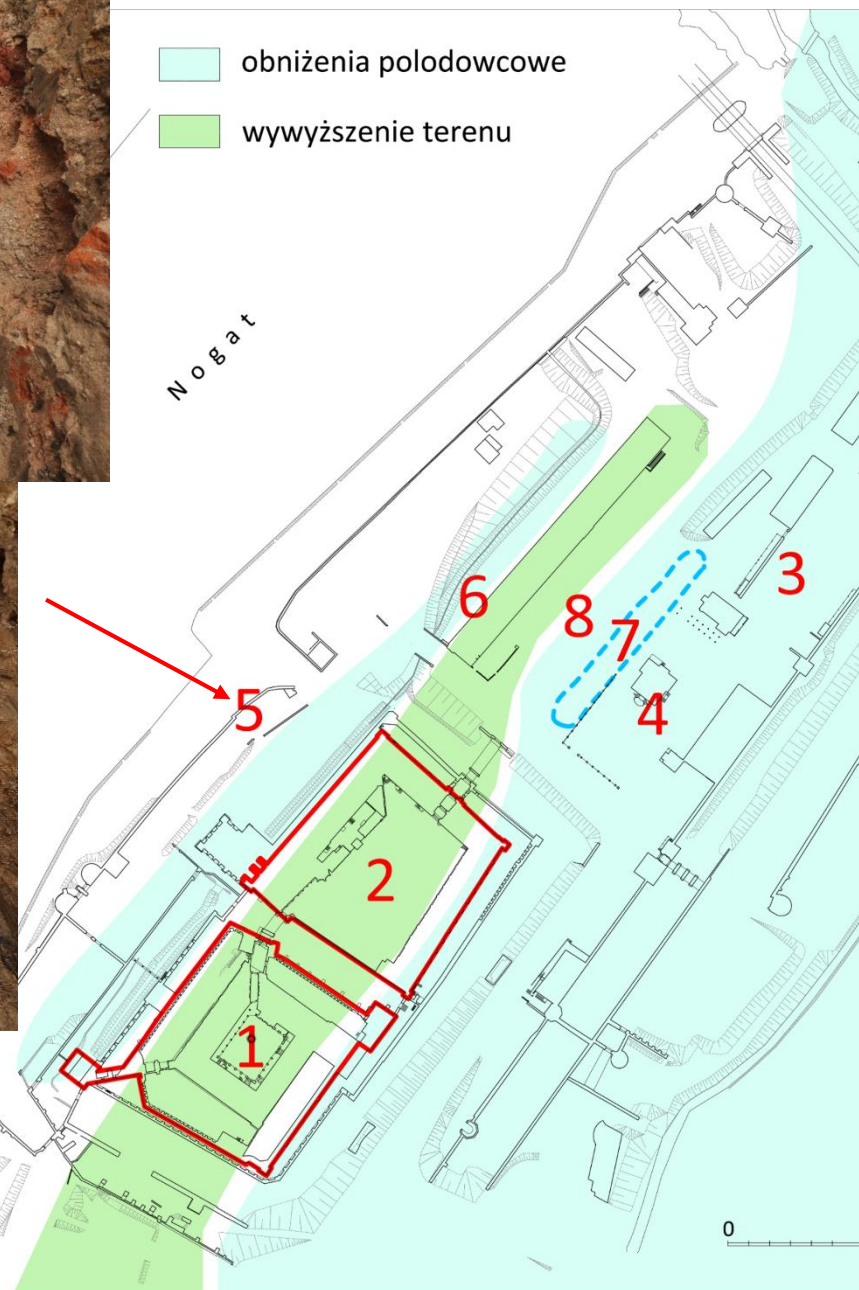
Mapa hipsometryczna wg geoportal.gov.pl

0 100 m

ZAPLECZE BUDOWLANE ZAMKU Z OK. 1278-1309

obniżenia polodowcowe
wywyższenie terenu

Malbork, gm. Ioca
Stan. 3, zamek

wykop nr 1c
profil północny
Data: 10.08.20
Rys. Marta Woźniak
Oprac. komp. Bogusz Wasik
Nr inw. 28/20

Legenda:

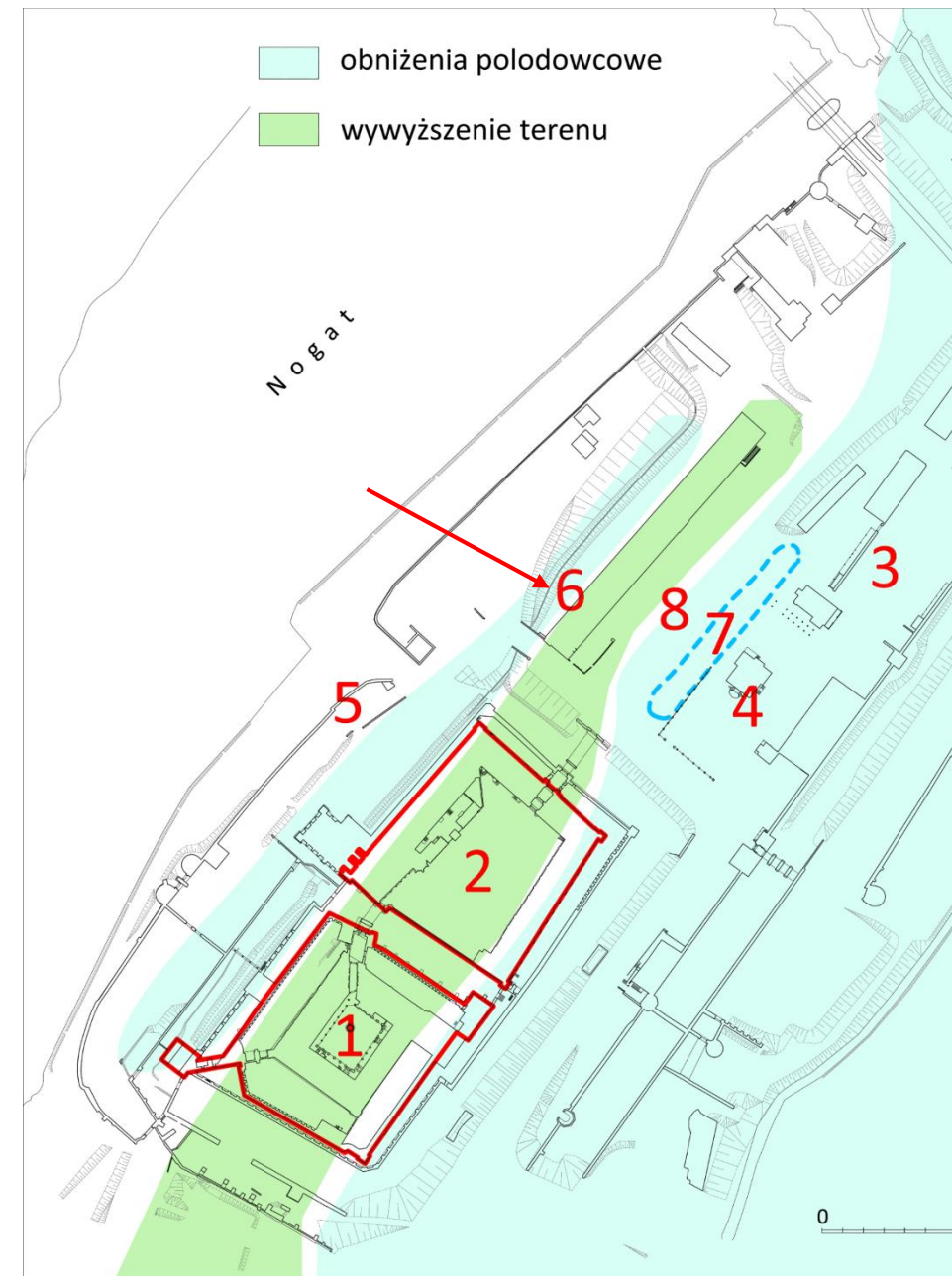
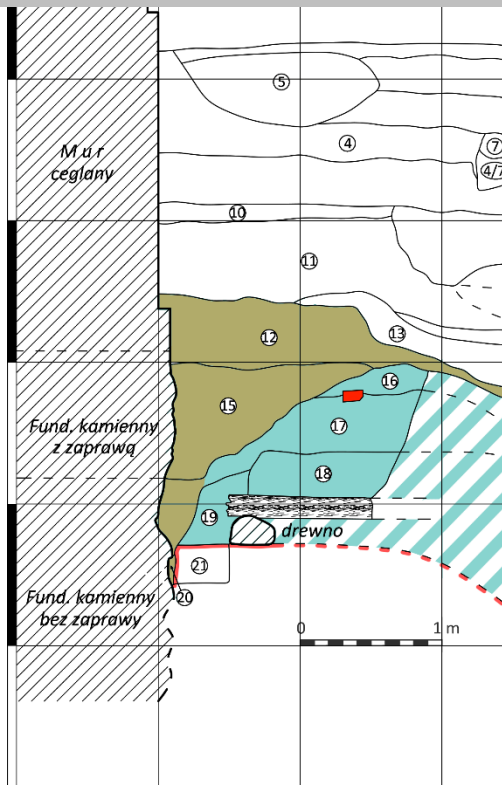
1 - brunatna próchnica z drobnym gruzem (humus)	47 - zielonoszara spiaszczona glina z w
1/6 - wykop pod kabel elektryczny	58 - spalenizna
2 - jasnożółty piasek przemieszany z brunatnym (wykop pod kabel elektryczny)	60 - brunatny piasek gliniasty z drobinami ceglanych i węgla
6 - brunatny piasek z wtrętami żółtego	62 - warstwa plamista przemieszanego piasku gliniastego z brunatnym p
7 - brunatny piasek z jasnobrązowym piaskiem gliniastym i z drobinami gruzu	65 - brunatnoszary piasek z węglami
8 - żółty piasek z brunatnymi wtrętami	70 - jasnobrązowa tłusta glina z rdzaw
9 - jasnożółty piasek	78 - czarnobrunatny piasek z gruzem
10 - czarny piasek ze spalenizną	79 - jasnożółty piasek z brązowymi w
12 - brunatny piasek gliniasty	82 - brunatny piasek gliniasty ze spale
18 - brunatny piasek gliniasty ze spalenizną i drobnym gruzem ceglany	86 - szarobrunatny piasek z węglami
20 - szarożółty piasek gliniasty z drobinami zaprawy i brunatnymi wtrętami	88 - jasnożółty piasek
22 - zlasowana cegła/przepalona glina	89 - spalenizna z węglami drzewnymi
23 - szarobrzązowy piasek gliniasty	90 - zielona glina z wtrętami spaleniz
24 - ciemnobrunatny piasek z jasnoszarym i z ceglany wtrętami	91 - szarobrzązowy piasek
25 - czarnobrunatny piasek ze spalenizną	92 - jasnobrązowa spiaszczona glina
27 - brunatny piasek z dużą ilością drobin zaprawy i gruzu ceglano	93 - szara glina z drewnem
28 - przemieszany piasek brunatny z żółtym	94 - jasnożółto-brązowy piasek gliniast
32 - zielonobrzązowa spiaszczona glina z rdzawymi wtrętami	95 - brunatna spiaszczona glina z dro
41 - jasnobrązowy piasek z brunatnymi wtrętami	97 - brunatny piasek próchniczny z dro
44 - spalenizna	98 - szarobrzązowy przemieszany pi
45 - ciemnobrzązowy piasek gliniasty, przemieszany z jasnobrązowym, z drobinami zaprawy, węgla i cegieł	99 - glina rdzawobrzązowa z dobinami
	101 - przemieszana warstwa gliny, rd
	102 - zielononiebieska glina z fragmentami drewna

Poziom z drewnem (wykop 1/20)

poziom nawarstwień naturalnych (calec)	nasyw z lat 30-40. XIV w. (sprzed budowy muru)
poziom terenu z momentu rozpoczęcia budowy zamku	wypełnisko wykopu fundamentowego i nasyw z lat 30-40. XIV w.
I sekwencja nasywów grobli z 4. ćwierci XIII w.	przybliżony poziom terenu z lat 40. XIV w.
II sekwencja nasywów grobli z 4. ćwierci XIII w.	poziomy ze spalenizną i węglami drzewnymi
III sekwencja nasywów grobli z 4. ćwierci XIII w.	
nawarstwienia z fragmentami drewna	

ZAPLECZE BUDOWLANE ZAMKU Z OK. 1278-1309

Malbork, gm. Iaco
Stan. 3, zamek

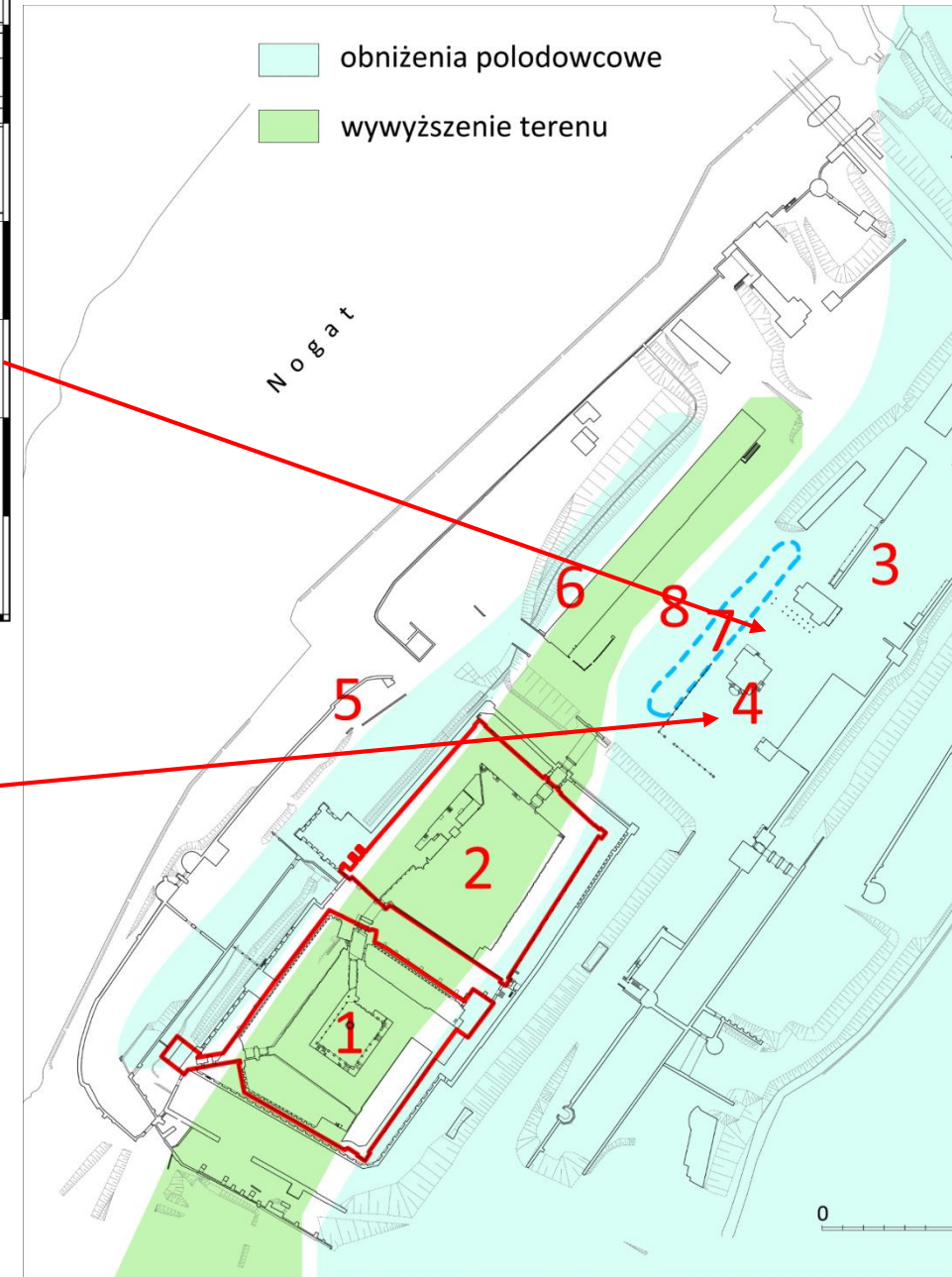
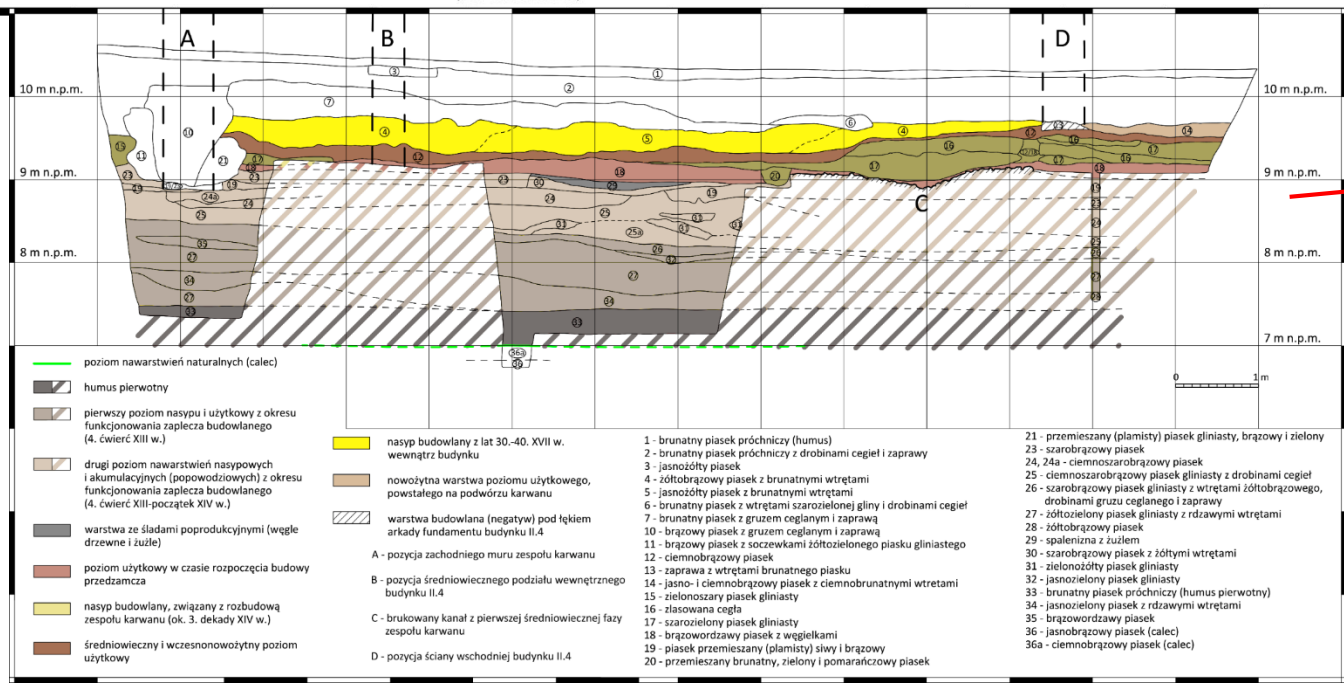
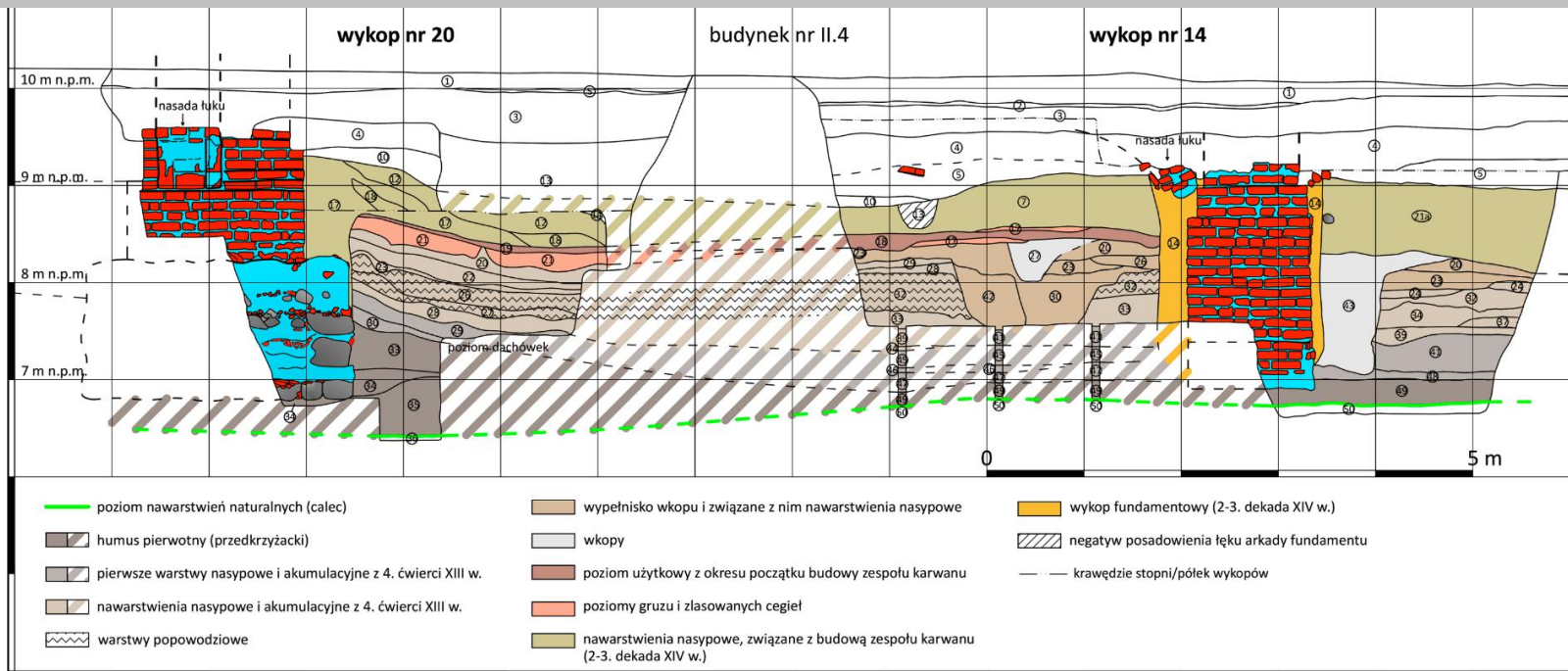
wykop nr 2
profil południowy
data: 17.08.2023
rys. Tomasz Teinert
oprac. komp. Bogusz Wasik
nr inw. 3/23

Legenda:

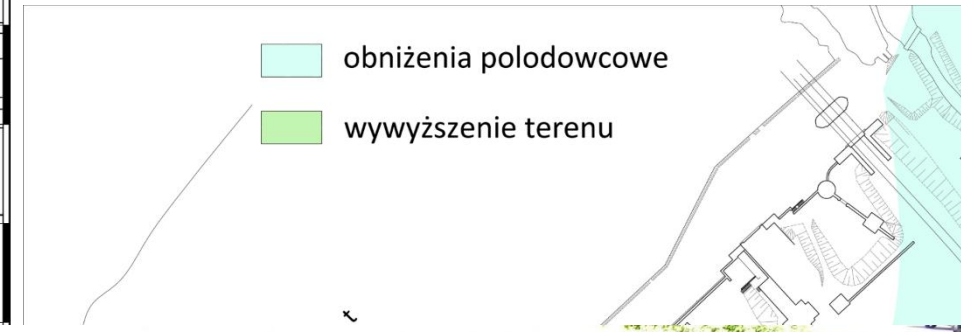
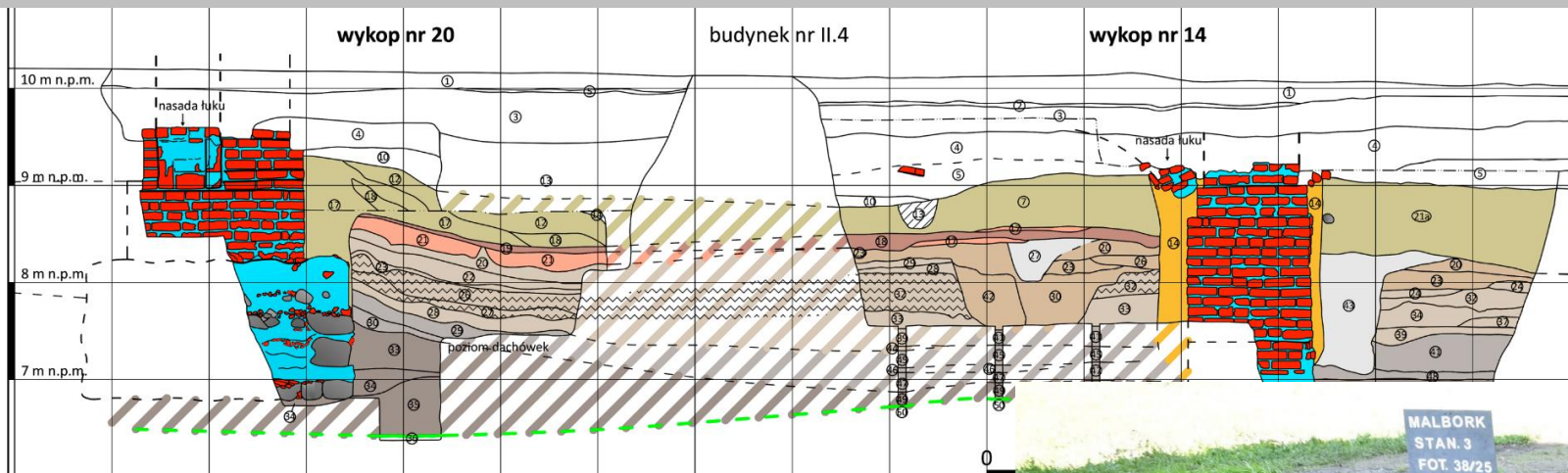
- 1 - brunatny piasek próchniczny (humus)
- 2 - przemieszany piasek siwozółty z drobnym żwirem
- 3 - przemieszana zielona i brązowa glina
- 4 - przemieszana brunatna i zielona glina
- 5 - brunatny piasek z drobnym żwirem
- 6 - ciemnobrunatny piasek z gruzem ceglany
- 7 - zaprawa
- 8 - ciemnobrunatna spiaszczona glina i żwir
- 9a - gruby gruz ceglany z brunatnym piaskiem
- 10 - czarnobrunatny piasek gliniasty z drobnym żwirem
- 11 - szarobrunatny piasek gliniasty z drobnym żwirem
- 11a - j.w. z większą ilością grubego gruzu
- 12 - szarzielona glina (nasyt budowlana)
- 13 - brunatna spiaszczona glina

Konstrukcja z półokrągłaków oraz nasypy odkryte w wykopie 2/23

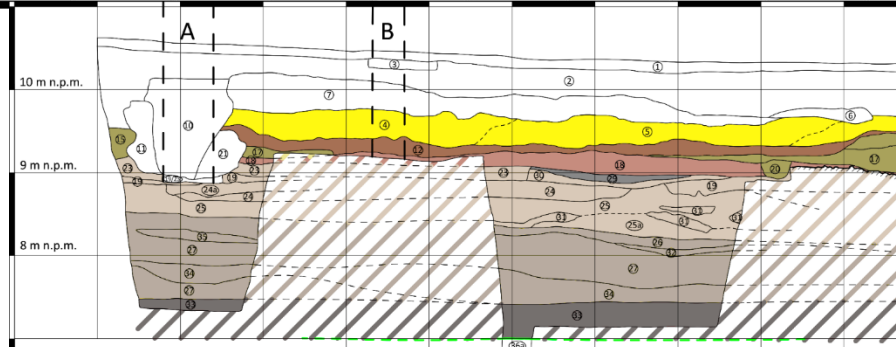
ZAPLECZE BUDOWLANE ZAMKU Z OK. 1278-1309

ZAPLECZE BUDOWLANE ZAMKU Z OK. 1278-1309

- poziom nawarstwień naturalnych (calec)
- humus pierwotny (przedkrzyżacki)
- pierwsze warstwy nasypowe i akumulacyjne z 4. ćwierci XIII w.
- nawarstwienia nasypowe i akumulacyjne z 4. ćwierci XIII w.
- warstwy popowodziowe
- wypełnisko wkopu i związane z nim nawarstwienia nasypowe
- wkopy
- poziom użytkowy z okresu początku budowy zespołu karwanu
- poziomy gruzu i złasowanych cegieł
- nawarstwienia nasypowe, związane z budową zespołu karwanu (2-3. dekada XIV w.)

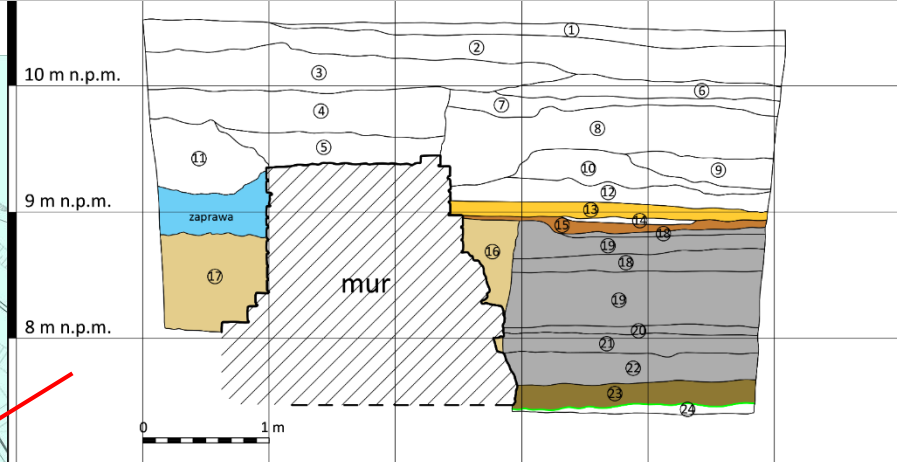
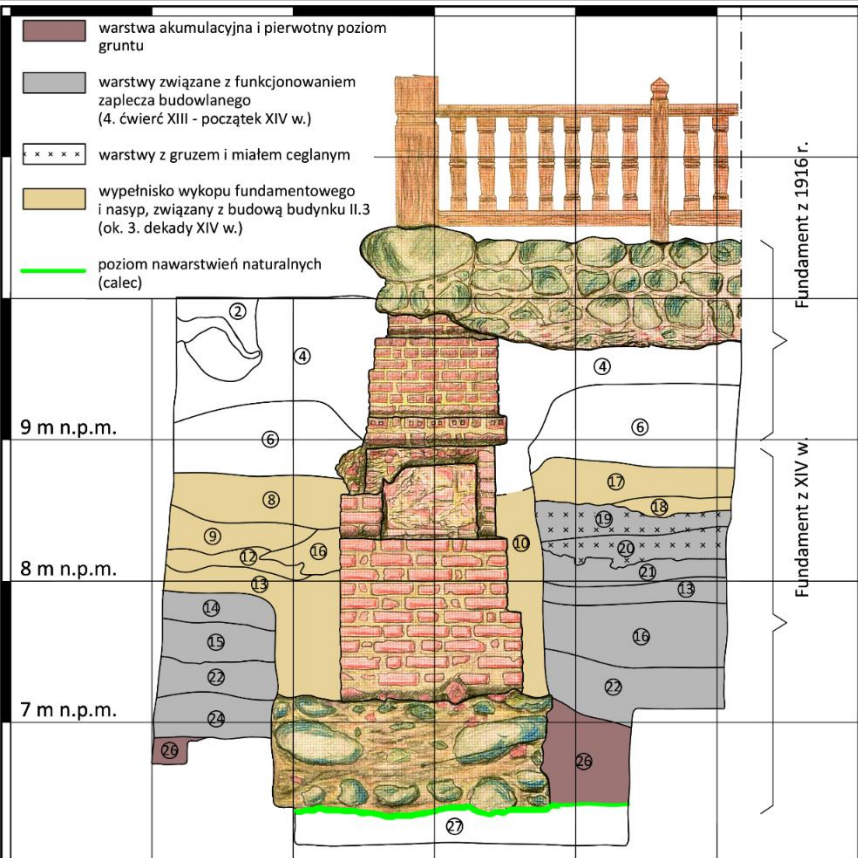
- poziom nawarstwień naturalnych (calec)
- humus pierwotny
- pierwszy poziom nasypu i użytkowy z okresu funkcjonowania zaplecza budowlanego (4. ćwierć XIII w.)
- drugi poziom nawarstwień nasypowych i akumulacyjnych (popowodziowych) z okresu funkcjonowania zaplecza budowlanego (4. ćwierć XIII-początek XIV w.)
- warstwa ze śladami poprodukcyjnymi (węgle drzewne i żużle)
- poziom użytkowy w czasie rozpoczęcia budowy przedzamcza
- nasyp budowlany, związany z rozbudową zespołu karwanu (ok. 3. dekadą XIV w.)
- średniowieczny i wczesnonowoczesny poziom użytkowy
- nasyp budowlany z lat 30-40. XVII w. wewnątrz budynku
- nowożytna warstwa poziomu użytkowego, powstałego na podwórzu karwanu
- warstwa budowlana (negatyw) pod łękiem arkady fundamentu budynku II.4
- A - pozycja zachodniego muru zespołu karwanu
- B - pozycja średniowiecznego podziału wewnętrznego budynku II.4
- C - brukowany kanał z pierwszej średniowiecznej fazy zespołu karwanu
- D - pozycja ściany wschodniej budynku II.4

- 1 - brunatny piasek próchniczny (humus)
- 2 - brunatny piasek próchniczny z drobinami cegieł i żwiru
- 3 - jasnożółty piasek
- 4 - żółto-brązowy piasek z brunatnymi wtrętami
- 5 - jasnożółty piasek z brunatnymi wtrętami
- 6 - brunatny piasek z wtrętami szarozielonej gliny i drobin
- 7 - brunatny piasek z gruzem ceglany i zaprawą
- 10 - brązowy piasek z gruzem ceglany i zaprawą
- 11 - brązowy piasek z soczewkami żółtozielonego piasku
- 12 - ciemnobrązowy piasek
- 13 - zaprawa z wtrętami brunatnego piasku
- 14 - jasno- i ciemnobrązowy piasek z ciemnobrunatnymi wtrętami
- 15 - zielonoszary piasek gliniasty
- 16 - złasowana cegła
- 17 - szarozielony piasek gliniasty
- 18 - brązowordzawy piasek z węgielkami
- 19 - piasek przemieszany (płamisty) sily i brązowy
- 20 - przemieszany brunatny, zielony i pomarańczowy piasek

wykop 26/25 – profil północny

ZAPLECZE BUDOWLANE ZAMKU Z OK. 1278-1309

Malbork, gm. loco
 Stan. 3, zamek
 wykop nr XXVIII
 profil południowy
 rys. M. Bis
 oprac. komp. B. Wasik

- poziom nawarstwień naturalnych (calec)
- humus pierwotny
- nawarstwienia sprzed budowy budynku III.3
- wypełniko wykopu fundamentowego ściany budynku III.3
- poziom drewnianej podłogi w budynku
- klepisko w budynku

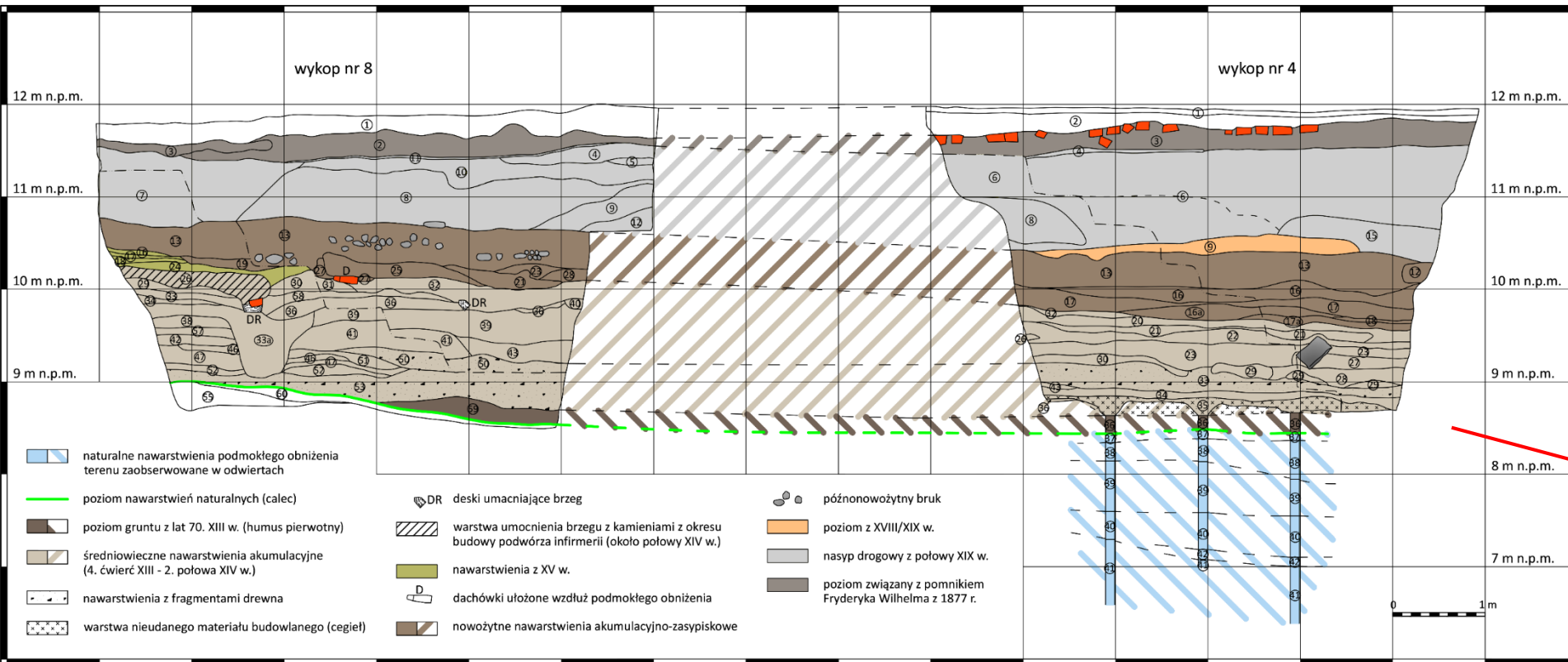
- Legenda:
- 1 - współczesny gruz ceglany
 - 2 - szara ziemia zawierająca drobny gruz ceglany i grudki zaprawy wapiennej
 - 3 - brązowoszara ziemia z gruzem ceglany i zaprawą
 - 4 - żółty piasek z pacynami rudej gliny i domieszką brązowej ziemi
 - 5 - ruda glina z żółtym piaskiem i brązową ziemią
 - 6 - zielonkawożółta glina z grudkami zaprawy wapiennej
 - 7 - ciemnoszary piasek z dużą ilością zaprawy i gruzu ceglanoego
 - 8 - brązowa ziemia, zawierająca gruz ceglany i drobny zaprawy wapiennej
 - 9 - ciemnoszara ziemia z niewielką ilością rudej gliny, gruzu ceglanoego i zaprawy wapiennej
 - 10 - gruz ceglany różnej wielkości, grudki zaprawy wapiennej, miał ceglany
 - 11 - ciemna ziemia z gruzem ceglany i zaprawą wapienną
 - 12 - brązowa ziemia z pacynami rudej gliny, z drobnym gruzem ceglany i grudkami zaprawy
 - 13 - jasnobrązowa i ruda glina
 - 14 - żużle
 - 15 - brunatna ziemia
 - 16 - szara ziemia z pacynami zielonkawej i rudej gliny (wykop fundamentowy)
 - 17 - ciemnoszara ziemia z pacynami gliny i grudkami zaprawy wapiennej (wykop fundamentowy)
 - 18 - jasnozielona glina
 - 19 - jasnobrązowa glina
 - 20 - ciemnoszary piasek, zawierający pacyny gliny
 - 21 - zielonkawa glina
 - 22 - ciemnoszary piasek
 - 23 - humus pierwotny
 - 24 - jasny piasek (calec)

- Malbork, gm. loco
 Stan. 3, zamek
 wykop nr IVF
 profil zachodni
 data: 24.09.1997
 rys. T. Rutskauskas
 oprac. komp. B. Wasik
- Legenda:
2 - ciemnoszara ziemia (korzeń)	15 - ciemnoszary piasek ze żwirnem
4 - szara ziemia z gruzem i zaprawą	16 - żółty, sploty, drobnoziarnisty piasek
6 - ciemnoszara ziemia z gruzem i zaprawą	17 - szara ziemia
8 - ziemia z gruzem	18 - szara ziemia z węglami i gruzem
9 - ciemnoszary, przemieszany piasek z gliną	19 - miał ceglany
10 - wkop	20 - gruz ceglany bez zaprawy
11 - szara ziemia	21 - szarozielony piasek
13 - ciemnoszary piasek z węglami drzewnymi	22 - żółtoszary, przemieszany piasek
14 - jasnożółty piasek	24 - jasnożółty, warstwowany piasek
	26 - czarny, tłusty, sploty if ze szczątkami organicznymi
	27 - jasnożółty piasek (calec)

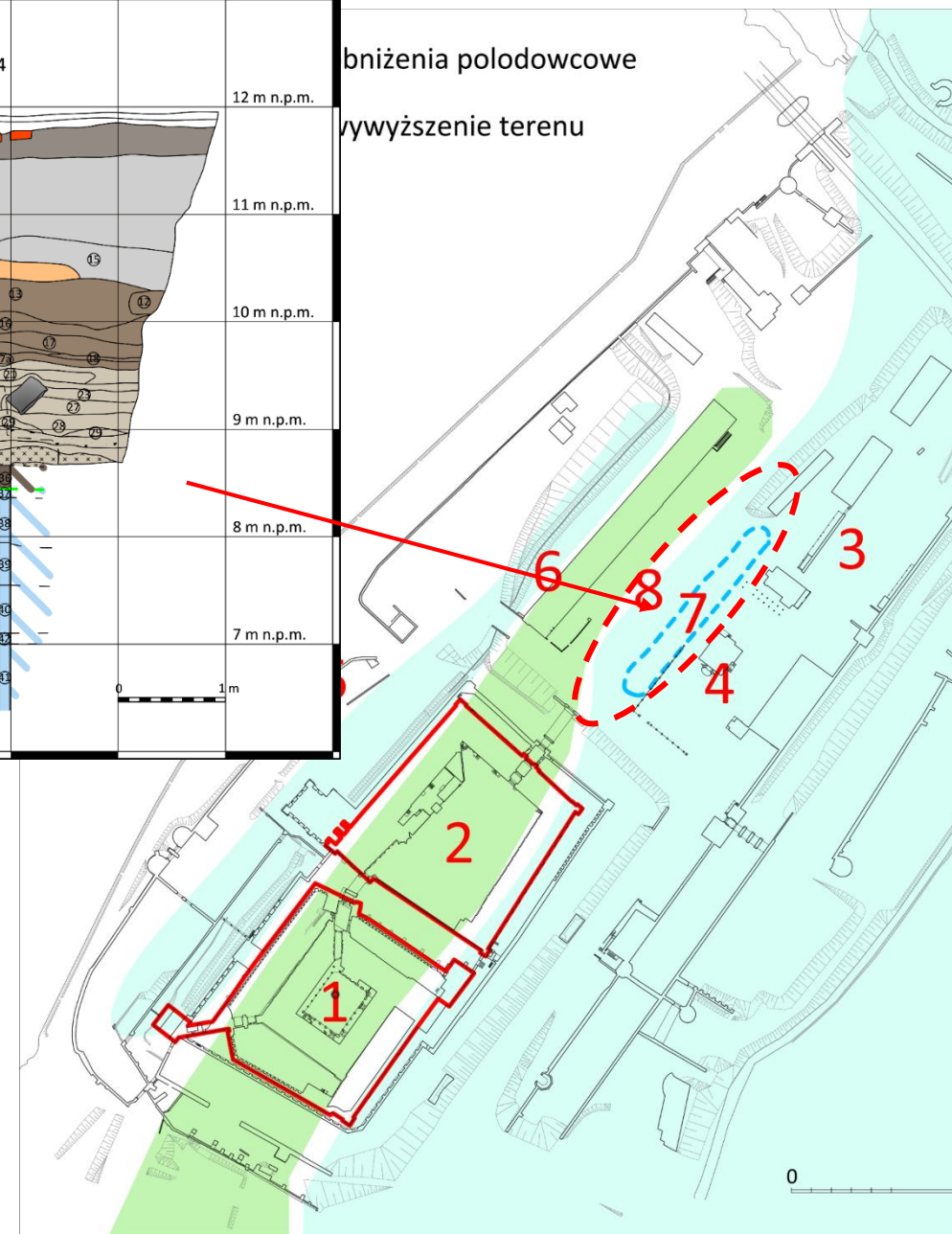

wykop 20/25 – palenisko z kamieniami

ZAPLECZE BUDOWLANE ZAMKU Z OK. 1278-1309

obniżenia połodowcowe
wywyższenie terenu

0 10 cm

0 10 cm

Wykop 8/24
- odpad nieudanej ceramiki budowlanej i drewno ze śladami obróbki

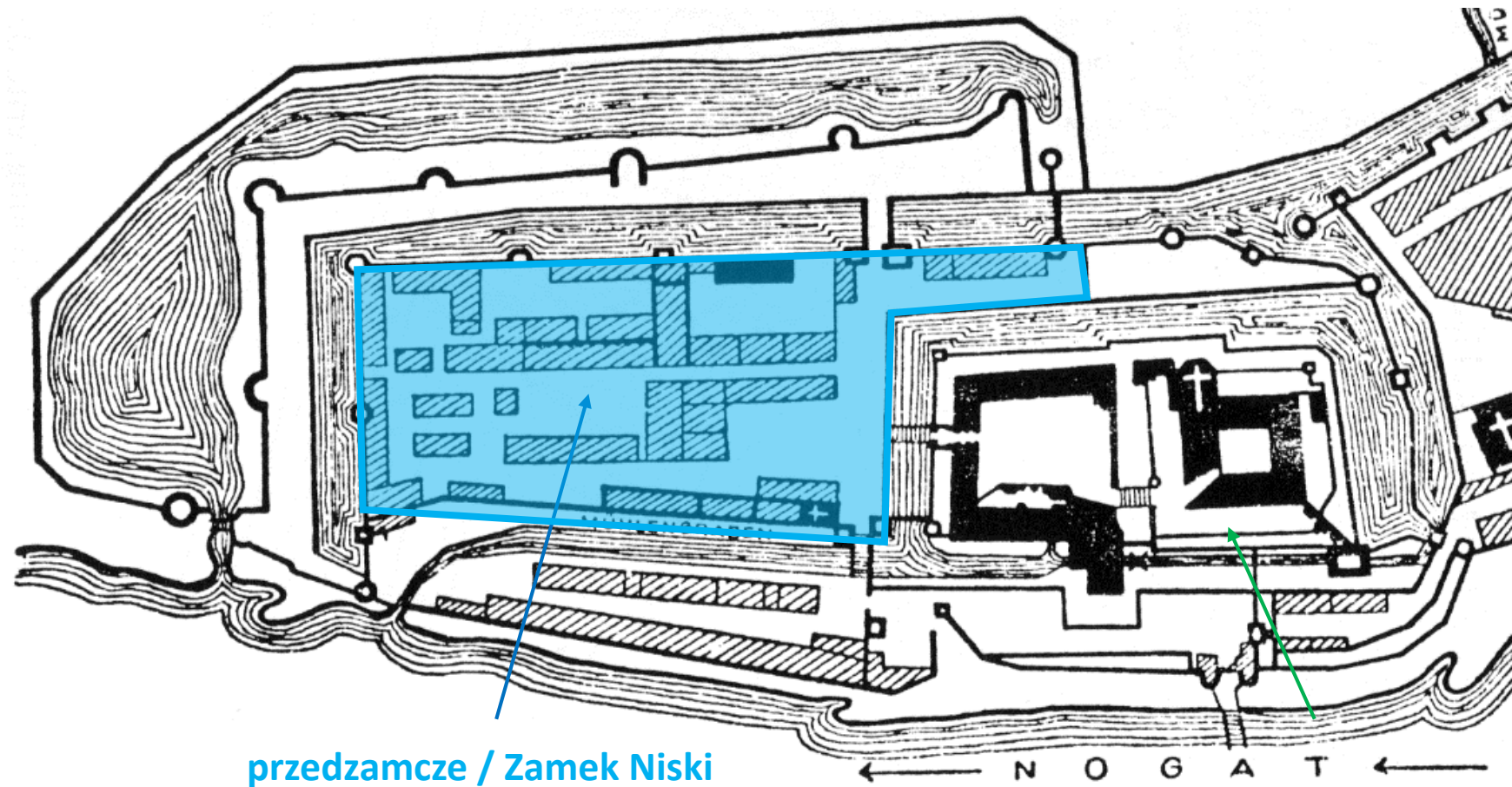
Propozycje datowania budowy przedzamcza

B. Schmid – w pierw datuje na ok. **1310-1325**, potem przesuwają na czas Wernera von Orseln (**1324-1330**)

T. Torbus, K. Pospieszny – **po 1309-1310**

S. Józwiak, J. Trupinda – **ok. 1310-1350**

H. Domańska – **3. ćwierć XIV w.**

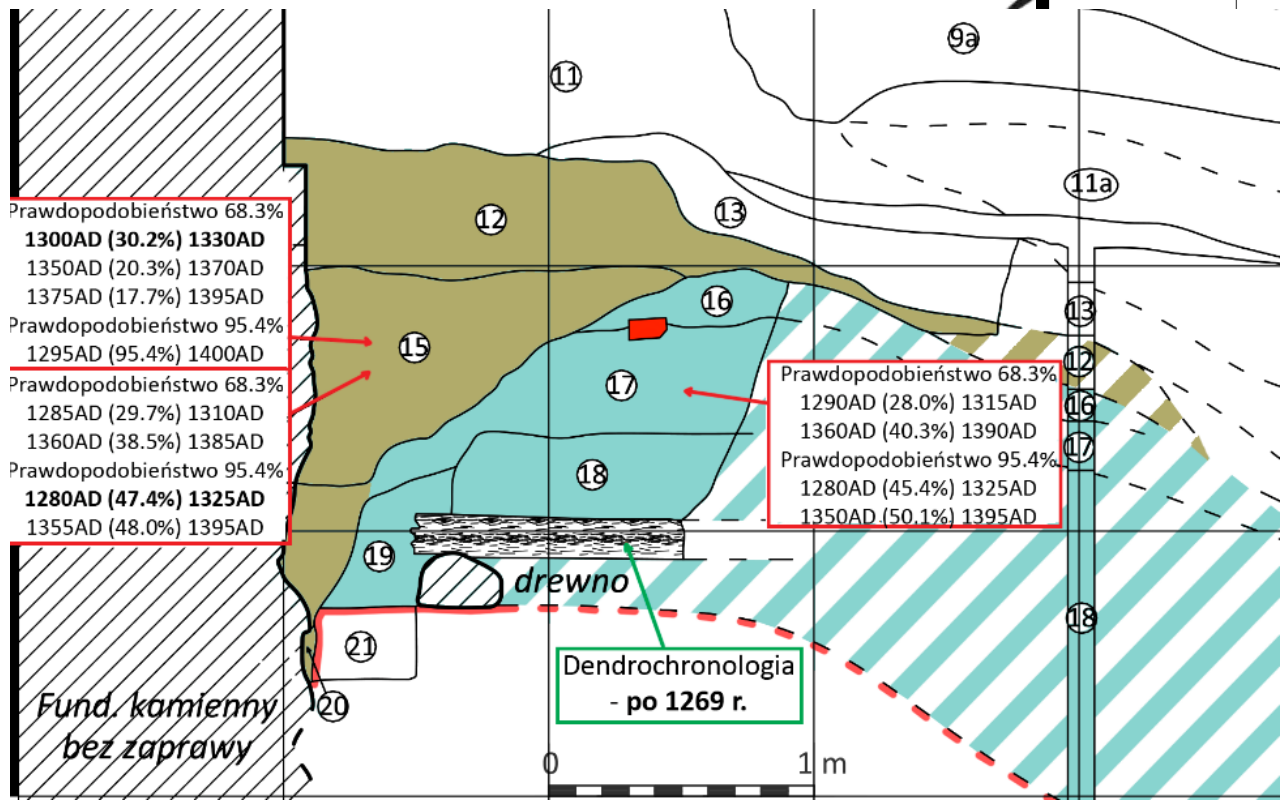
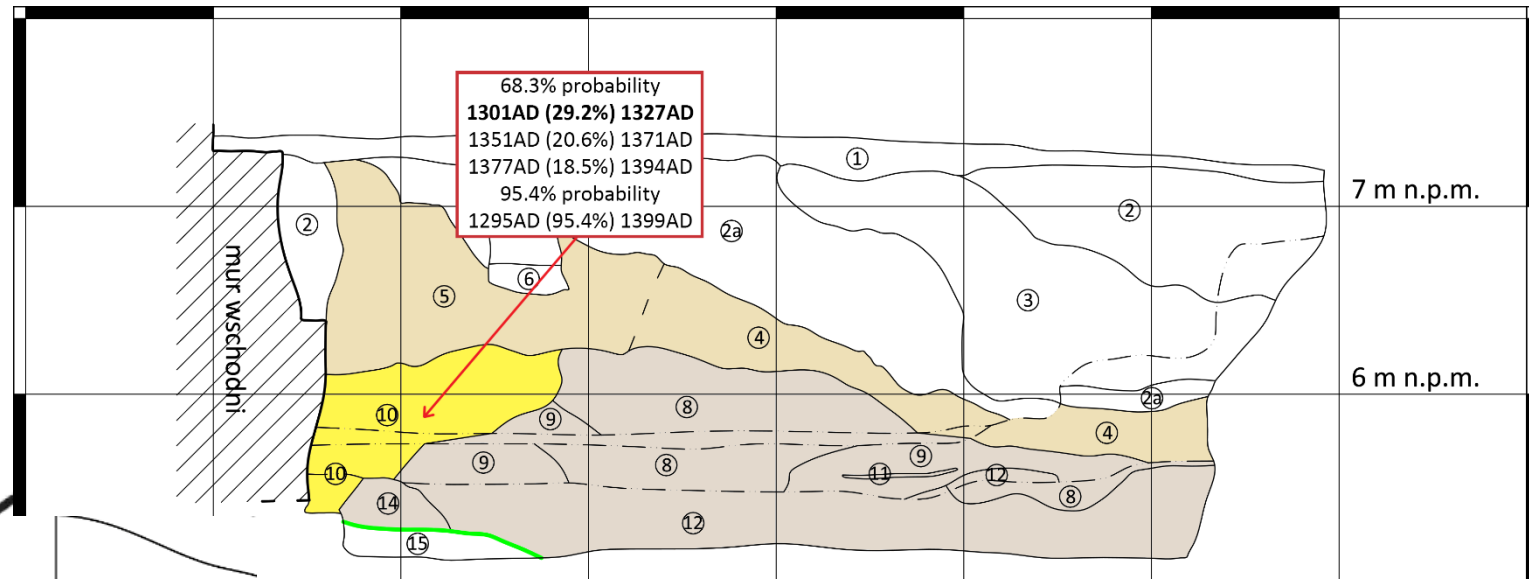
Propozycje datowania budowy przedzamcza

B. Schmid – w pierw datuje na ok. **1310-1325**, potem przesuwają na czas Wernera von Orseln (**1324-1330**)

T. Torbus, K. Pospieszny – **po 1309-1310**

S. Józwiak, J. Trupinda – **ok. 1310-1350**

H. Domańska – **3. ćwierć XIV w.**

11 - ścinicy (humus)
12 - próchnicy z gruzem
13 - k z gruzem
14 - k z drobnym gruzem
15 - drobnoziarnisty

16 - z drobinami cegieł
17 - niowy piasek plamisty

18 - wy piasek (wykop)

11 - ciemnoszary piasek lekko gliniasty
12 - jasnożółty piasek
14 - ciemnobrązowa glina
15 - jasnożółty piasek (calec)
--- krawędzie stopni/pótek

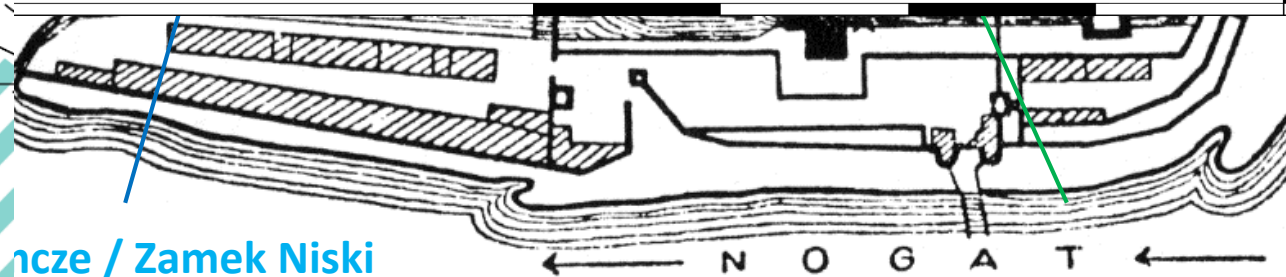
--- poziom nawarstwień naturalnych (calec)

piaski akumulacyjno-aluwialne z XIII/XIV w.

wypełnisko wykopu fundamentowego

średniowieczne i nowożytnie nawarstwienia nasypowo-akumulacyjne

0 1 m

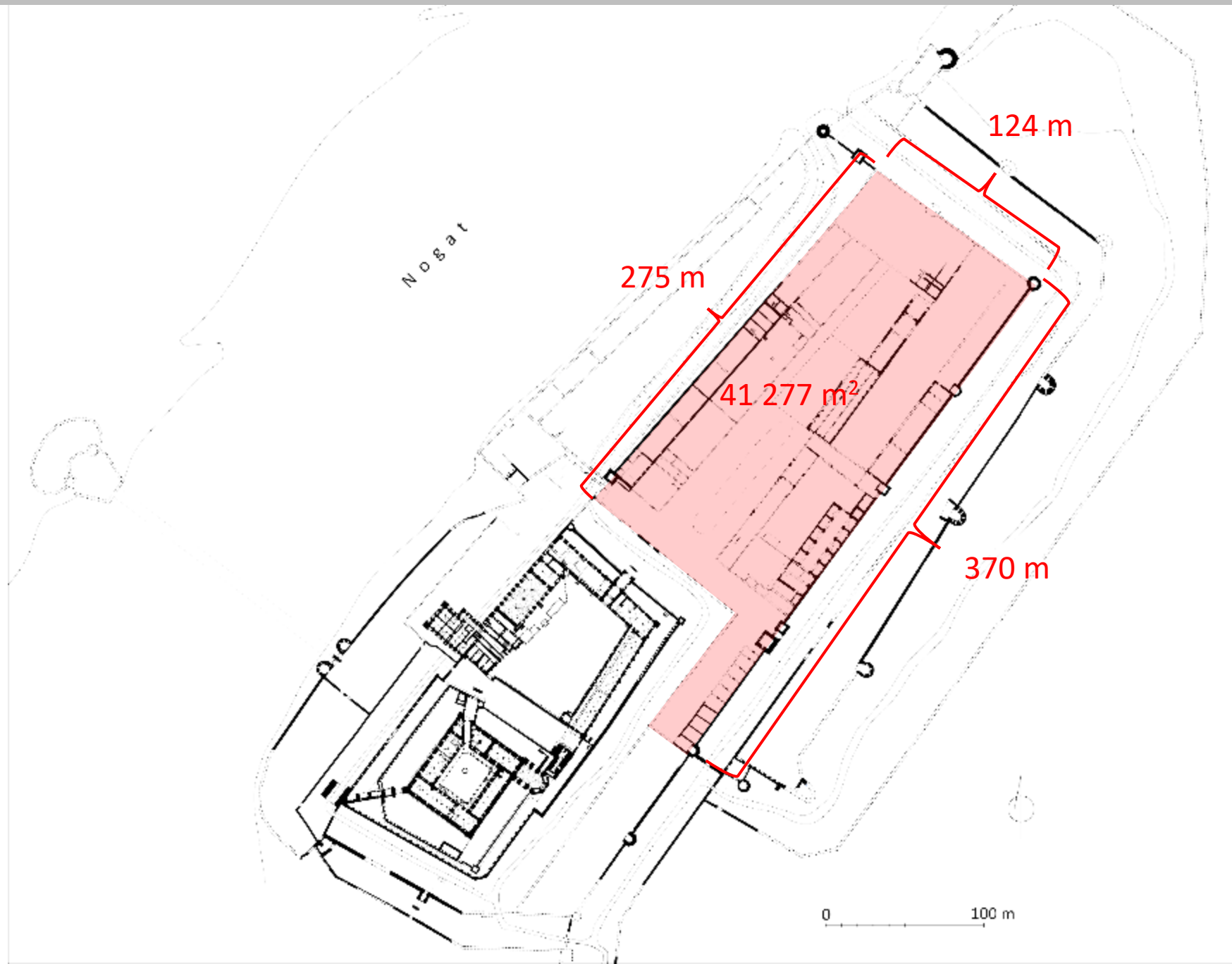

ncze / Zamek Niski

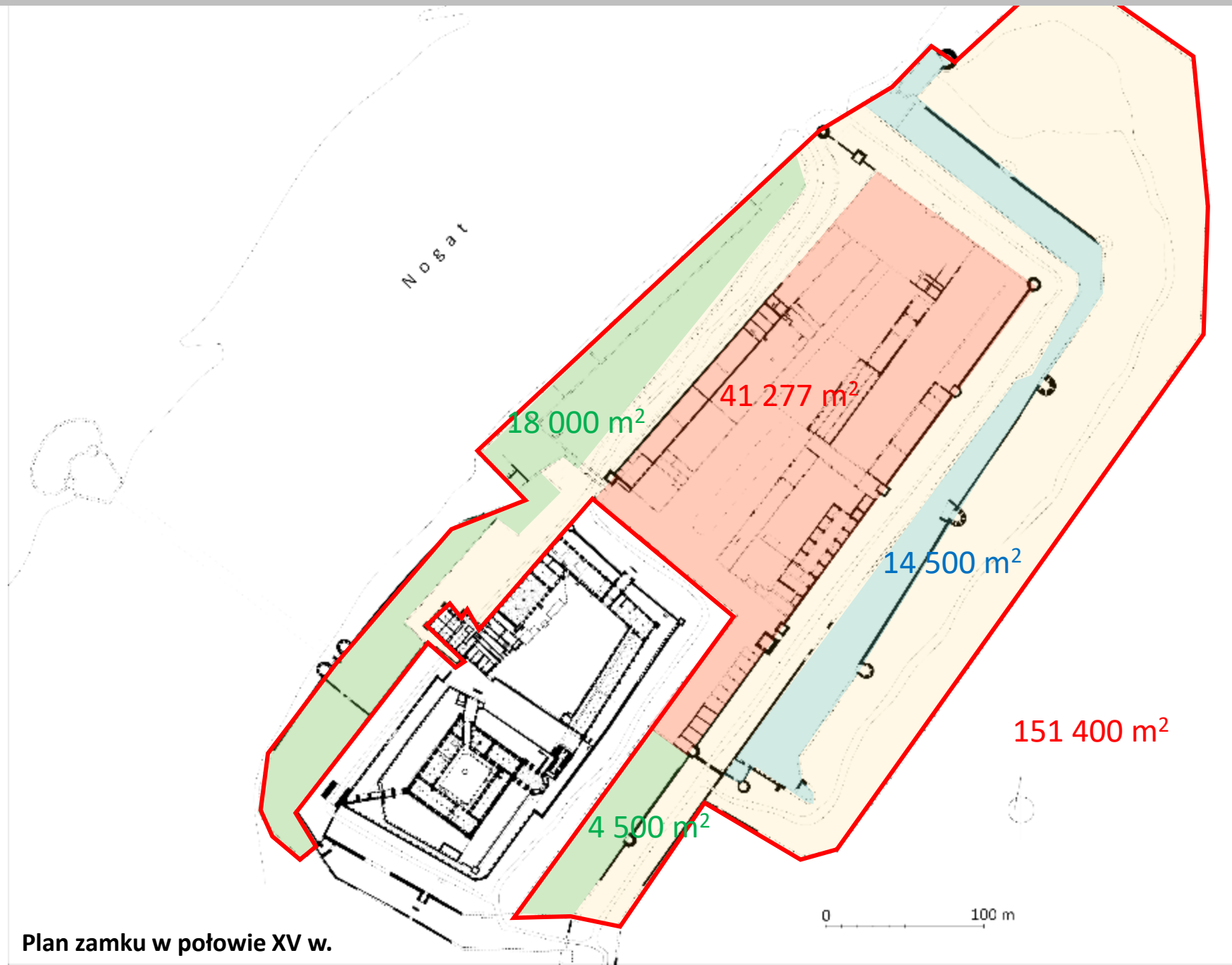
Zabudowania przedzamcza w źródłach pisanych

- stajnie (ok. 17)
- karwan
- „appelhus”
- browar i słodownia
- magazyn żywności „tempil”
- kuźnia
- łąźnia nad Nogatem
- spichrze
- kościół św. Wawrzyńca
- infirmeria pachotków
- kościół św. Mikołaja
- zagrody dla zwierząt (obory, stodoły, chlewy)
- snycernia
- siodlarnia
- dom obuwniczy
- liczne domy mieszkalne zarządców i rzemieślników
- ludwisarnia (lejnica dział)
- studnie:
 - w zagrodzie dla bydła
 - w bednarni
 - w słodowni
 - w magazynie „tempil”
 - w stajni marszałka końskiego
 - przy infirmerii
 - przy łąźni

PRZEDZAMCZE I MIĘDZYMURZA W POŁOWIE XV W. - WYMIARY

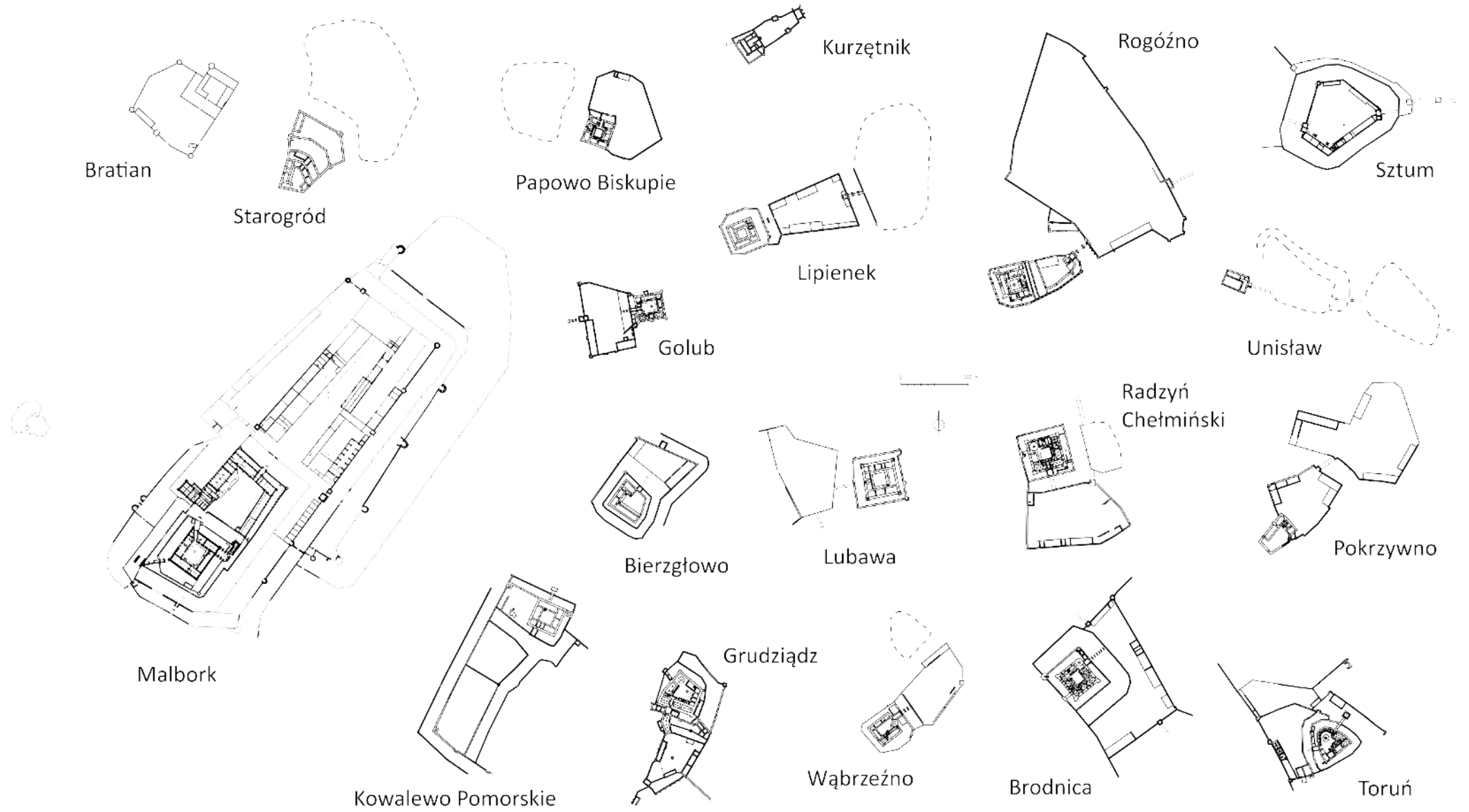

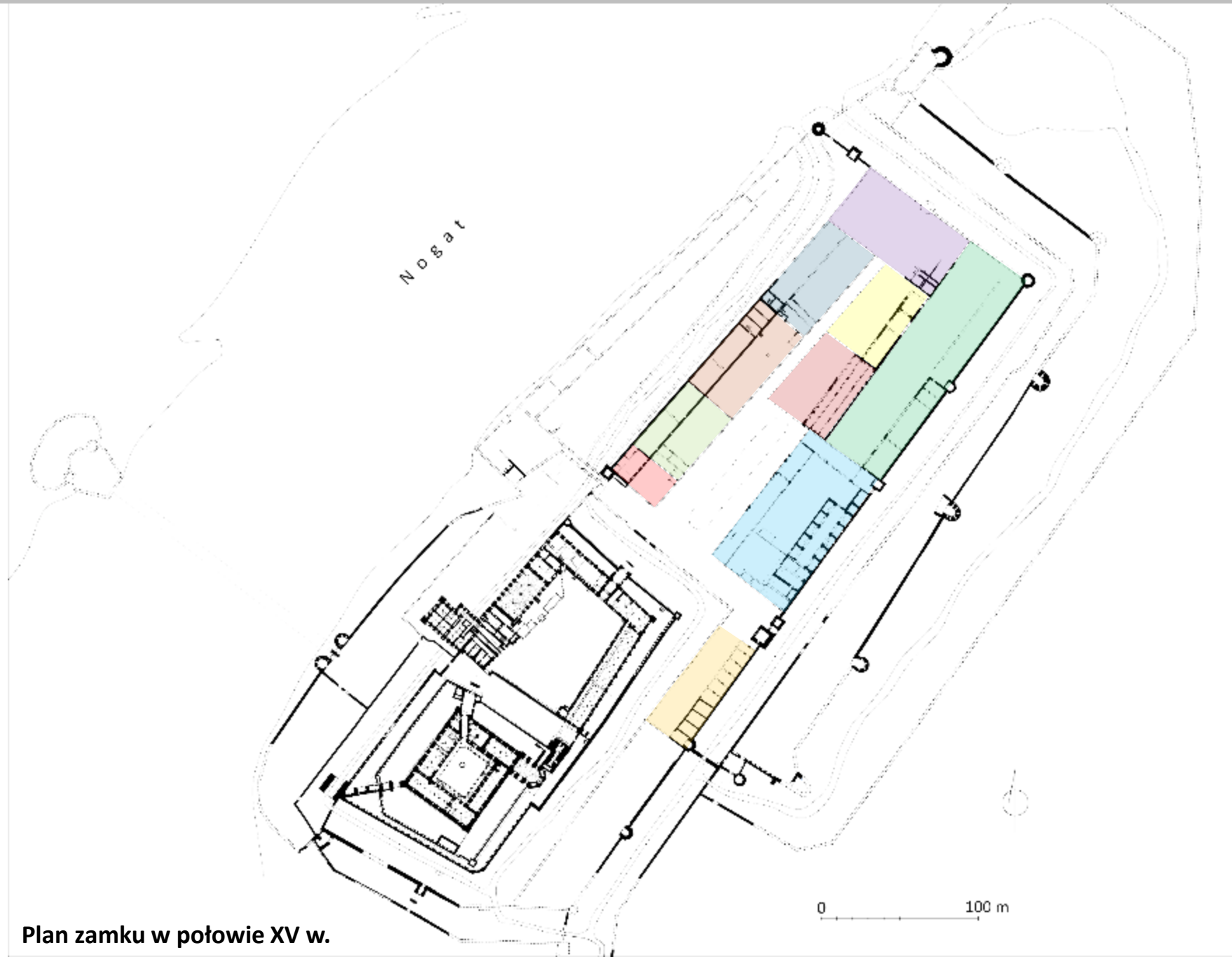
PRZEDZAMCZE I MIĘDZYMURZA W POŁOWIE XV W. - WYMIARY

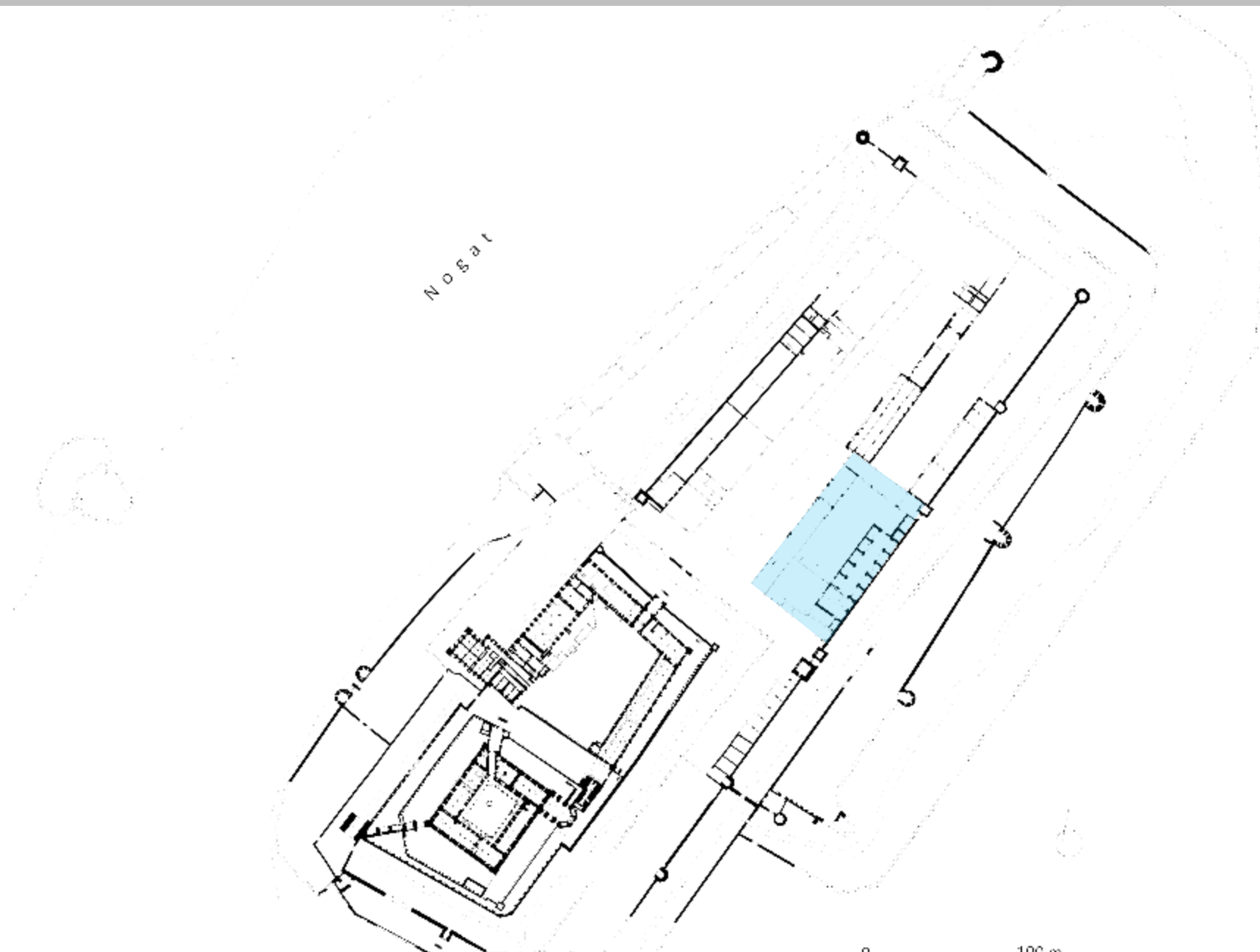
Plan zamku w połowie XV w.

PRZEDZAMCZE ZAMKU W MALBORKU NA TLE INNYCH

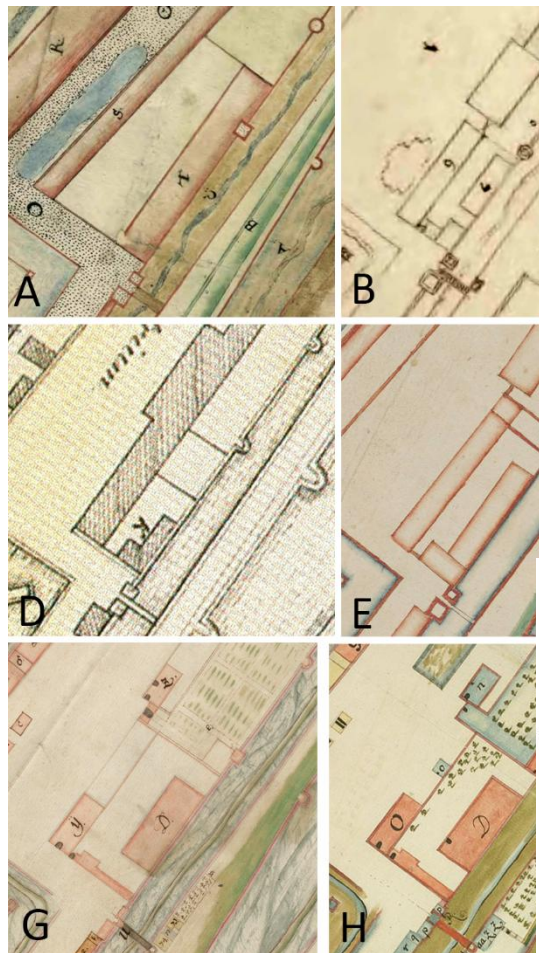
Plan zamku w połowie XV w.

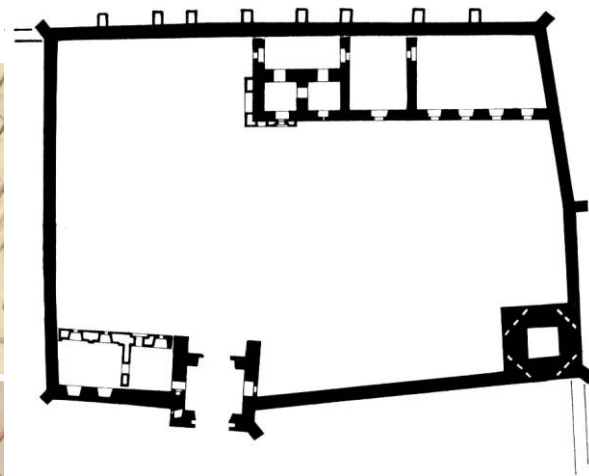
Plan zamku w połowie XV w.

KARWAN

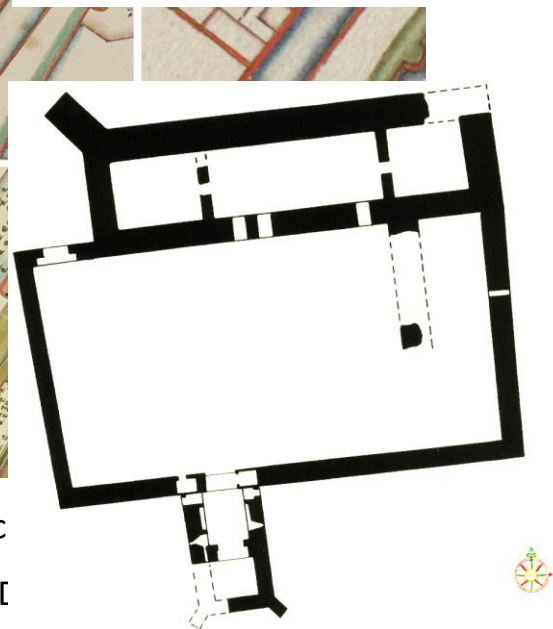

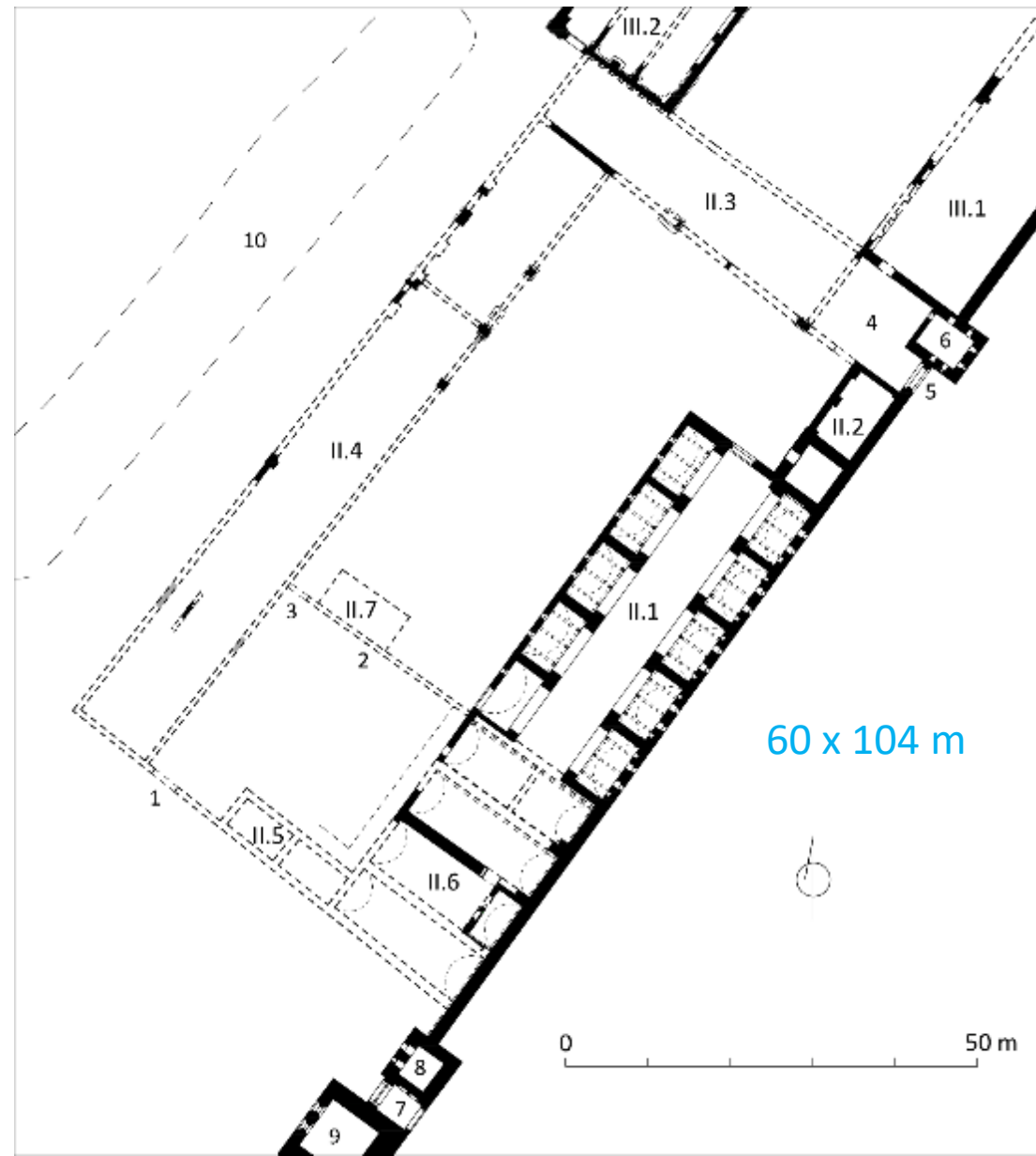
Zabudowania karwanu na wybranych
 A – 1629 r., B – 1639 r., C – 1656 r., D
 E – 1675 r., F – 1695 r., G – 1715 r.,
 H – 1755 r.

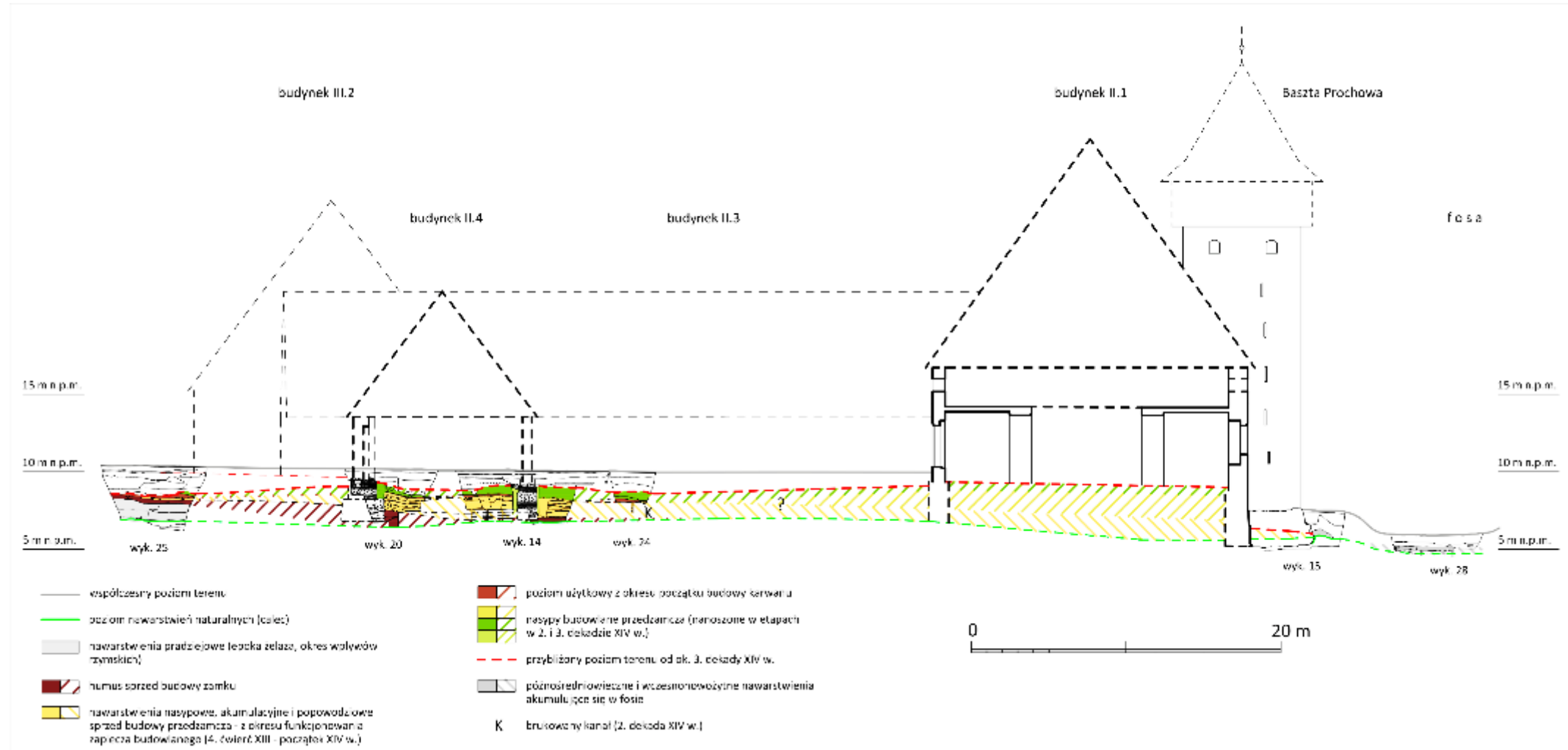
Łęczyca

Nieszawa (obecnie Toruń)
 Zamek Dybowski

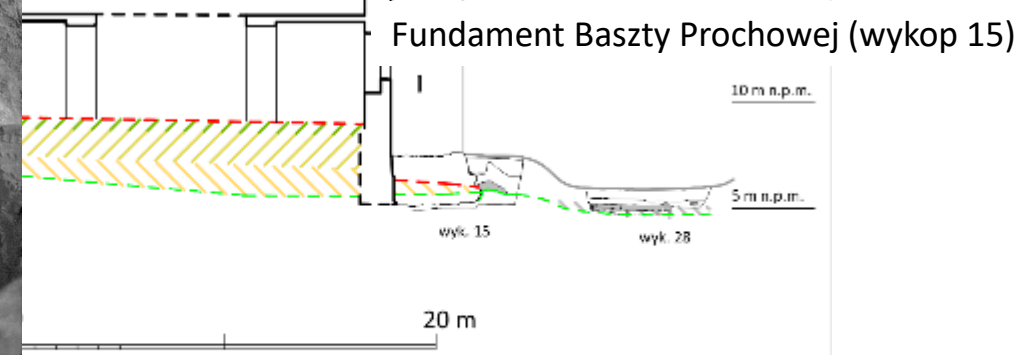
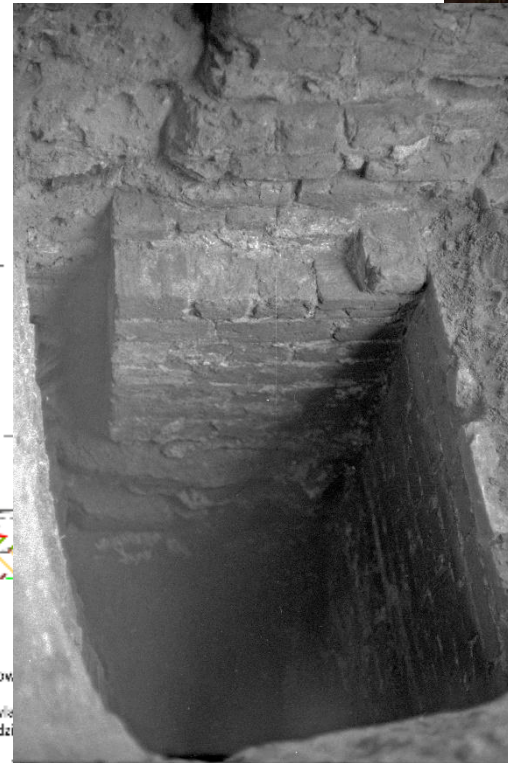
Karwan – plan zabudowy w XIV-XVII w.

Karwan – przekrój zachód-wschód (widok na północ)

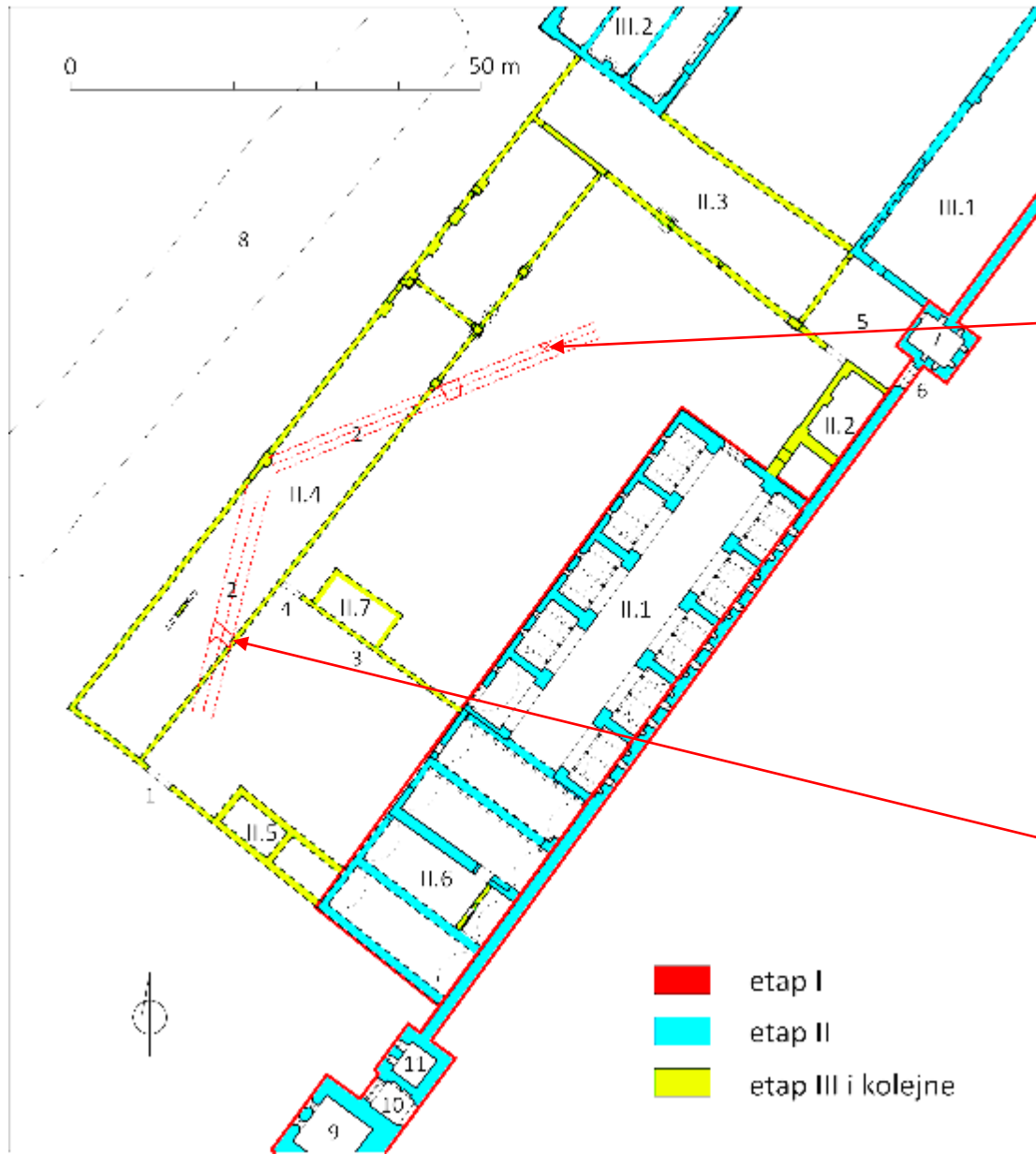
KARWAN

Fundament południowej ściany karwanu (1995 r.)

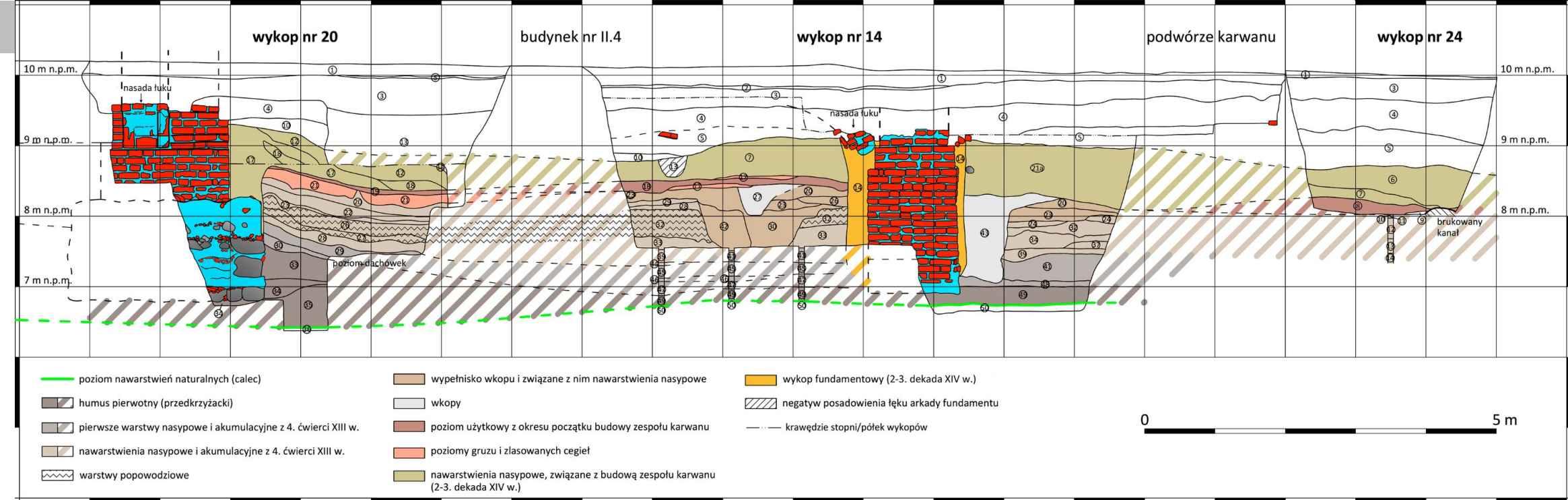
- współczesny poziom terenu
- poziom nawastrzeń naturalnych (całec)
- nawastrzenia pradziejowe (epoca żelaza, okres wpływów rzymskich)
- humus sprzed budowy zamku
- nawastrzenia nasypowe, akumulacyjne i popowodziowe sprzed budowy przedzamcza - z okresu funkcjonowania zapiecia budowlanego (4. ćwierć XIII - początek XIV w.)
- poziom użytkowy
- nasypy baszty w 2. i 3. dekadzie
- przybliżony poziom terenu od ok. 3. dekadzie XIV w.
- późnośredniowieczne i wczesnonowożytnie nawastrzenia akumulujące się w fosie
- K brukowany kanał (2. dekada XIV w.)

Karwan – przekrój zachód-wschód (widok na północ)

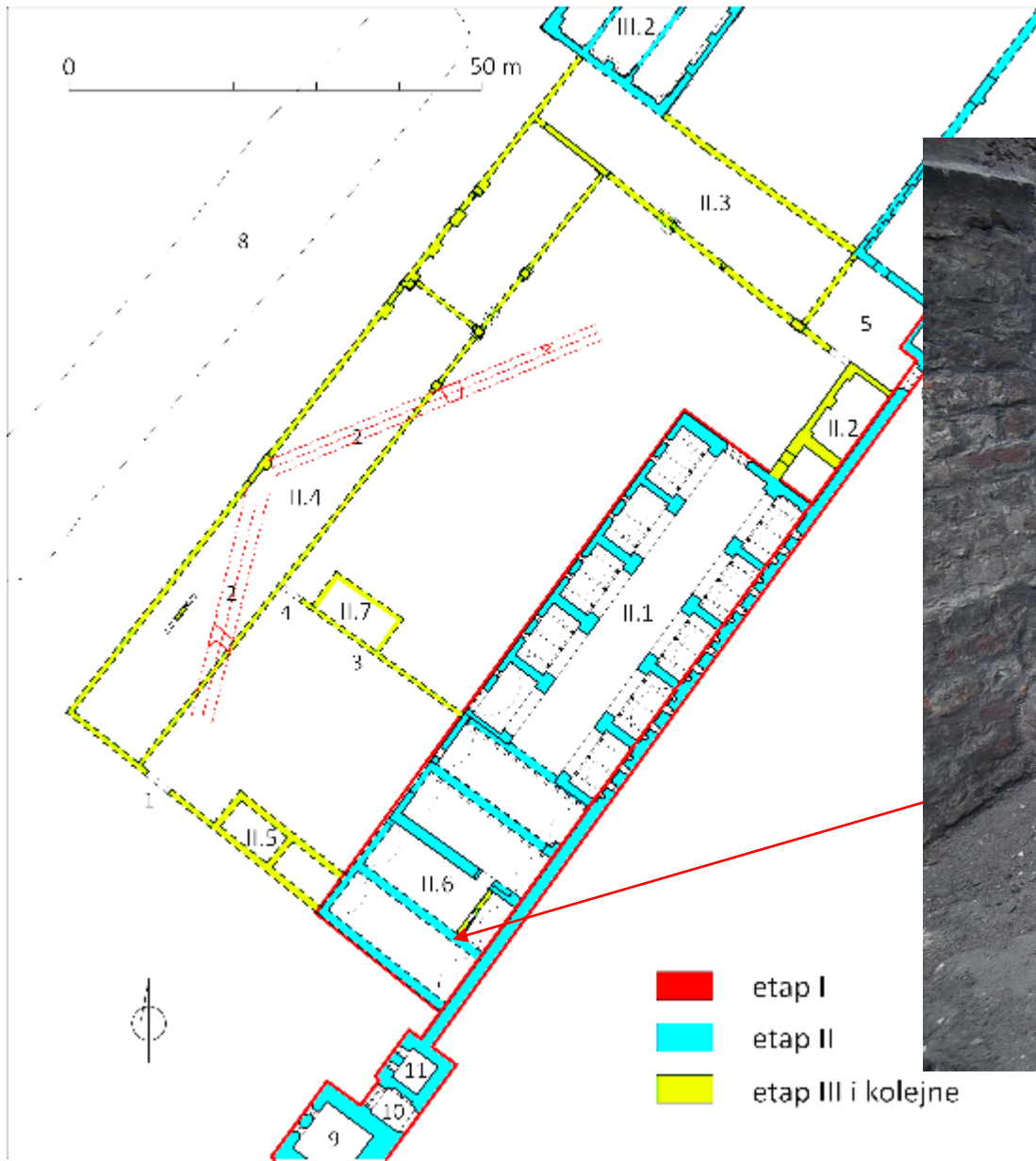

Karwan – etapy budowy

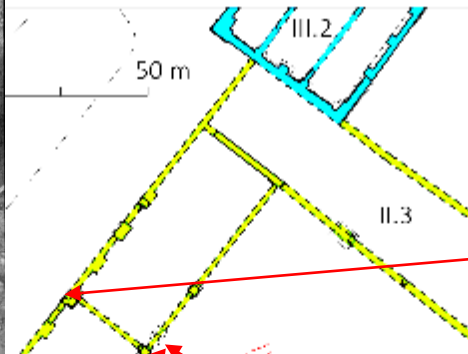

Karwan – etapy budowy

Karwan – etapy budowy

KARWAN

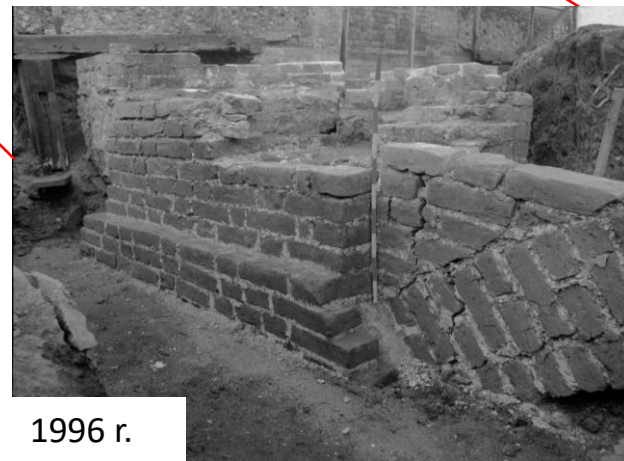

Wykop 20/25

Wykop 14/24

1995 r.

1996 r.

Wykop 26/25

Karwan – etapy budowy

KARWAN

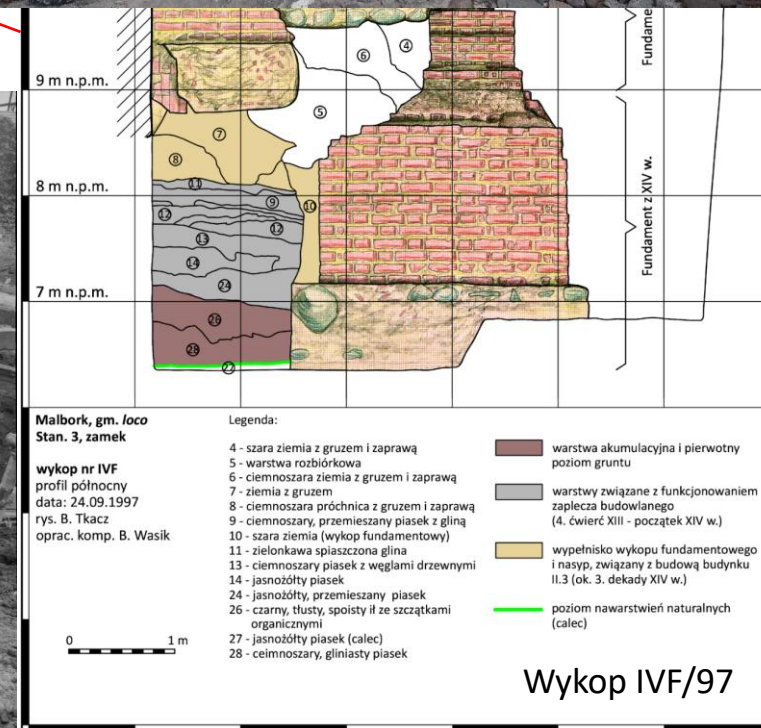

Fragment południowej ściany budynku II.3 w domu z podcieniem – po prawej, pod tynkiem, skuty węzeł architektoniczny z wschodnią ścianą budynku II.4

Wykop 16/24

Wykop IVA/97

Karwan – etapy budowy

KARWAN

Fundament arkadowy budynku pod Nowym Magazynem

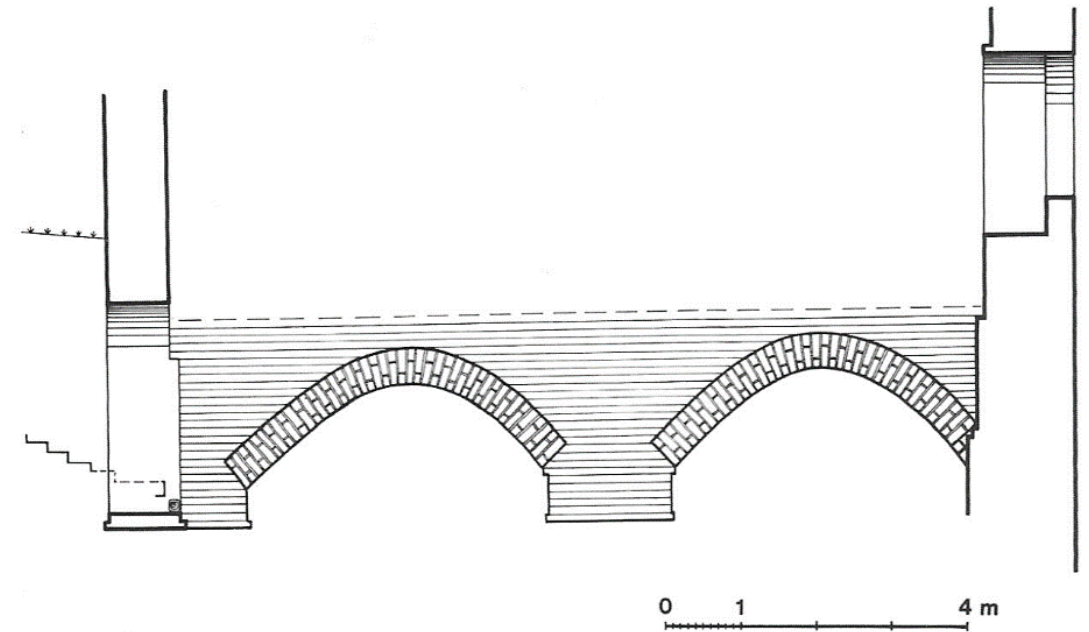
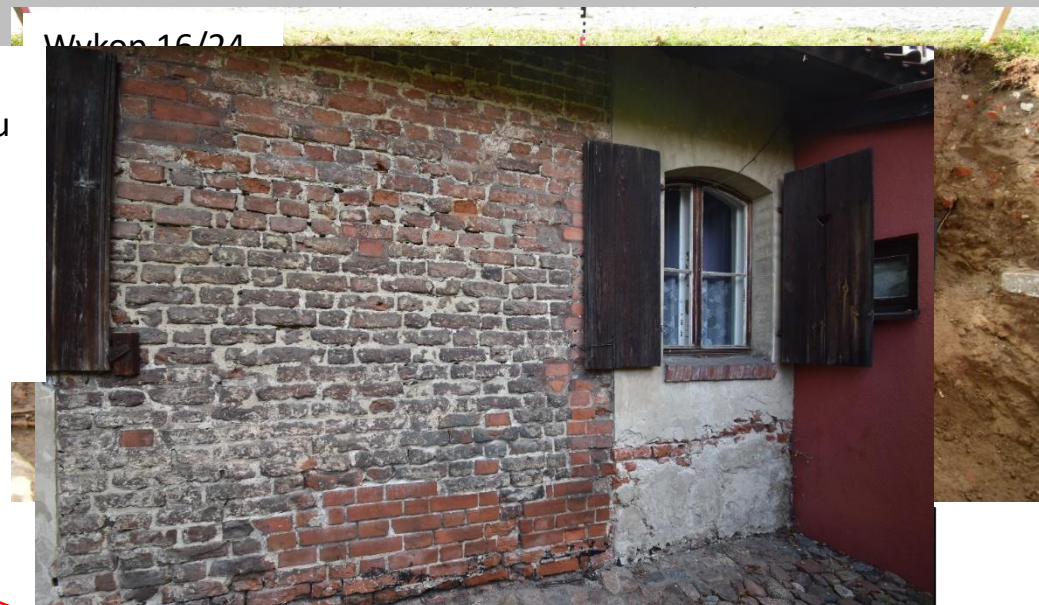

Karwan – etapy budowy

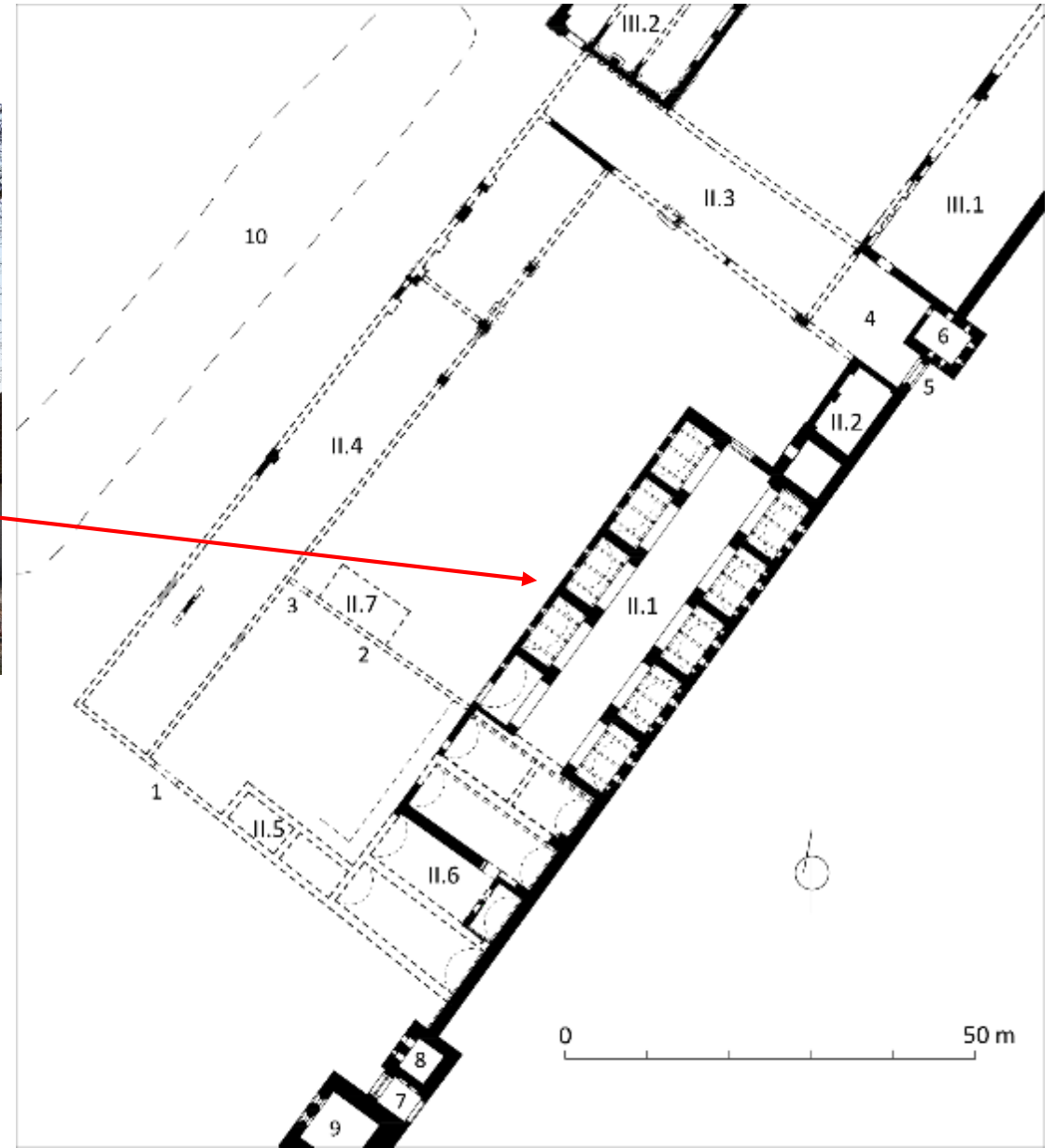
Wykop IVA/97

niowej
II.3 w domu
po prawej,
kuty węzeł
y z
ną budynku

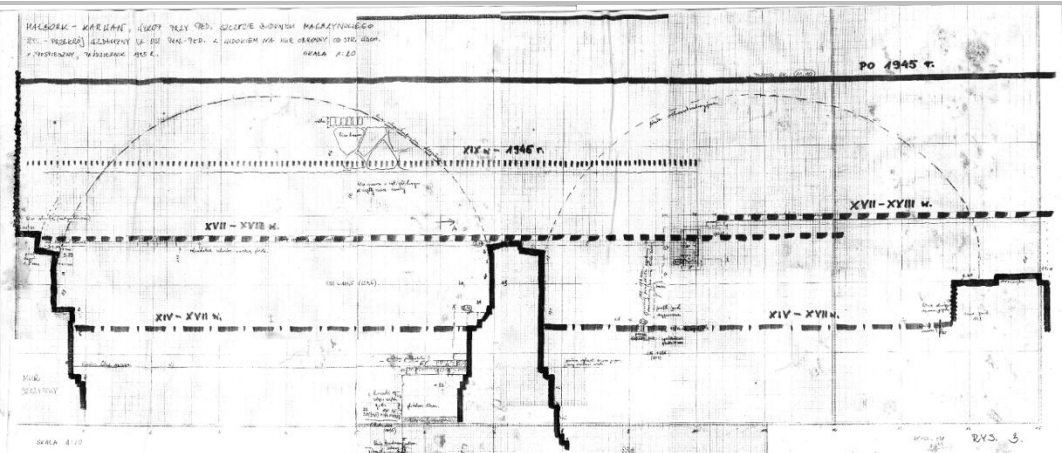

Fundamenty arkadowe ścian działowych Sterej Snycerni
(rys. M. Mierziński)

KARWAN W ŚREDNIOWIECZU

Karwan – plan zabudowy w XIV-XVII w.

Ściana działowa dochodząca do zachodniego muru budynku II.6, odsonięta w 1982 r. (DDN MZM)

Ściana zachodnia budynku II.6 z otworem wejściowym do dolnej kondygnacji

Wykop 17/24 – fr. ściany działowej budynku II.6

Dwie ściany działowe budynku II.6 odkryte w 1995 r. (DDN MZM)

KARWAN W ŚREDNIOWIECZU

Malbork, gm. Łoczo
Stan. 3, zamek

wykop nr 18
rzut poziomu eksploracji
data: 28.08.2025
rys. Sylwia Groń, Anna Szczepaniak,
Bogusz Wasik
oprac. komp. Bogusz Wasik

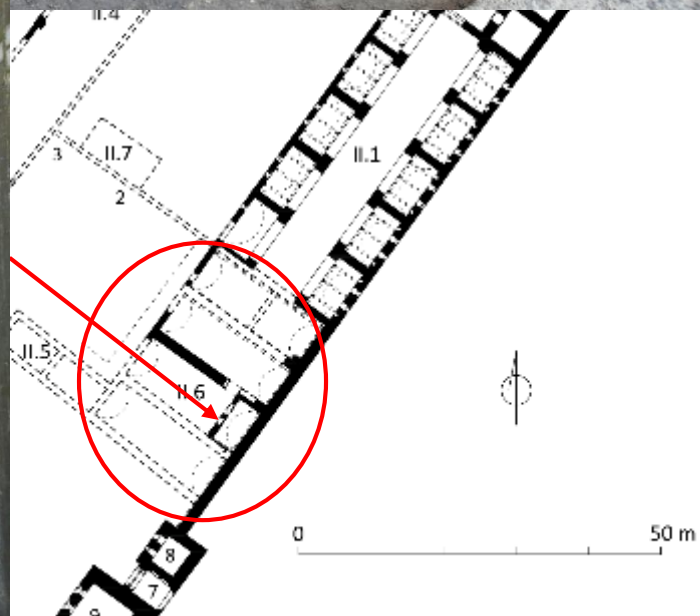
Rozwarstwienie chronologiczne murów

- faza I
- etap I - ok. 2. dekadę XIV w.
 - etap II - ok. 2-3. dekadę XIV w.
 - faza II - między 1636 a 1641 r.
 - faza III - 2. połowa XVIII - początek XIX w.
 - faza IV - lata 50. XIX w.

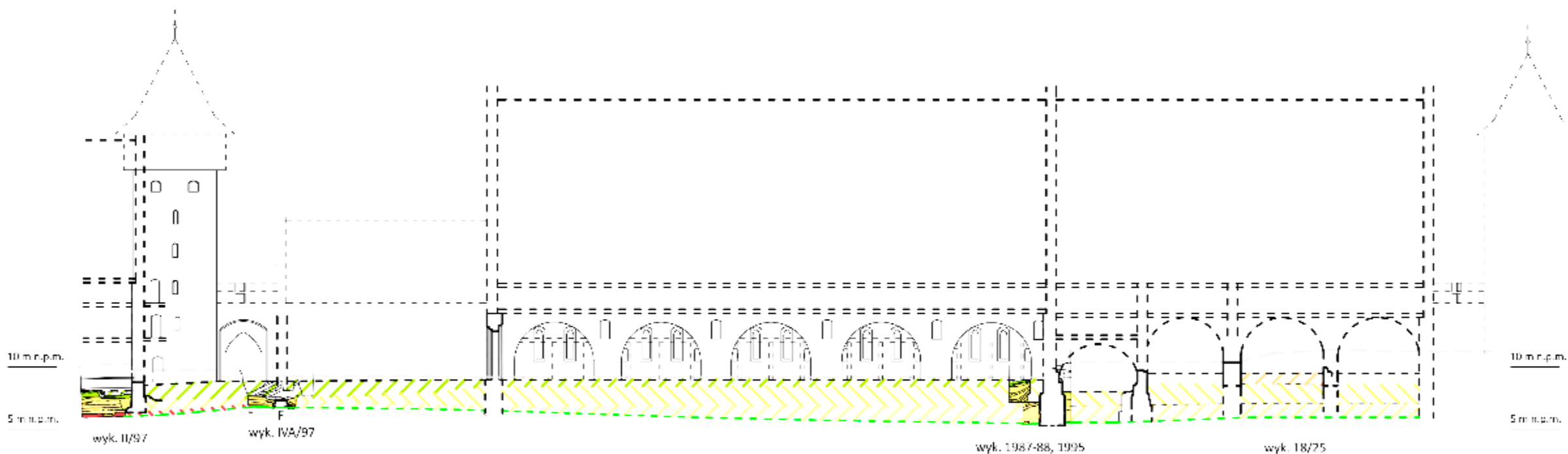
- A - I poziom posadzki - XVI w.
- B - posadzka piwniczki - między 1636 a 1641 r.
- - - - - odsadzki poniżej poziomu eksploracji
- — — — — krawędzie różnych poziomów wykopu

Niwelacje:

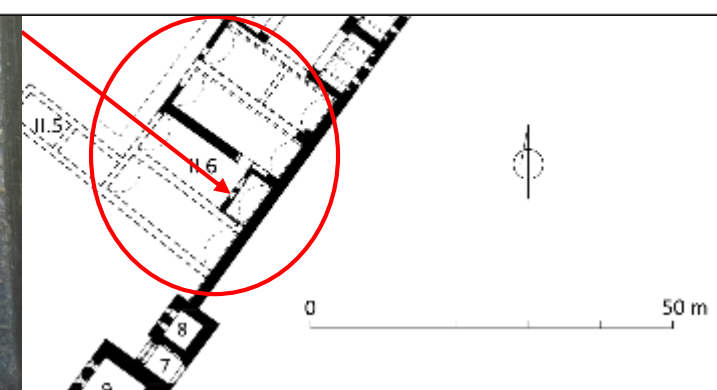
A - 8,68 m n.p.m.	M' - 9,48 m n.p.m.
B - 9,29 m n.p.m.	N' - 9,58 m n.p.m.
C - 8,87 m n.p.m.	O' - 9,42 m n.p.m.
D - 8,78 m n.p.m.	P' - 9,85 m n.p.m.
E - 9,22 m n.p.m.	
F - 9,45 m n.p.m.	
G - 9,43 m n.p.m.	
H - 9,51 m n.p.m.	
I - 9,89 m n.p.m.	
J - 9,65 m n.p.m.	
K - 9,55 m n.p.m.	
L - 9,43 m n.p.m.	
M - 8,82 m n.p.m.	
N - 8,94 m n.p.m.	
O - 9,08 m n.p.m.	
P - 9,18 m n.p.m.	
R - 9,38 m n.p.m.	
S - 9,29 m n.p.m.	
T - 9,18 m n.p.m.	
U - 9,59 m n.p.m.	
W - 9,48 m n.p.m.	
X - 9,48 m n.p.m.	
Y - 9,56 m n.p.m.	
Z - 9,73 m n.p.m.	
A' - 9,64 m n.p.m.	
B' - 9,51 m n.p.m.	
C' - 9,45 m n.p.m.	
D' - 9,03 m n.p.m.	
E' - 9,40 m n.p.m.	
F' - 9,62 m n.p.m.	
G' - 9,31 m n.p.m.	
H' - 9,49 m n.p.m.	
I' - 9,85 m n.p.m.	
J' - 9,57 m n.p.m.	
K' - 9,62 m n.p.m.	
L' - 9,50 m n.p.m.	

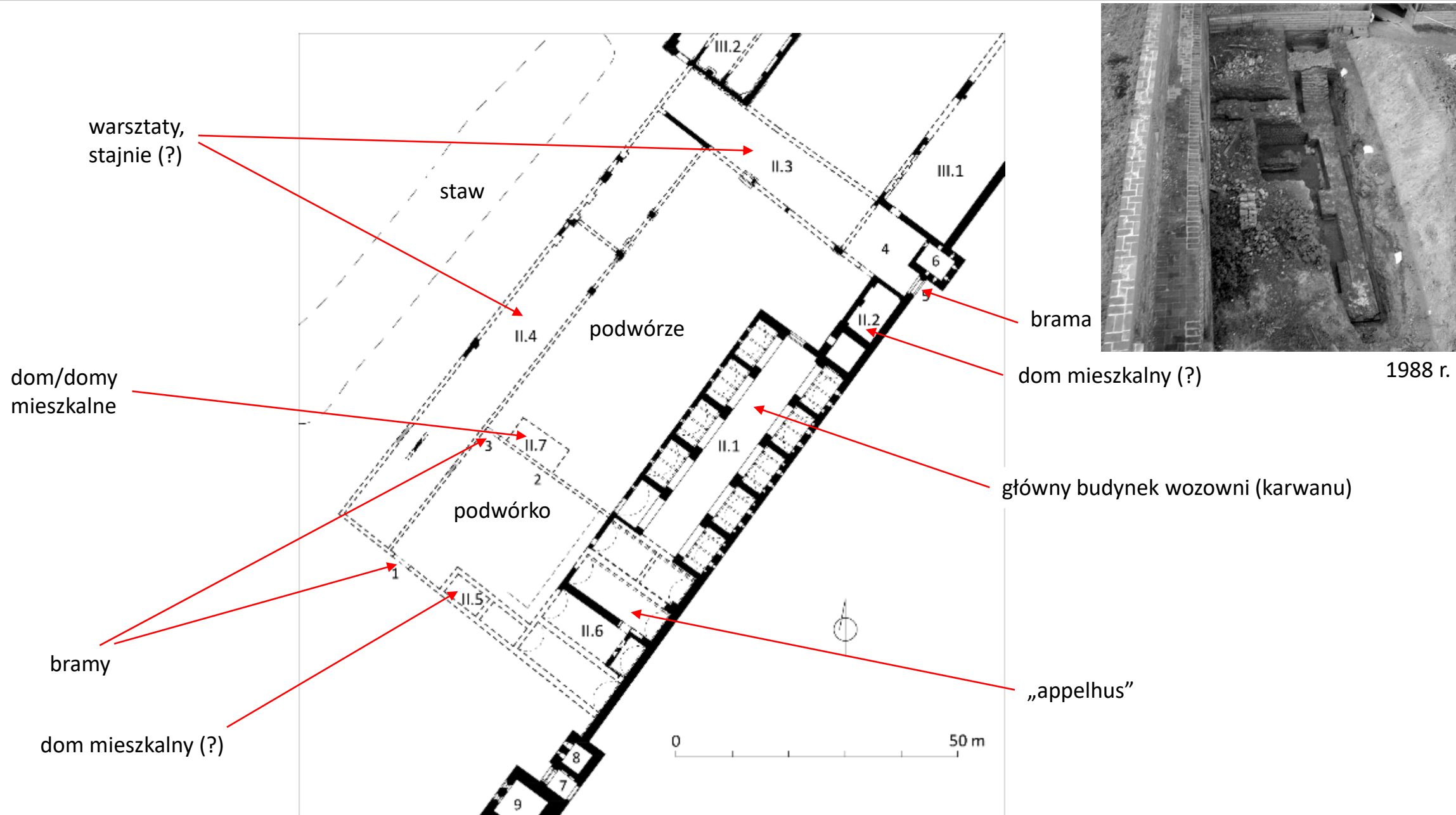
budynek III.1 Baszta Prochowa budynek II.2 budynek II.1 (karwan) budynek II.6 Baszta Wojtowska

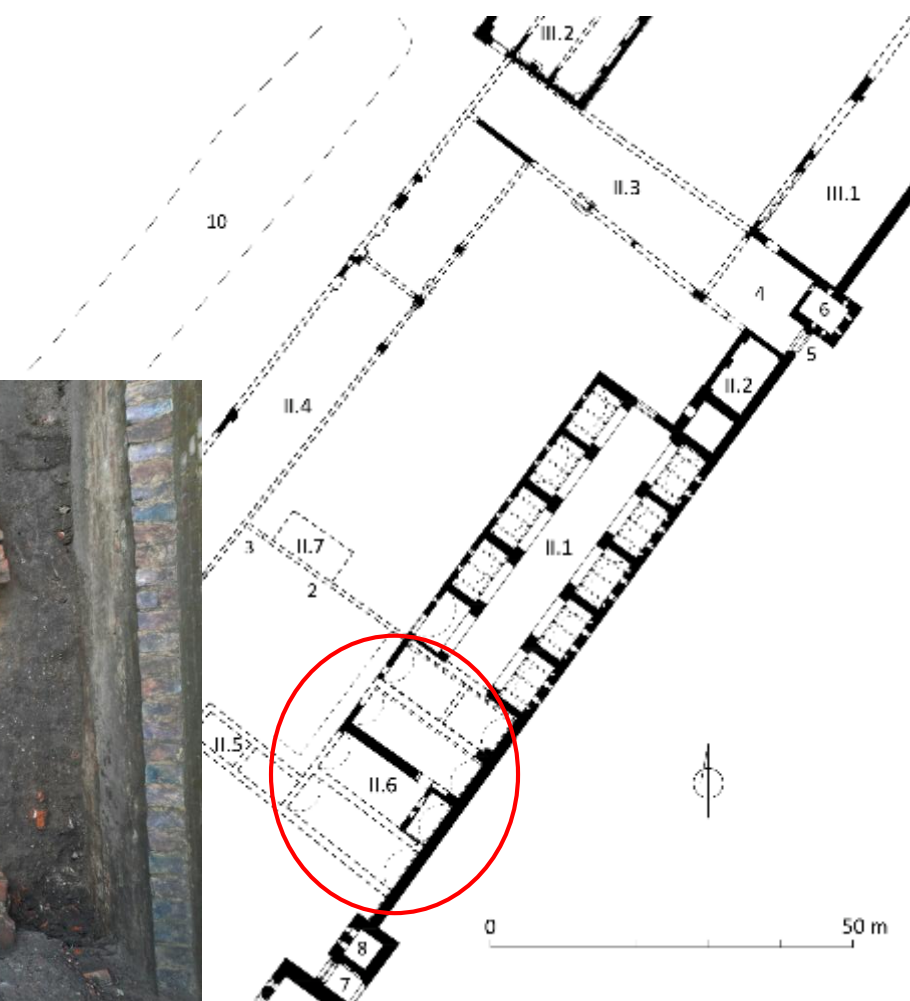
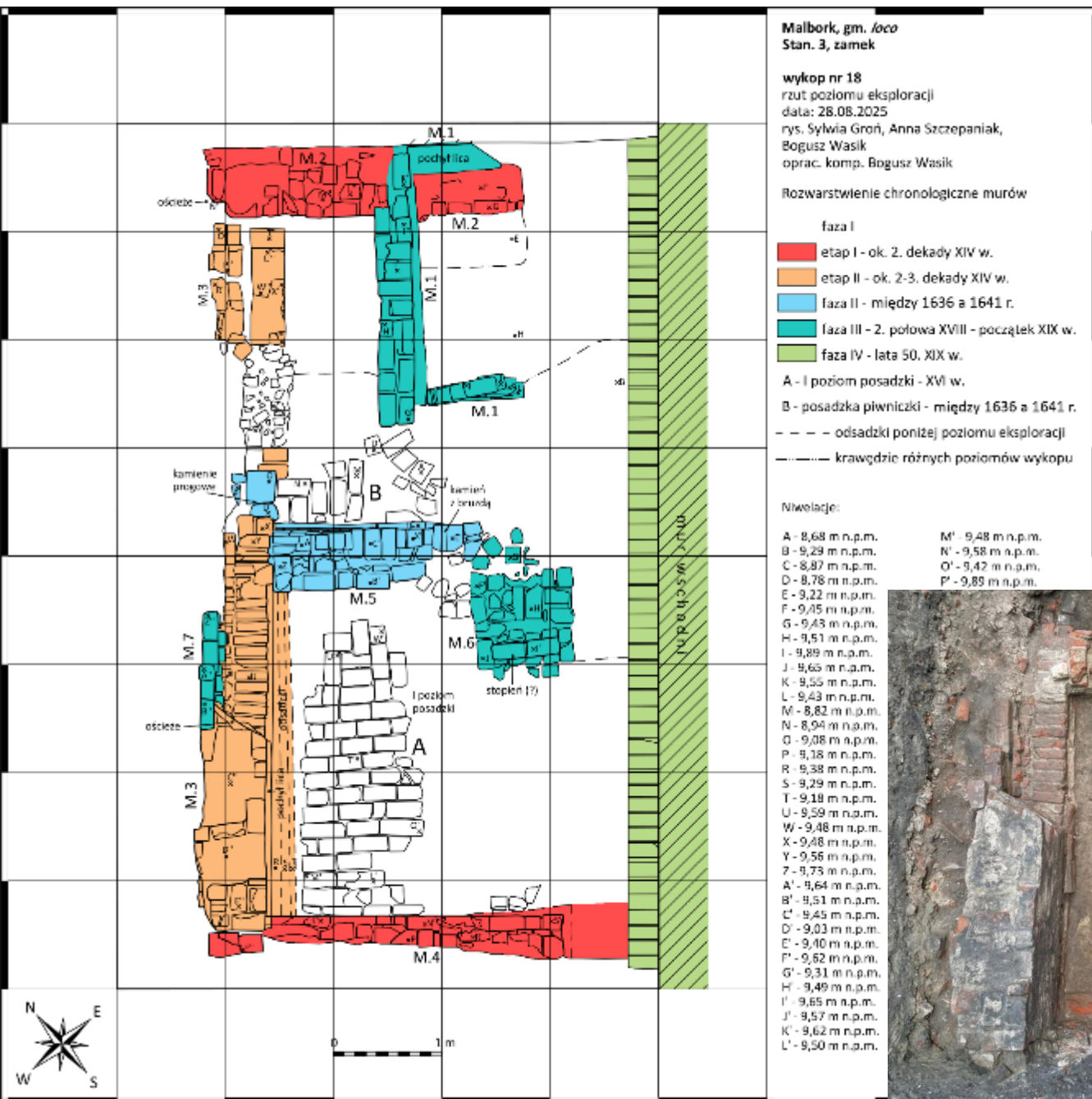
- współczesny poziom terenu
- przekrój przez zachowane (zadokumentowane) mury średniowieczne
- F** relikw fundametu budynku II.3 (wykop 4A/97)
- poziom nawarstwień naturalnych - całec (zarejestrowany w wykopach badawczych i hipotetyczny układ)
- humus pierwotny (wykopy 2 i 4A/97)
- nawarstwienia akumulacyjne, popowodziowe i nasypowe sprzed budowy przedzamcza (z okresu funkcjonowania zaplecza budowlanego w 4. ćwierci XIII-początku XIV w.)
- nasypy budowlane z 2. dekady XIV w. zarejestrowane w wykopach i ich orientacyjny układ
- drugi poziom nasypów budowlanych (3. dekada XIV w.)
- wczesnonowoczesny nasyp pod posadzką budynku II.6 (wykop 18)

KARWAN W ŚREDNIOWIECZU

KARWAN W NOWOŻYTNOŚCI

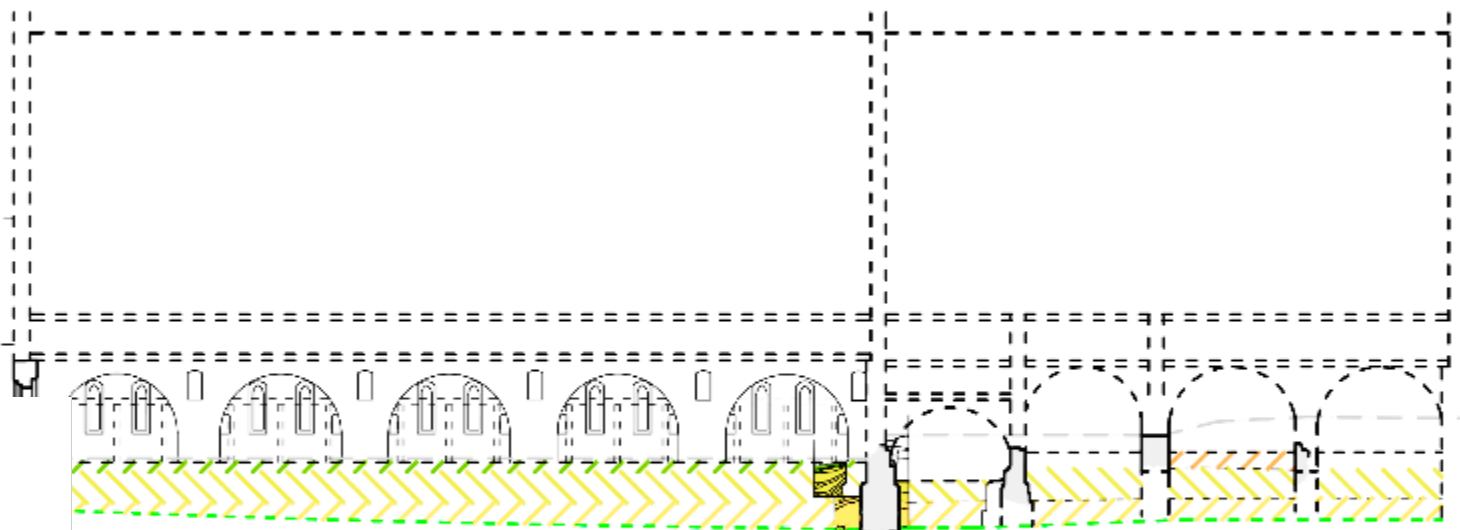
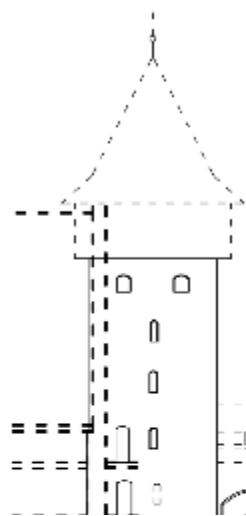
budynek III.1 Baszta Prochowa

budynek II.2

budynek II.1 (karwan)

budynek II.6

Baszta Wójtowska

wyk. 1987-88, 1995

wyk. 18/25

10 m n.p.m.

5 m n.p.m.

humus pierwotny (wykopy 2 i 4A/97)

nawarstwienia akumulacyjne, popowodziowe i nasypowe sprzed budowy przedzamcza (z okresu funkcjonowania zaplecza budowlanego w 4 ćwierci XIII-początku XIV w.)

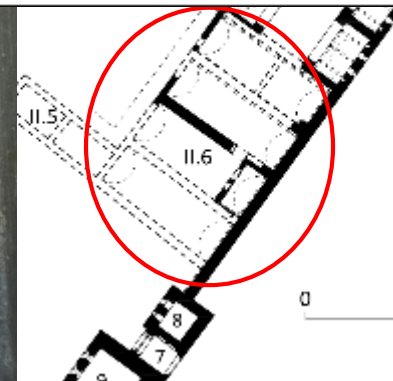
nasypy budowlane z 2. dekady XIV w. zarejestrowane w wykopach i ich orientacyjny układ

drugi poziom nasypów budowlanych (3. dekada XIV w.)

wczesnonowozłoty nasyp pod posadzką budynku II.6 (wykop 18)

- V - 9,28 m n.p.m.
- U - 9,59 m n.p.m.
- W - 9,48 m n.p.m.
- X - 9,48 m n.p.m.
- Y - 9,56 m n.p.m.
- Z - 9,73 m n.p.m.
- A' - 9,64 m n.p.m.
- B' - 9,51 m n.p.m.
- C' - 9,45 m n.p.m.
- D' - 9,03 m n.p.m.
- E' - 9,40 m n.p.m.
- F' - 9,62 m n.p.m.
- G' - 9,31 m n.p.m.
- H' - 9,49 m n.p.m.
- I' - 9,65 m n.p.m.
- J' - 9,57 m n.p.m.
- K' - 9,62 m n.p.m.
- L' - 9,50 m n.p.m.

KARWAN W NOWOŻYTNOŚCI

Malbork, gm. Łoczo
Stan. 3, zamek

wykop nr 18
rzut poziomu eksploracji
data: 28.08.2025
rys. Sylwia Groń, Anna Szczepaniak,
Bogusz Wasik
oprac. komp. Bogusz Wasik

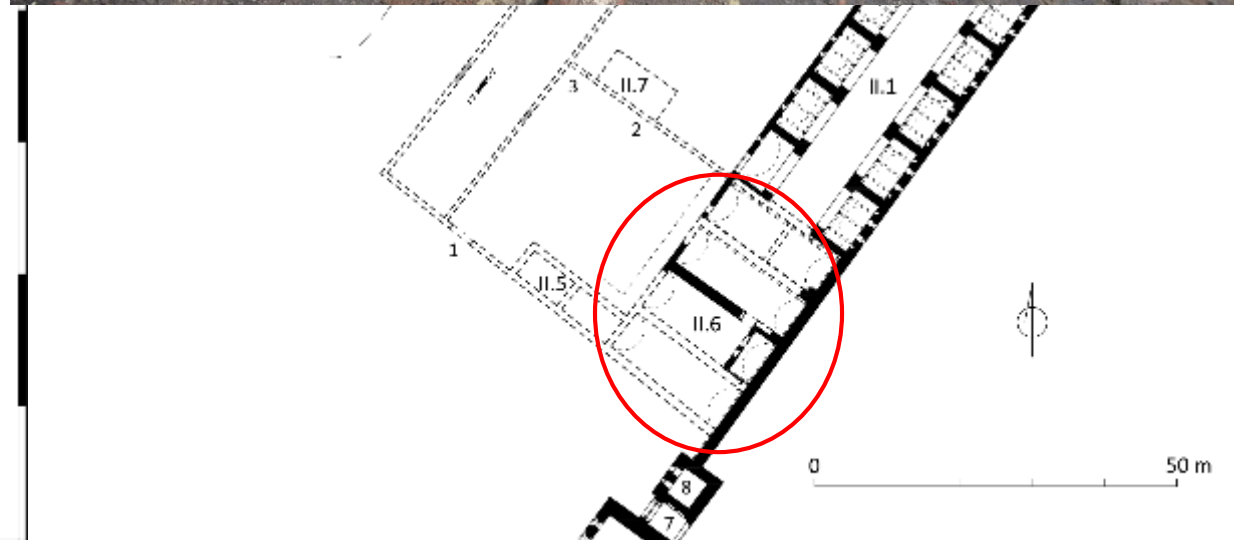
Rozwarstwienie chronologiczne murów

- faza I
- etap I - ok. 2. dekady XIV w.
 - etap II - ok. 2-3. dekady XIV w.
 - faza II - między 1636 a 1641 r.
 - faza III - 2. połowa XVIII - początek XIX w.
 - faza IV - lata 50. XIX w.

- A - I poziom posadzki - XVI w.
- B - posadzka piwniczki - między 1636 a 1641 r.
- - - - - odsadzki poniżej poziomu eksploracji
- — — — — krawędzie różnych poziomów wykopu

Niwelacje:

A - 8,68 m n.p.m.	M' - 9,48 m n.p.m.
B - 9,29 m n.p.m.	N' - 9,58 m n.p.m.
C - 8,87 m n.p.m.	O' - 9,42 m n.p.m.
D - 8,78 m n.p.m.	P' - 9,89 m n.p.m.
E - 9,22 m n.p.m.	R' - 9,81 m n.p.m.
F - 9,45 m n.p.m.	S' - 9,65 m n.p.m.
G - 9,43 m n.p.m.	T' - 9,50 m n.p.m.
H - 9,51 m n.p.m.	U' - 9,51 m n.p.m.
I - 9,89 m n.p.m.	W' - 9,42 m n.p.m.
J - 9,65 m n.p.m.	X' - 9,35 m n.p.m.
K - 9,55 m n.p.m.	Y' - 9,49 m n.p.m.
L - 9,43 m n.p.m.	Z' - 9,56 m n.p.m.
M - 8,82 m n.p.m.	A'' - 9,92 m n.p.m.
N - 8,94 m n.p.m.	B'' - 10,19 m n.p.m.
O - 9,08 m n.p.m.	C'' - 10,30 m n.p.m.
P - 9,18 m n.p.m.	D'' - 10,42 m n.p.m.
R - 9,38 m n.p.m.	E'' - 10,56 m n.p.m.
S - 9,29 m n.p.m.	F'' - 10,58 m n.p.m.
T - 9,18 m n.p.m.	G'' - 10,40 m n.p.m.
U - 9,59 m n.p.m.	H'' - 10,46 m n.p.m.
W - 9,48 m n.p.m.	I'' - 10,41 m n.p.m.
X - 9,48 m n.p.m.	J'' - 10,34 m n.p.m.
Y - 9,56 m n.p.m.	K'' - 10,24 m n.p.m.
Z - 9,73 m n.p.m.	L'' - 10,34 m n.p.m.
A' - 9,64 m n.p.m.	M'' - 10,35 m n.p.m.
B' - 9,51 m n.p.m.	N'' - 10,08 m n.p.m.
C' - 9,45 m n.p.m.	O'' - 10,06 m n.p.m.
D' - 9,03 m n.p.m.	P'' - 10,12 m n.p.m.
E' - 9,40 m n.p.m.	R'' - 10,22 m n.p.m.
F' - 9,62 m n.p.m.	S'' - 10,21 m n.p.m.
G' - 9,31 m n.p.m.	T'' - 10,08 m n.p.m.
H' - 9,49 m n.p.m.	U'' - 10,15 m n.p.m.
I' - 9,65 m n.p.m.	W'' - 10,06 m n.p.m.
J' - 9,57 m n.p.m.	X'' - 10,15 m n.p.m.
K' - 9,62 m n.p.m.	Y'' - 10,01 m n.p.m.
L' - 9,50 m n.p.m.	Z'' - 9,78 m n.p.m.

KARWAN W NOWOŻYTNOŚCI

Malbork, gm. Łoczo
Stan. 3, zamek

wykop nr 18
rzut poziomu eksploracji
data: 28.08.2025
rys. Sylwia Groni, Anna Szczepaniak,
Bogusz Wasik
oprac. komp. Bogusz Wasik

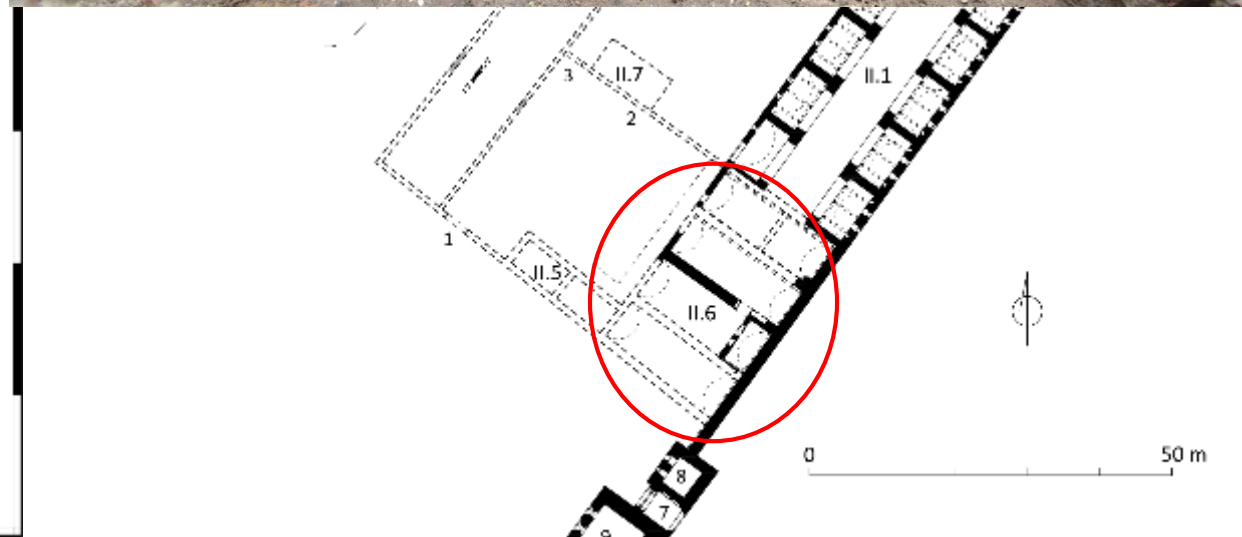
Rozwarstwienie chronologiczne murów

- faza I
- etap I - ok. 2. dekadę XIV w.
 - etap II - ok. 2-3. dekadę XIV w.
 - faza II - między 1636 a 1641 r.
 - faza III - 2. połowa XVIII - początek XIX w.
 - faza IV - lata 50. XIX w.

- A - I poziom posadzki - XVI w.
- B - posadzka piwniczki - między 1636 a 1641 r.
- - - - - odsadzki poniżej poziomu eksploracji
- — — — — krawędzie różnych poziomów wykopu

Niwelacje:

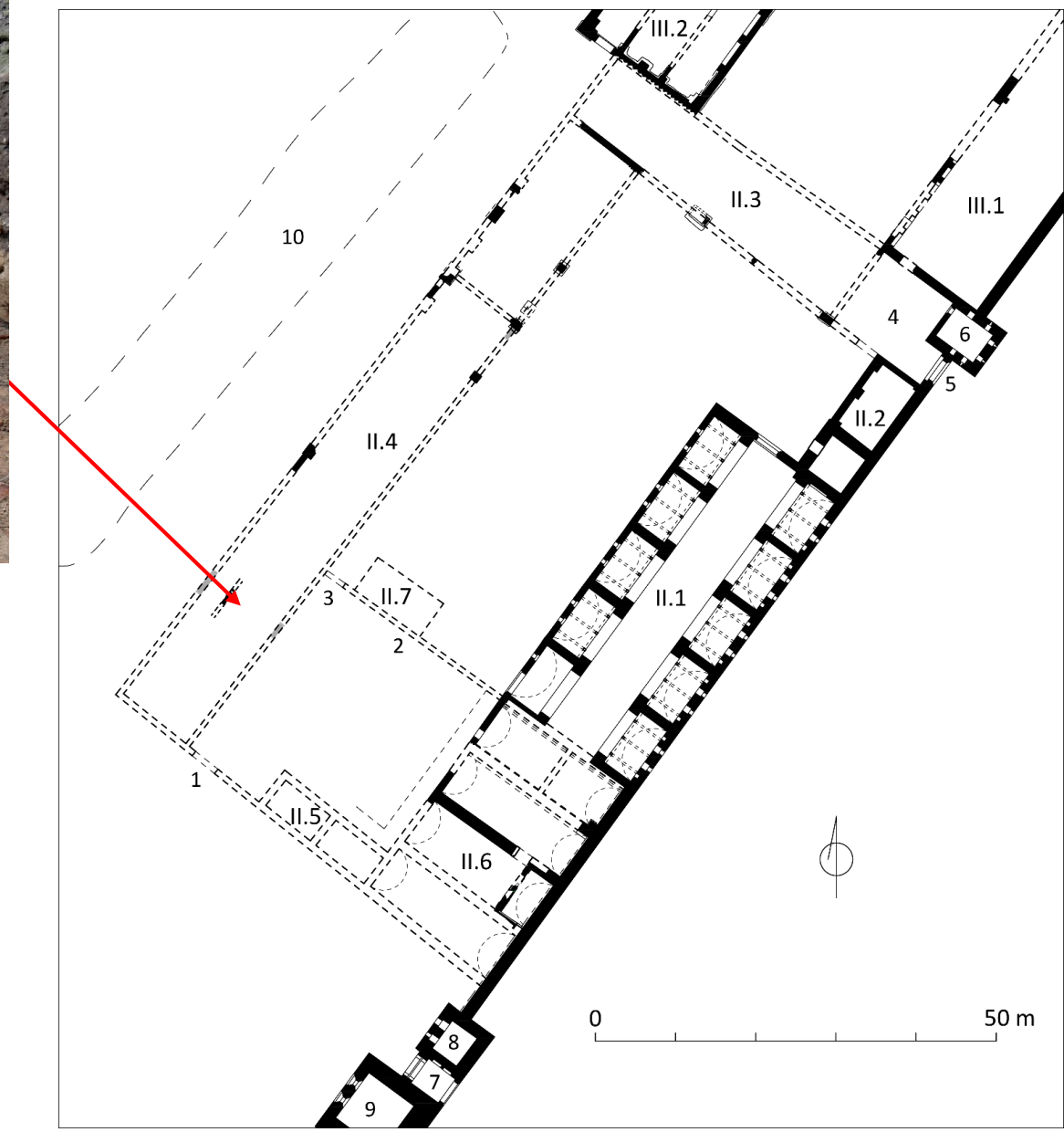
A - 8,68 m n.p.m.	M' - 9,48 m n.p.m.
B - 9,29 m n.p.m.	N' - 9,58 m n.p.m.
C - 8,87 m n.p.m.	O' - 9,42 m n.p.m.
D - 8,78 m n.p.m.	P' - 9,89 m n.p.m.
E - 9,22 m n.p.m.	R' - 9,81 m n.p.m.
F - 9,45 m n.p.m.	S' - 9,65 m n.p.m.
G - 9,43 m n.p.m.	T' - 9,50 m n.p.m.
H - 9,51 m n.p.m.	U' - 9,51 m n.p.m.
I - 9,89 m n.p.m.	W' - 9,42 m n.p.m.
J - 9,65 m n.p.m.	X' - 9,35 m n.p.m.
K - 9,55 m n.p.m.	Y' - 9,49 m n.p.m.
L - 9,43 m n.p.m.	Z' - 9,56 m n.p.m.
M - 8,82 m n.p.m.	A'' - 9,92 m n.p.m.
N - 8,94 m n.p.m.	B'' - 10,19 m n.p.m.
O - 9,08 m n.p.m.	C'' - 10,30 m n.p.m.
P - 9,18 m n.p.m.	D'' - 10,42 m n.p.m.
R - 9,38 m n.p.m.	E'' - 10,56 m n.p.m.
S - 9,29 m n.p.m.	F'' - 10,58 m n.p.m.
T - 9,18 m n.p.m.	G'' - 10,40 m n.p.m.
U - 9,59 m n.p.m.	H'' - 10,46 m n.p.m.
W - 9,48 m n.p.m.	I'' - 10,41 m n.p.m.
X - 9,48 m n.p.m.	J'' - 10,34 m n.p.m.
Y - 9,56 m n.p.m.	K'' - 10,24 m n.p.m.
Z - 9,73 m n.p.m.	L'' - 10,34 m n.p.m.
A' - 9,64 m n.p.m.	M'' - 10,35 m n.p.m.
B' - 9,51 m n.p.m.	N'' - 10,08 m n.p.m.
C' - 9,45 m n.p.m.	O'' - 10,06 m n.p.m.
D' - 9,03 m n.p.m.	P'' - 10,12 m n.p.m.
E' - 9,40 m n.p.m.	R'' - 10,22 m n.p.m.
F' - 9,62 m n.p.m.	S'' - 10,21 m n.p.m.
G' - 9,31 m n.p.m.	T'' - 10,08 m n.p.m.
H' - 9,49 m n.p.m.	U'' - 10,15 m n.p.m.
I' - 9,65 m n.p.m.	W'' - 10,06 m n.p.m.
J' - 9,57 m n.p.m.	X'' - 10,15 m n.p.m.
K' - 9,62 m n.p.m.	Y'' - 10,01 m n.p.m.
L' - 9,50 m n.p.m.	Z'' - 9,78 m n.p.m.

KARWAN W NOWOŻYTNOŚCI

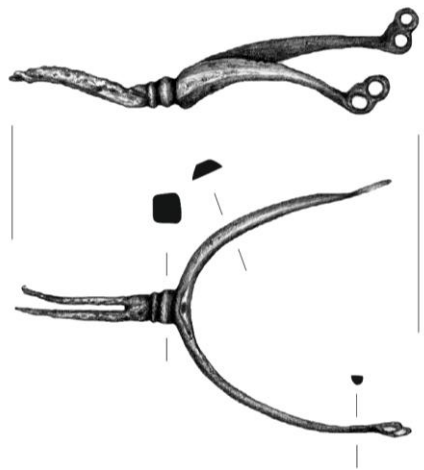

dachówki z XVI w.

Karwan – plan zabudowy w XIV-XVII w.

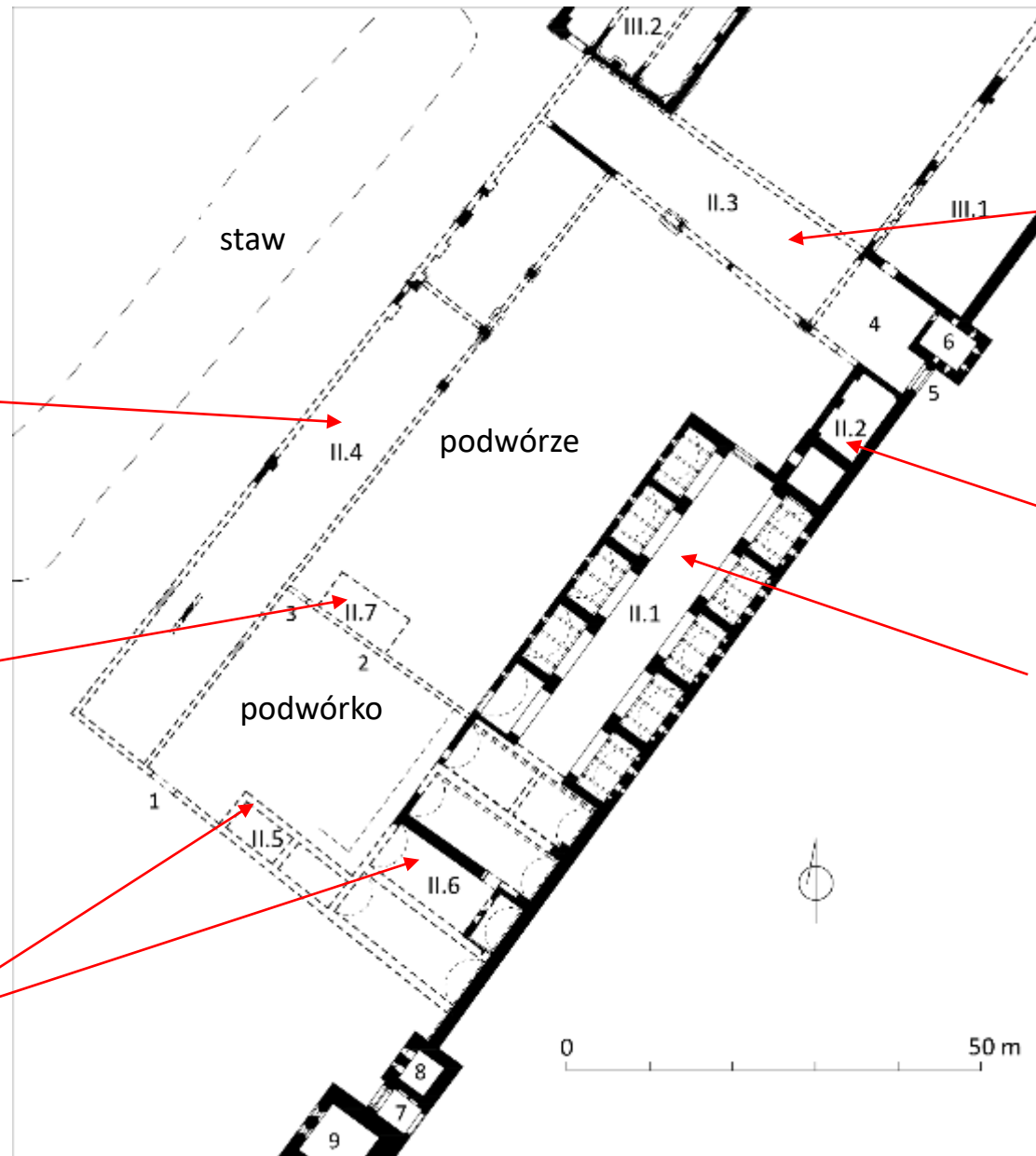
KARWAN W NOWOŻYTNOŚCI

Stajnie (od lat 70. XVI w.)
(od lat 30-40. XVII w. podział na
pięć stajni; popadają sukcesywnie
w ruinę w XVIII w.)

dom kowala

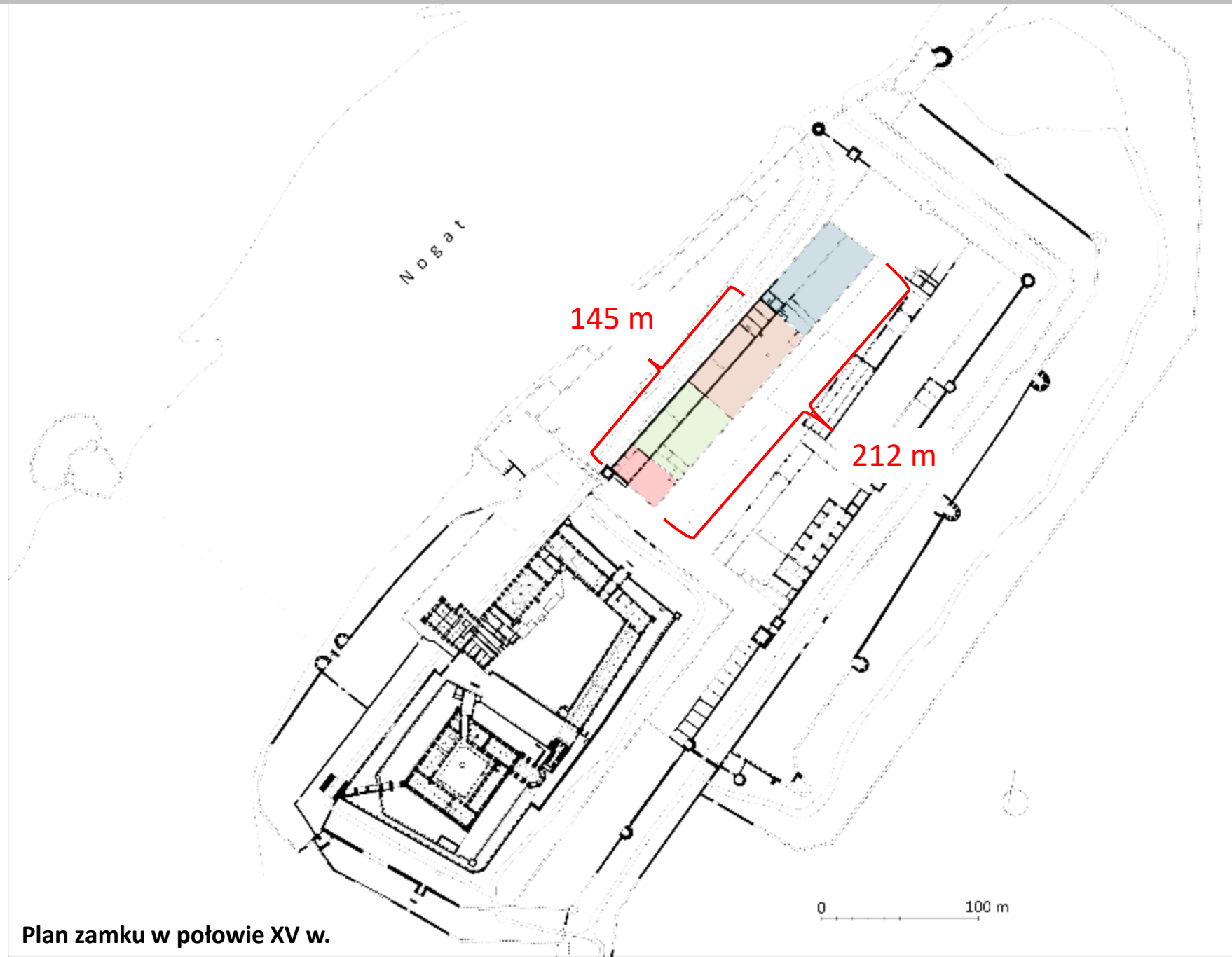
wójtostwo
(rozebrane między 1711 a 1715)

szopa na wozy?;
(popada w ruinę przed 1636 r.)

budynek z dwoma „sklepami” w przyziemiu
(przestał istnieć przed 1636 r.)

„Puszkarnia”, „Ceughaus” - arsenał

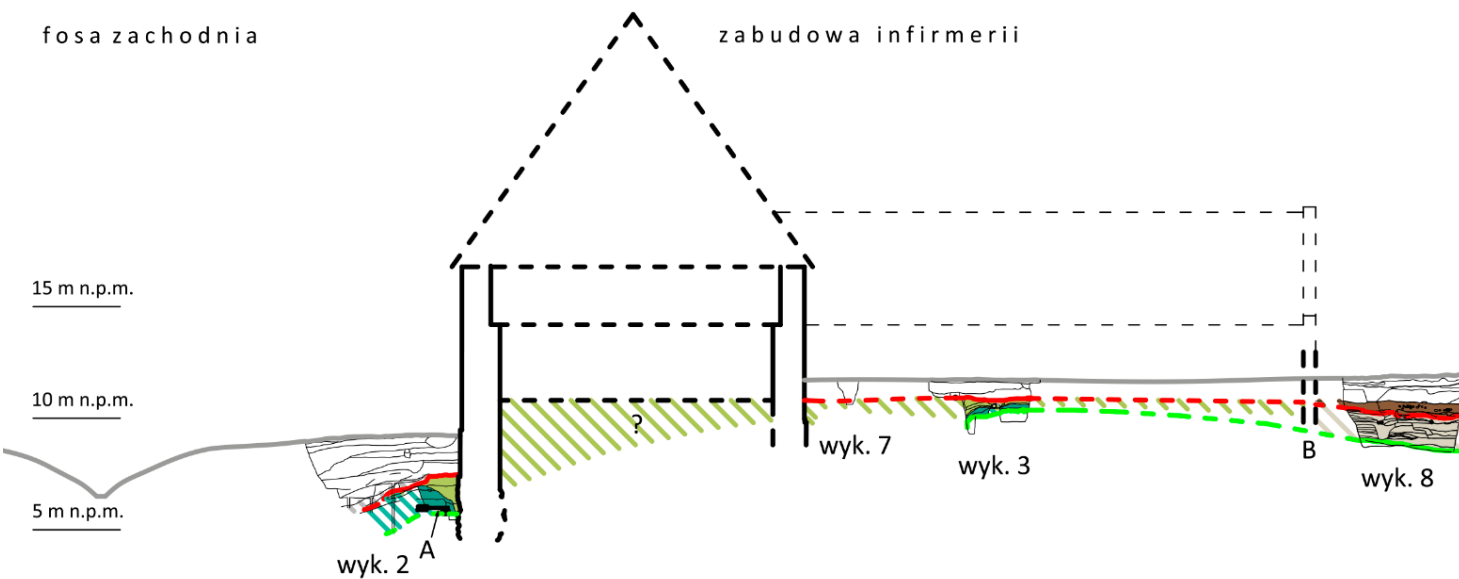

Plan zamku w połowie XV w.

CIĄG ZABUDOWY ZACHODNIEJ W ŚREDNIOWIECZU

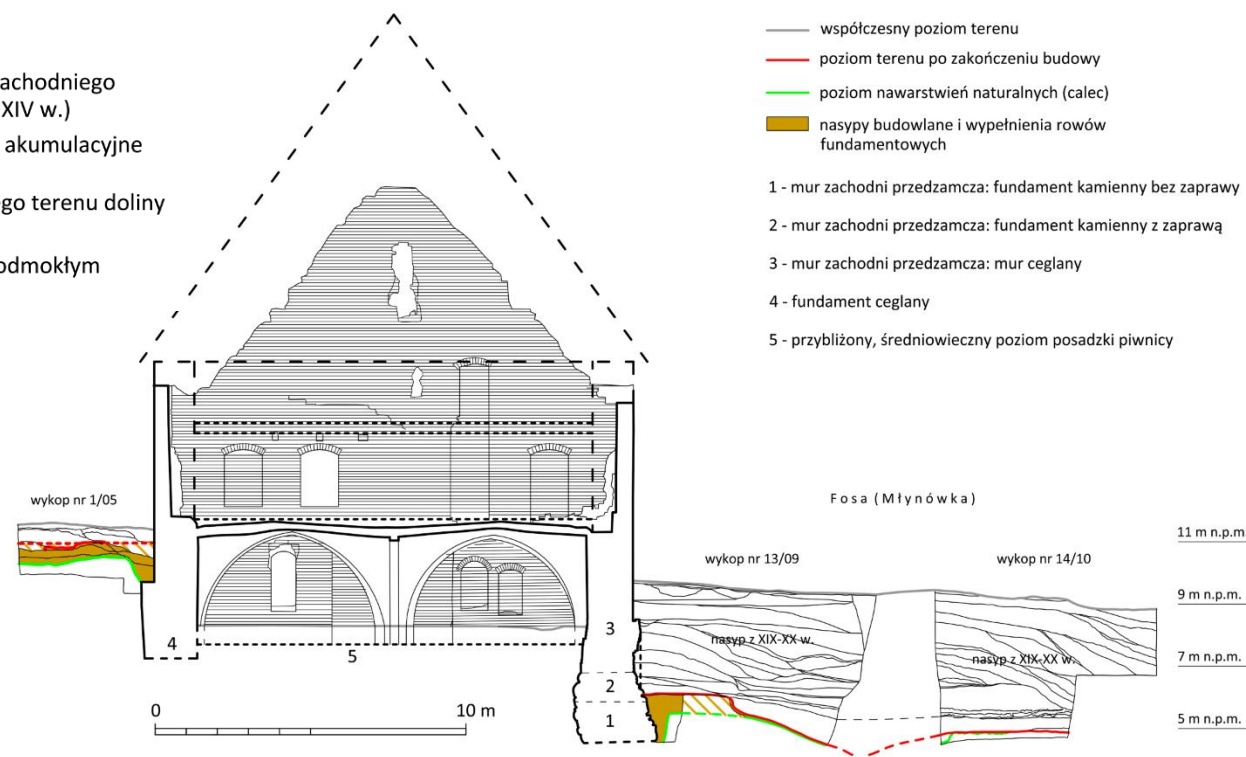

CIĄG ZABUDOWY ZACHODNIEJ W ŚREDNIOWIECZU

Przekrój wschód-zachód (widok na północ) przez budynek I.2 i podwórze, na podstawie badań z 2023-2024 r.

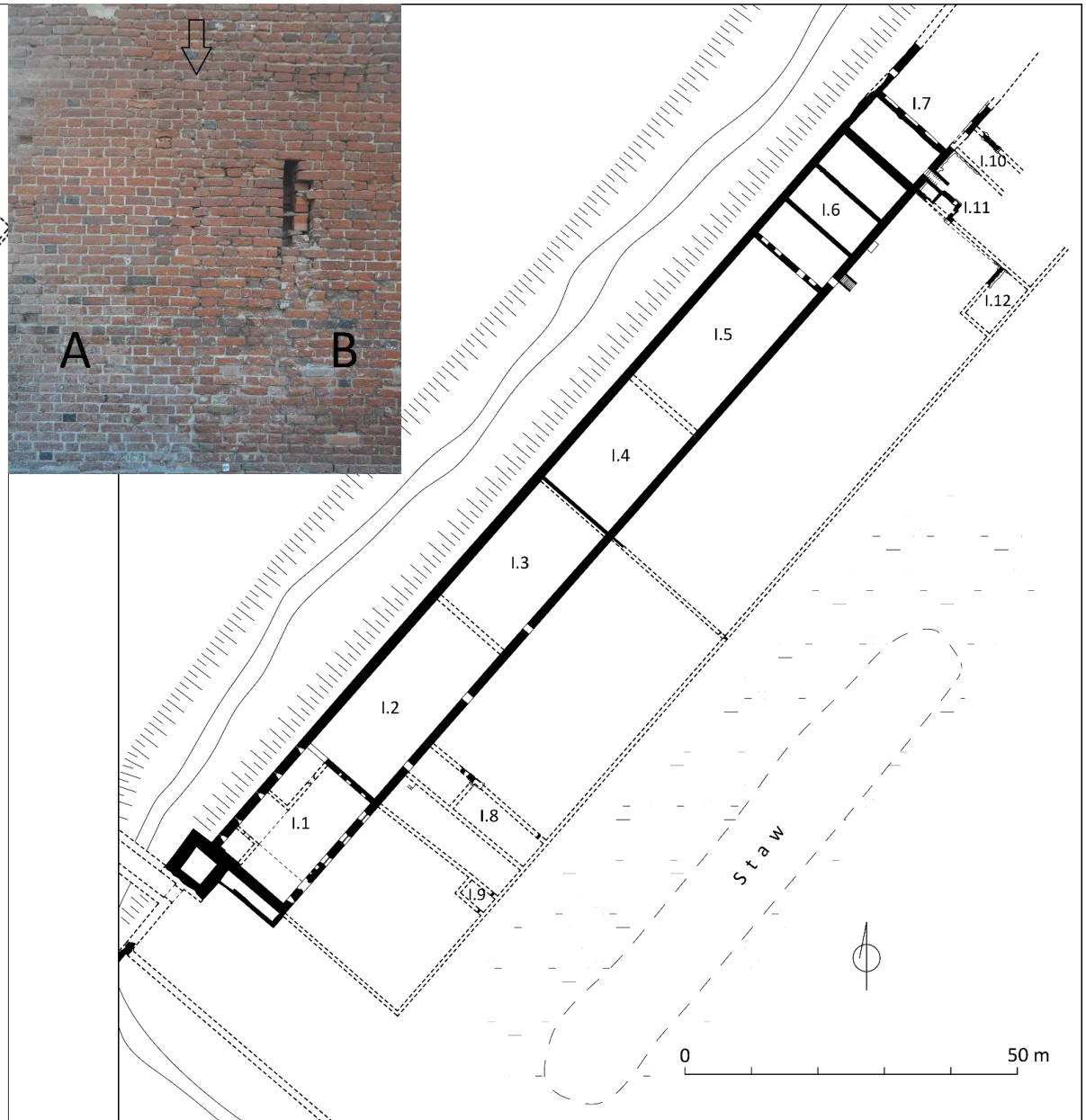
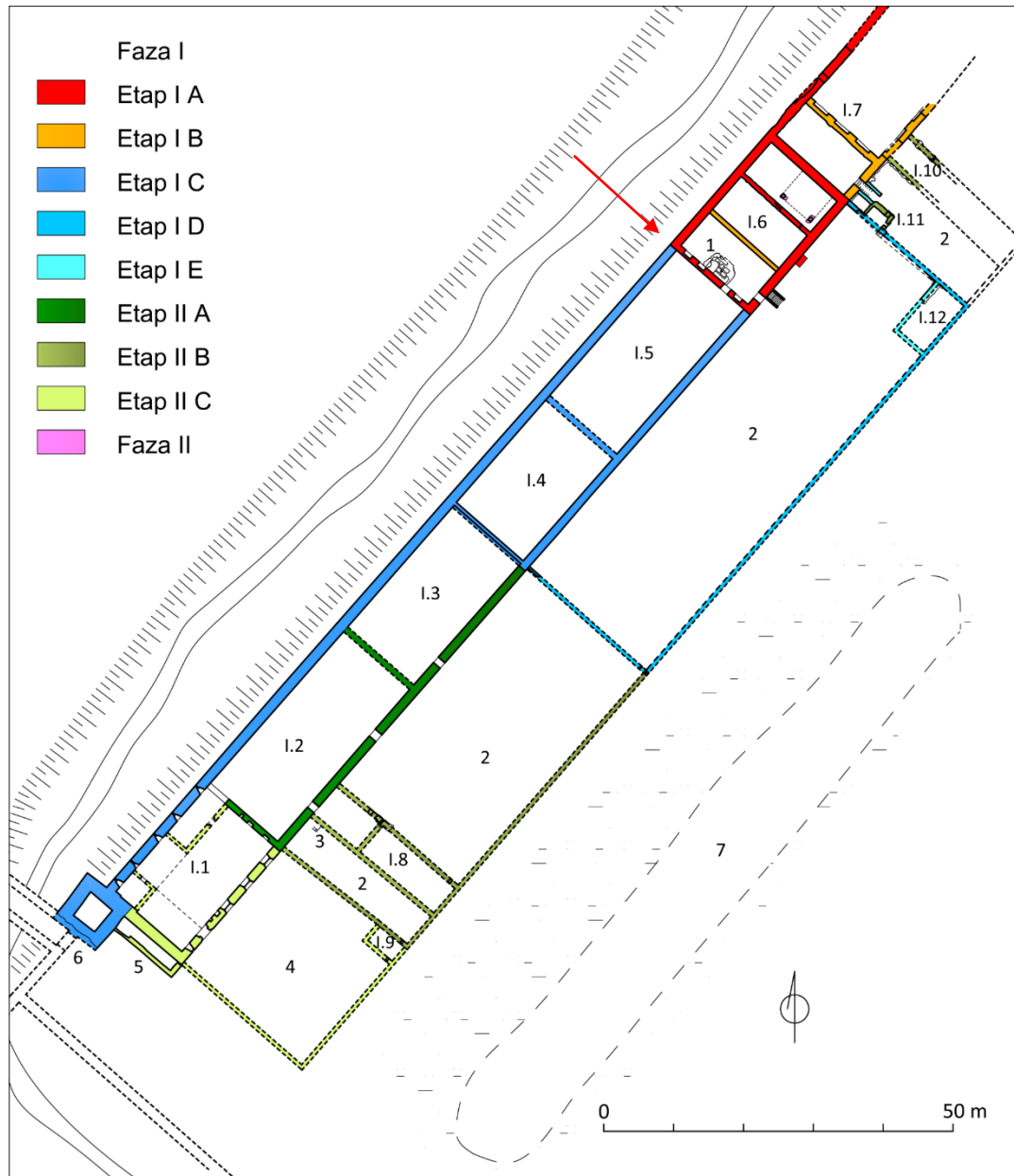
- współczesny poziom terenu
- poziom terenu z 2. połowy XIV - 1 połowy XV w.
- poziom nawarstwień naturalnych (calec)
- nawarstwienia późnośredniowieczne sprzed powstania murowanego przedzamcza w rejonie ciągu zachodniego (4. ćwierć XIII - początek XIV w.)
- nasypy budowlane (niwelacyjne) w rejonie ciągu zachodniego z czasu budowy przedzamcza (2. dekada - połowa XIV w.)
- późnośredniowieczne i nowożytnie nawarstwienia akumulacyjne na brzegach fos (wykopy 2 i 15)
- naturalne nawarstwienia akumulacyjne podmokłego terenu doliny (wykopy 4 i 8)
- średniowieczne nawarstwienia akumulacyjne w podmokłym obniżeniu (wykopy 4 i 8)

- współczesny poziom terenu
- poziom terenu po zakończeniu budowy
- poziom nawarstwień naturalnych (calec)
- nasypy budowlane i wypełnienia rowów fundamentowych
- 1 - mur zachodni przedzamcza: fundament kamienny bez zaprawy
- 2 - mur zachodni przedzamcza: fundament kamienny z zaprawą
- 3 - mur zachodni przedzamcza: mur ceglany
- 4 - fundament ceglany
- 5 - przybliżony, średniowieczny poziom posadzki piwnicy

Przekrój wschód-zachód (widok na południe) przez budynek I.6, na podstawie dokumentacji z badań M. Dąbrowskiej z lat 2005-2010 oraz nadzorów z lat 2021-2023

CIĄG ZABUDOWY ZACHODNIEJ W ŚREDNIOWIECZU

Fazy i etapy budowy z XIV-XV/XVI w.

Rozplanowanie zabudowy w połowie XIV w.

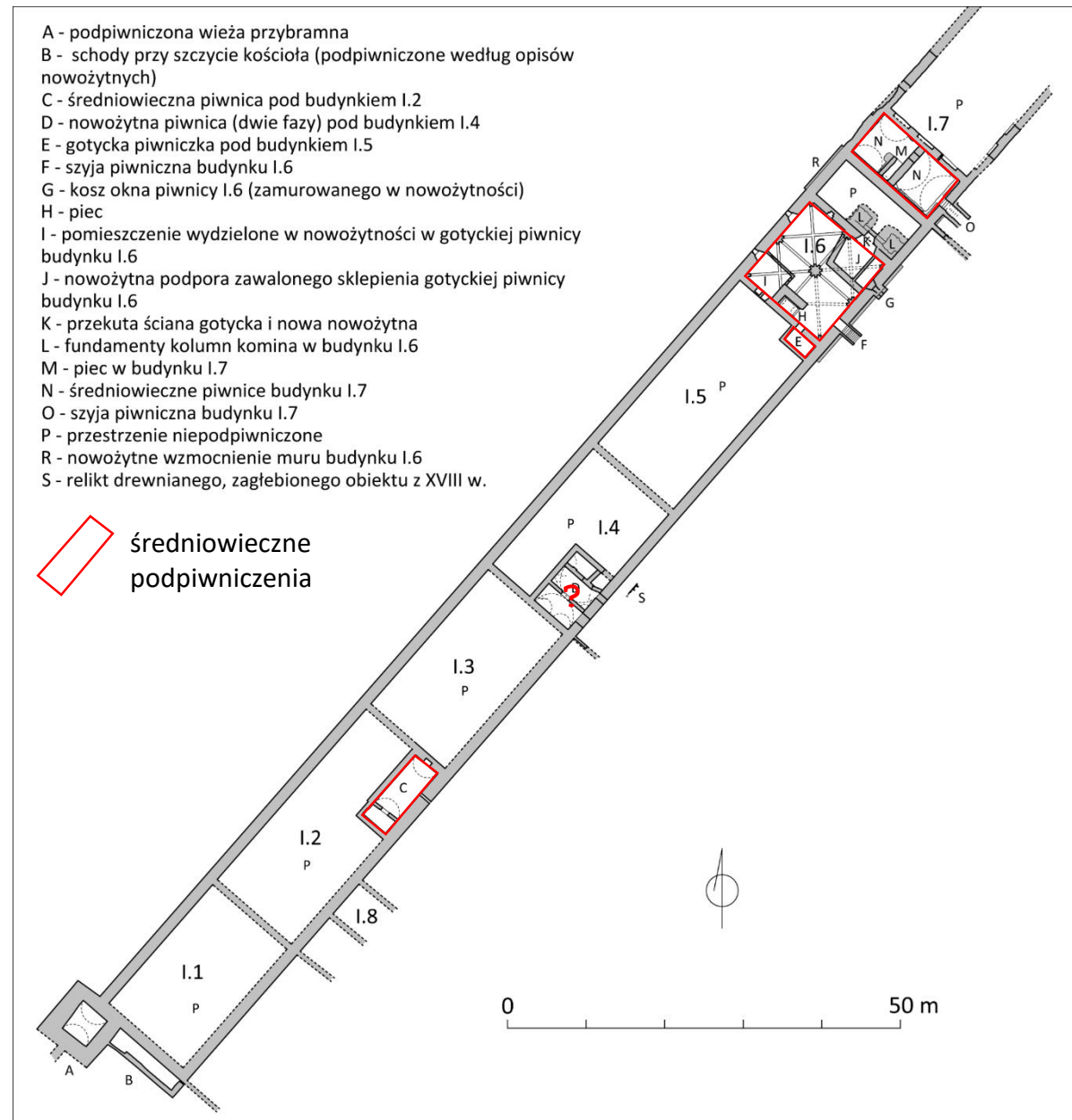
CIĄG ZABUDOWY ZACHODNIEJ W ŚREDNIOWIECZU

Fundament podpiwniczonej części budynku I.6 i niepodpiwniczonego I.5 (nadzór archeologiczny 2021-2023)

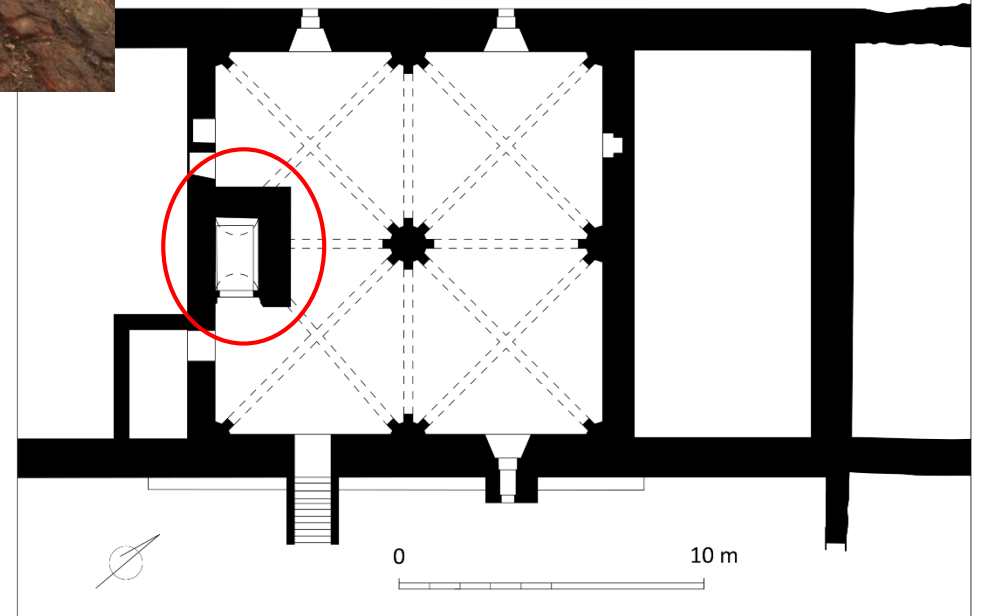
Fundament niepodpiwniczonego budynku I.4 i profil z wykopem fundamentowym (nadzór archeologiczny 2021-2023)

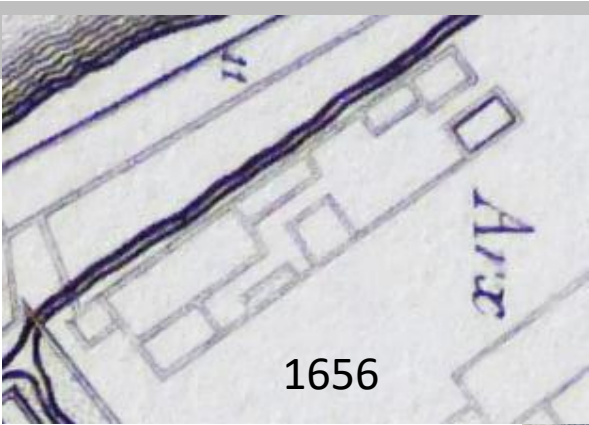
Piec do suszenia sŁodu w południowej części budynku I.6
(nadzory archeologiczne 2021-2023)

rynek I.6 – rzut piwnicy w I fazie

CIĄG ZABUDOWY

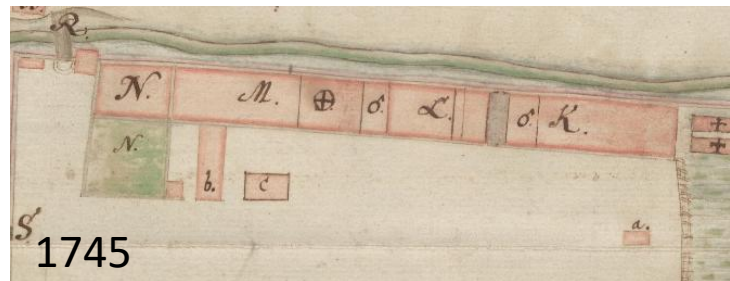
Malbork, st. 3
fot. 104/22

1656

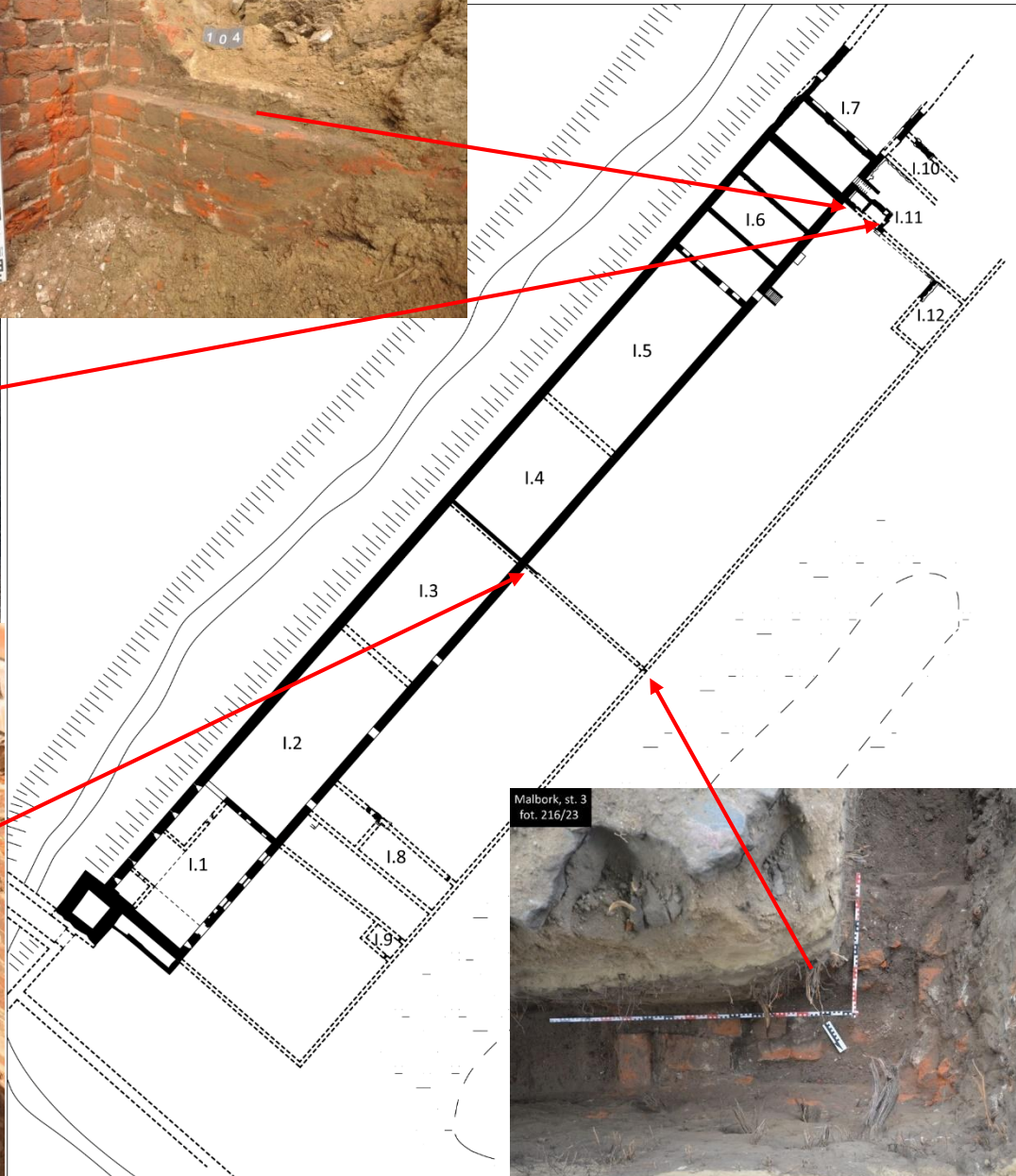
1659

1745

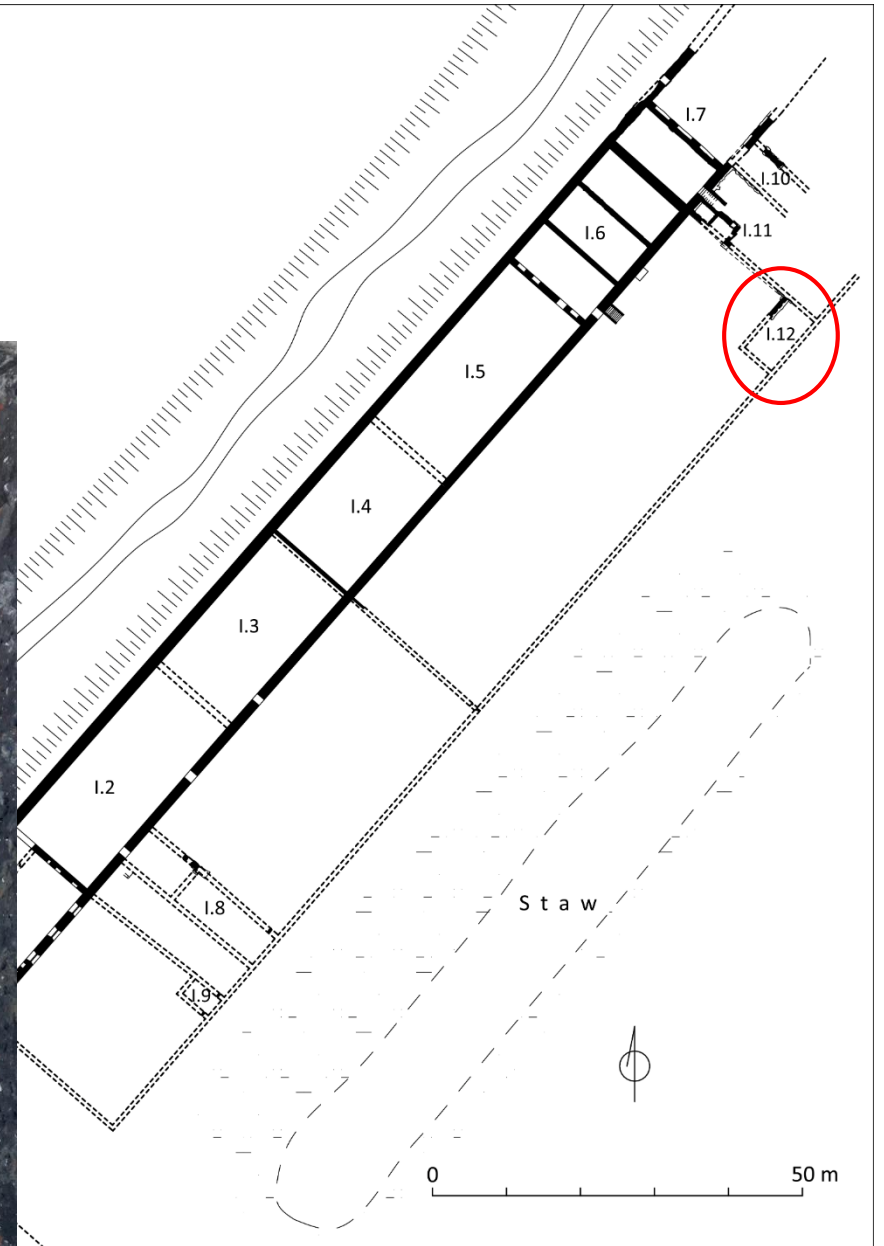
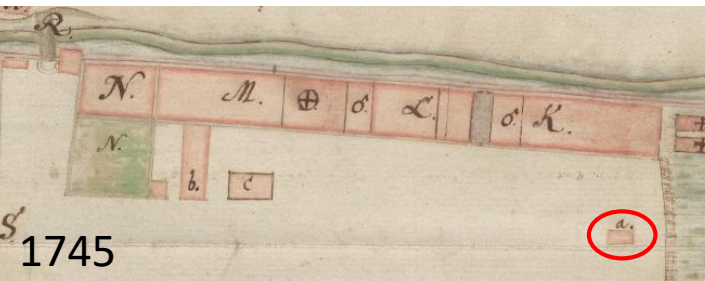
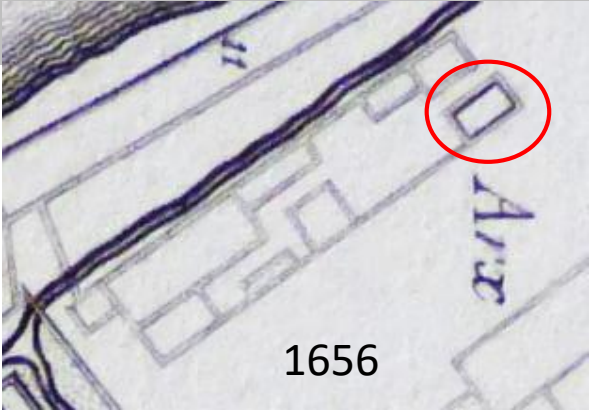

Malbork, st. 3
fot. 117/22

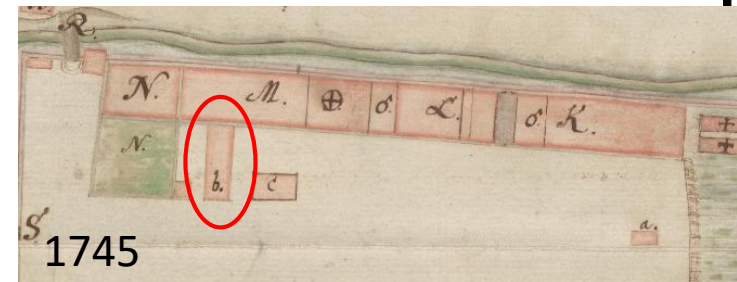

Malbork, st. 3
fot. 216/23

Pozostałości budynku I.12 (wykop 13/24)

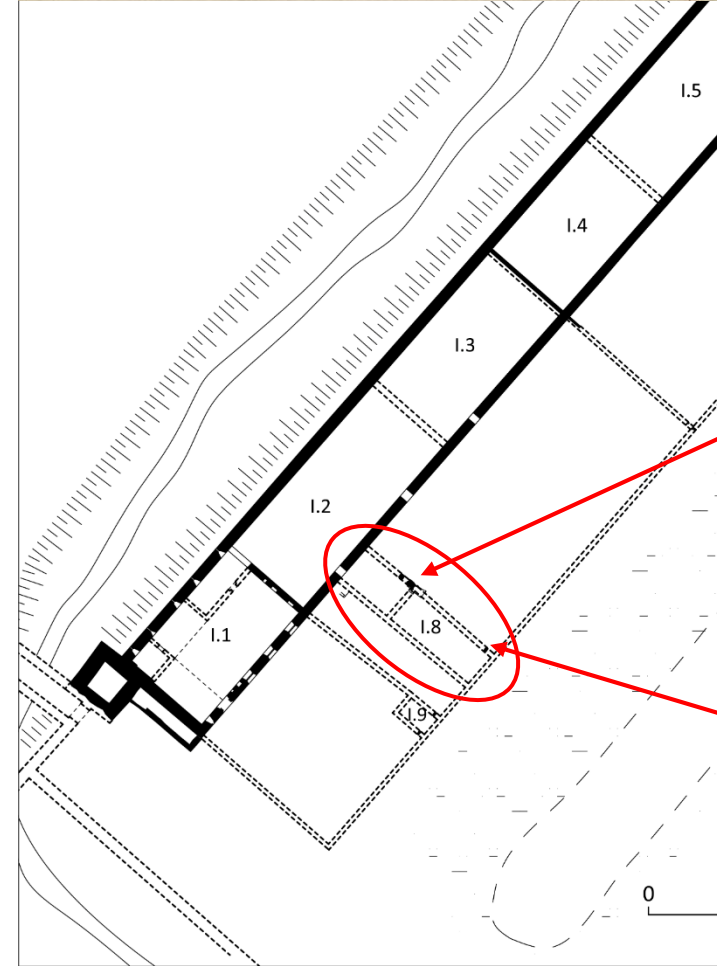
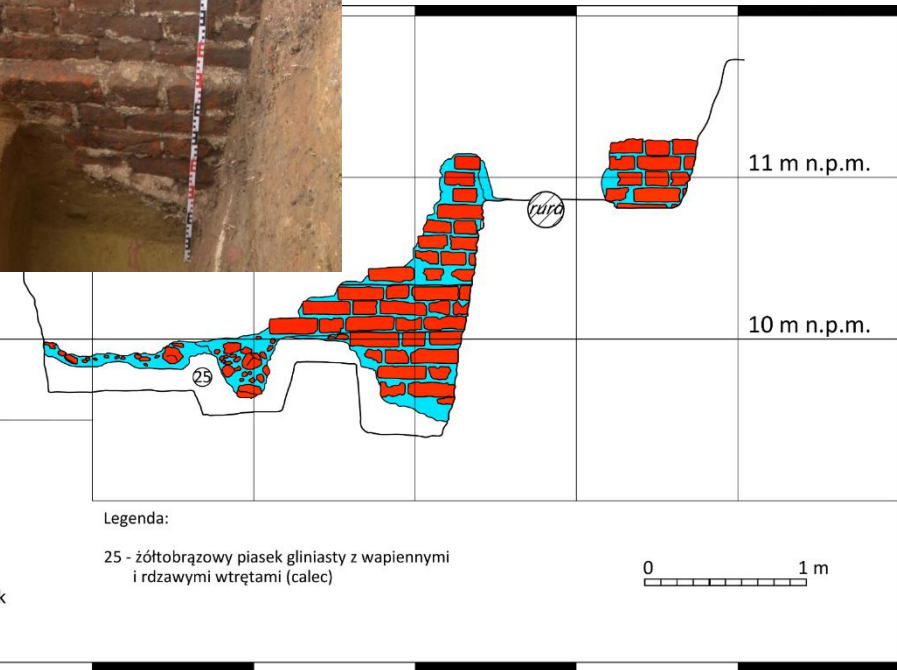
Malbork, gm. Ioca
Stan. 3, zamek
wykop nr 3
 rzut dna
 data: 21.08.2023
 rys. Sylwia Groń
 oprac. komp. Bogusz Wasik
 nr inw. 11/23

- Legenda:
- 7 - żółtobrazowy piasek gliniasty z brązowymi wtrętami i węgielkami
 - 14 - brunatny i biały piasek (wapno)
 - 17 - brunatny piasek z wtrętami drobin cegieł i gliny
 - 19 - glina spiaszczona i glina przemieszana, zielona i brązowa
 - 25 - żółtobrazowy piasek gliniasty z rdzawymi i wapiennymi wtrętami (calec)
 - — — krawędzie stopni

- Niwelacje:
- A - 9,32 m n.p.m.
 - B - 9,87 m n.p.m.
 - C - 9,98 m n.p.m.
 - D - 10,31 m n.p.m.
 - E - 9,70 m n.p.m.
 - F - 9,53 m n.p.m.
 - G - 9,40 m n.p.m.
 - H - 9,93 m n.p.m.
 - I - 10,33 m n.p.m.
 - J - 10,05 m n.p.m.
 - K - 10,33 m n.p.m.
 - L - 10,22 m n.p.m.
 - M - 11,12 m n.p.m.
 - N - 10,21 m n.p.m.
 - O - 10,85 m n.p.m.
 - P - 11,00 m n.p.m.
 - R - 11,10 m n.p.m.
 - S - 11,21 m n.p.m.

Fundamenty budynku I.8
 (wykop 3/23)

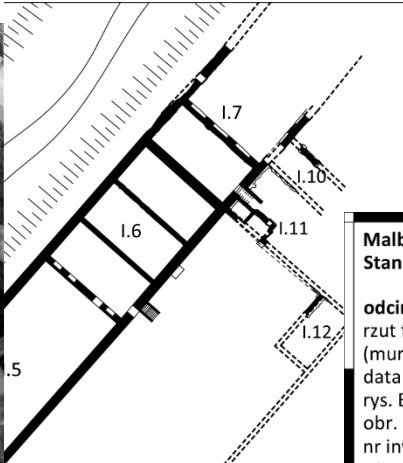

Fundament ściany północnej budynku I.8
 (nadzór archeologiczny 2021-2023)

Malbork, st. 3
 fot. 220/23

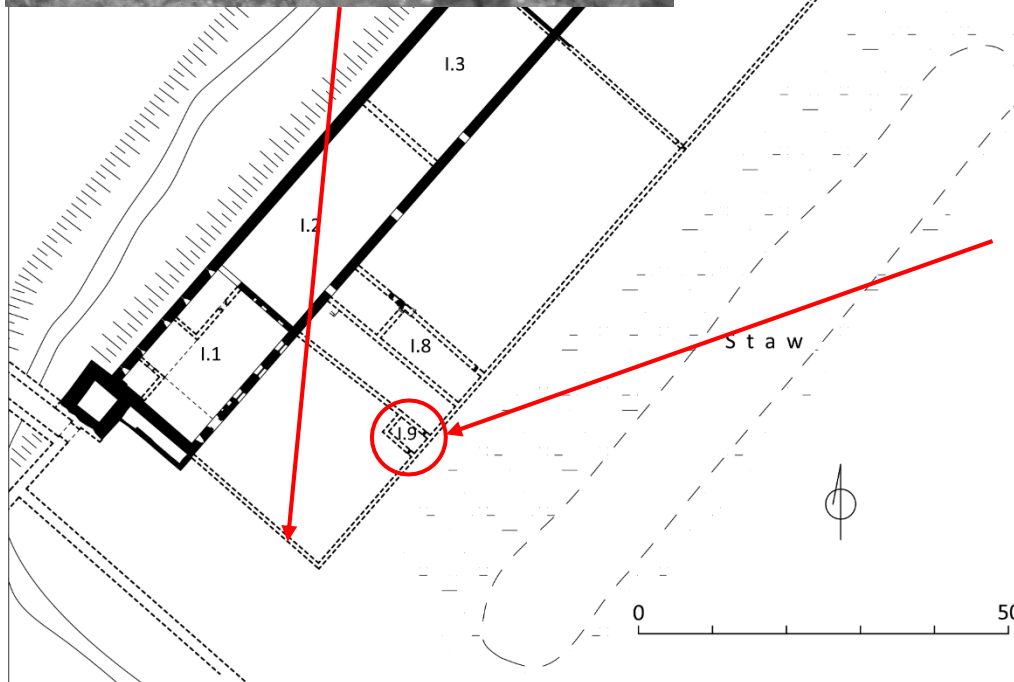
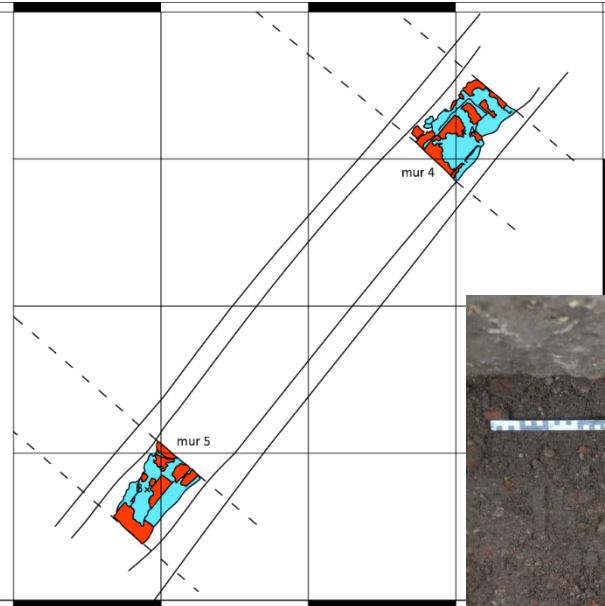
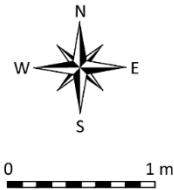
Fundament południowego muru cmentarza odślonięty w 1969 r. (DDN MZM)

CIĄG ZABUDOWY ZACHODNIEJ W ŚREDNIOWIECZU

Malbork, gm. Ioco
Stan. 3, zamek

odcinek nr 39
rzut fundamentów kostnicy
(mury nr 4-5)
data: 17.10.23
rys. Bogusz Wasik
obr. komp. Bogusz Wasik
nr inw. 20/23
Niwelacje:
A - 10,42 m n.p.m.
B - 10,15 m n.p.m.

Fundamenty kostnicy (budynku I.9)
(nadzory archeologiczne 2021-2023)

CIĄG ZABUDOWY ZACHODNIEJ W ŚREDNIOWIECZU

Funkcje zabudowań w średniowieczu:

piekarnia?

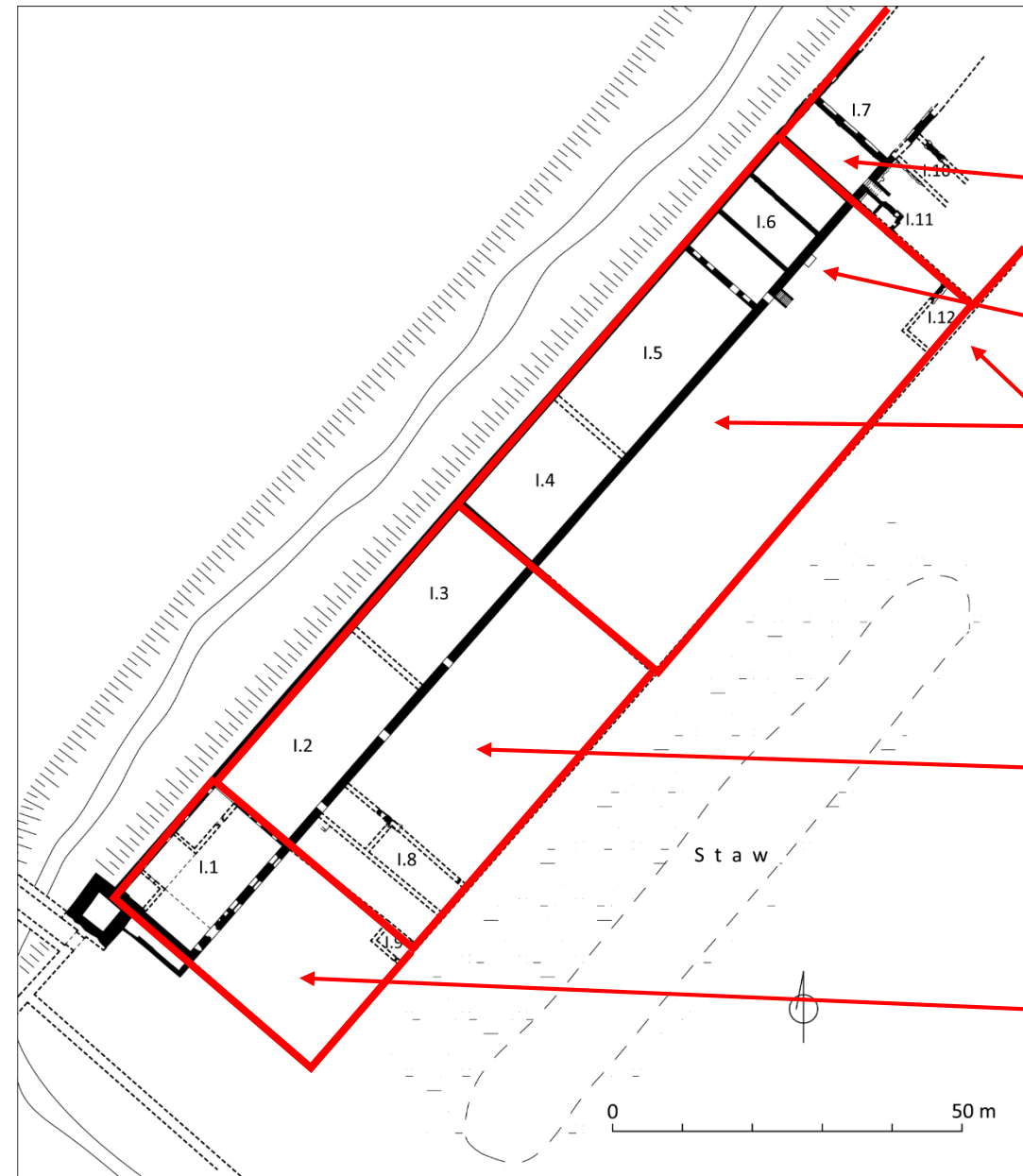
zespół zabudowań browaru i słodowni

oraz warsztatu bednarskiego

i dom zarządcy browaru (?)

zespół zabudowań infirmerii pachołków

kościół i cmentarz św. Wawrzyńca

Rozplanowanie zabudowy w po połowie XIV w.

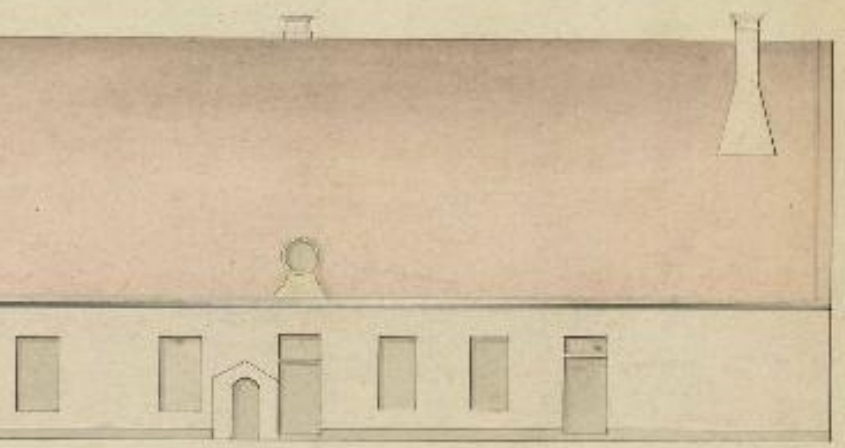
Relikty zw. z kominem podczas prac
z lat 2021-2023

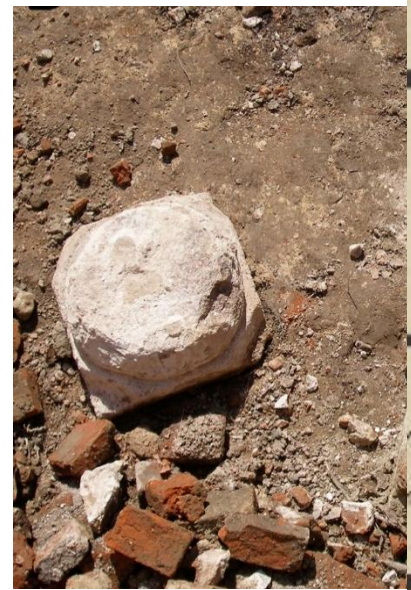
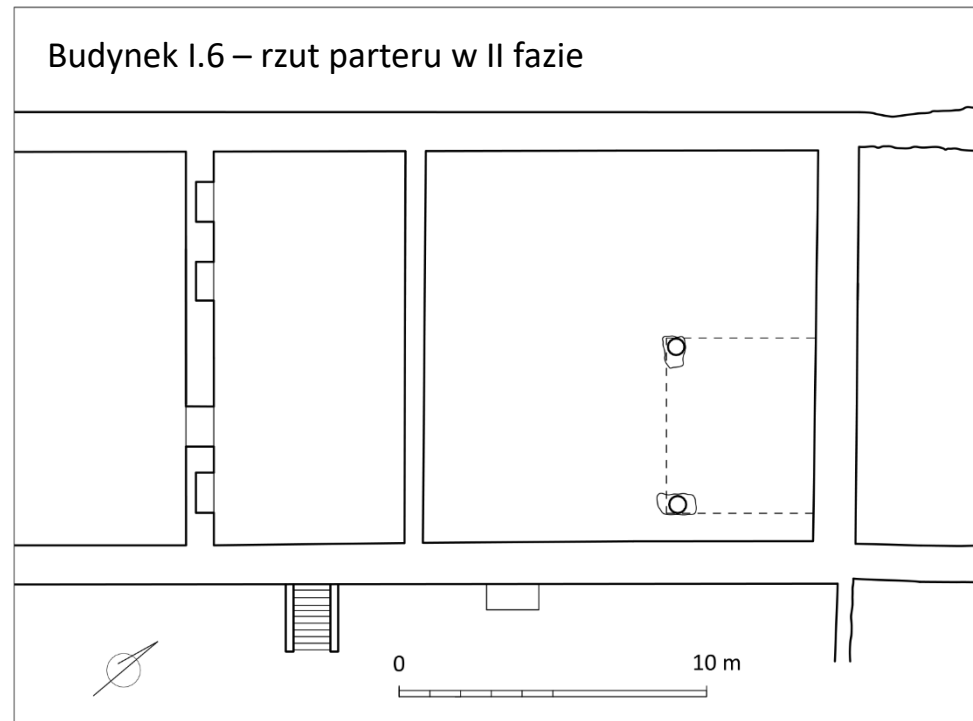
CIĄG ZABUDOWY ZACHODNIEJ W NOWOŻYTNOŚCI

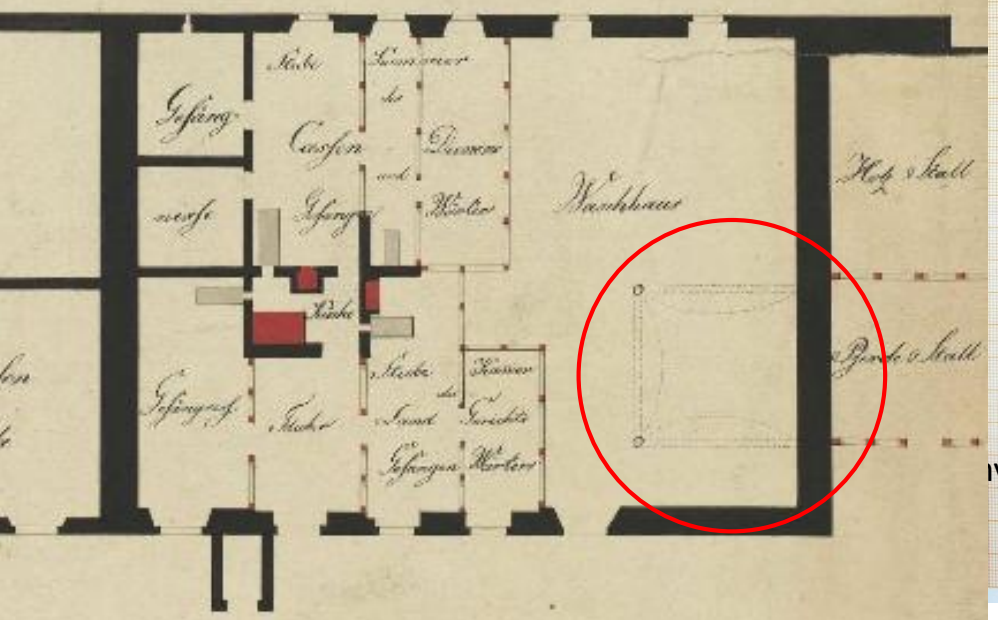
Budynek I.6 – widok i plan z 1823 r.
(Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem)

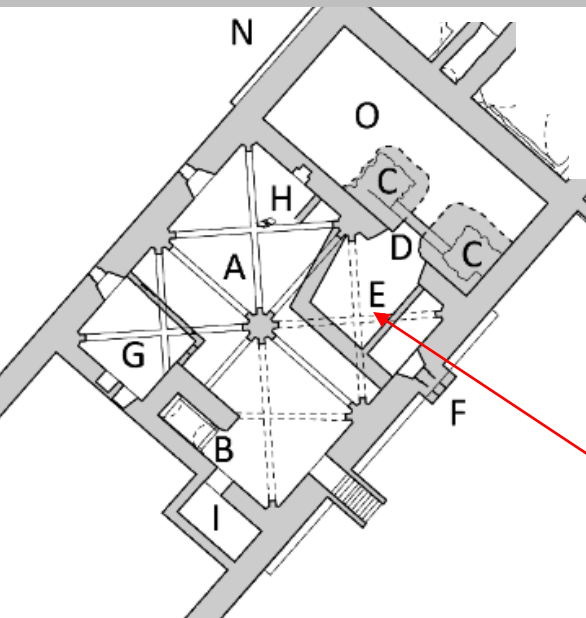
Budynek I.6 – rzut parteru w II fazie

Fragmenty kolumn w 200
(fot. W Bis)

CIĄG ZABUDOWY ZACHODNIEJ W NOWOŻYTNOŚCI

Piwnica pod Budynkiem I.6

Wydzielona przestrzeń wypełniona ziemią podpory zawalonego sklepienia

Piwnica budynku I.6 – przekucie średniowiecznej ściany działowej (nadzór archeologiczny; stan w 2022)

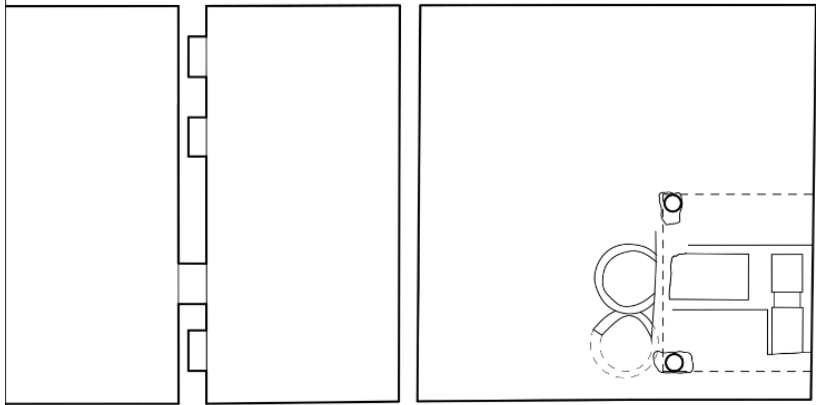

Malbork, st. 3
fot. 67/22

Ściana zachodnia i działowa podpory (nadzór archeologiczny; stan w 2022 r.)

Parter budynku I.6 w latach 40. XVII w.

0

10 m

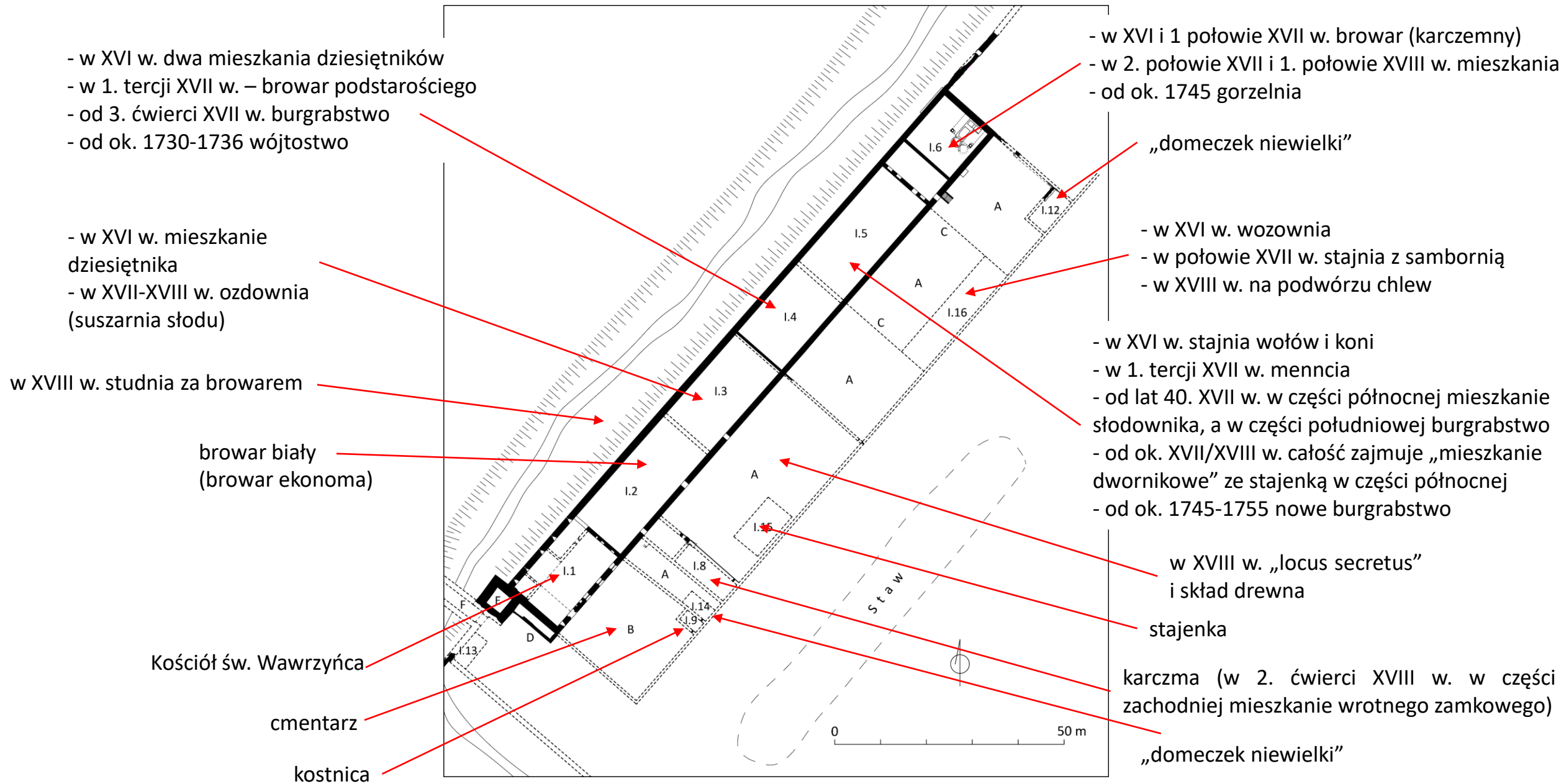
Fundament kadzi (badania M. Dąbrowskiej 2005)

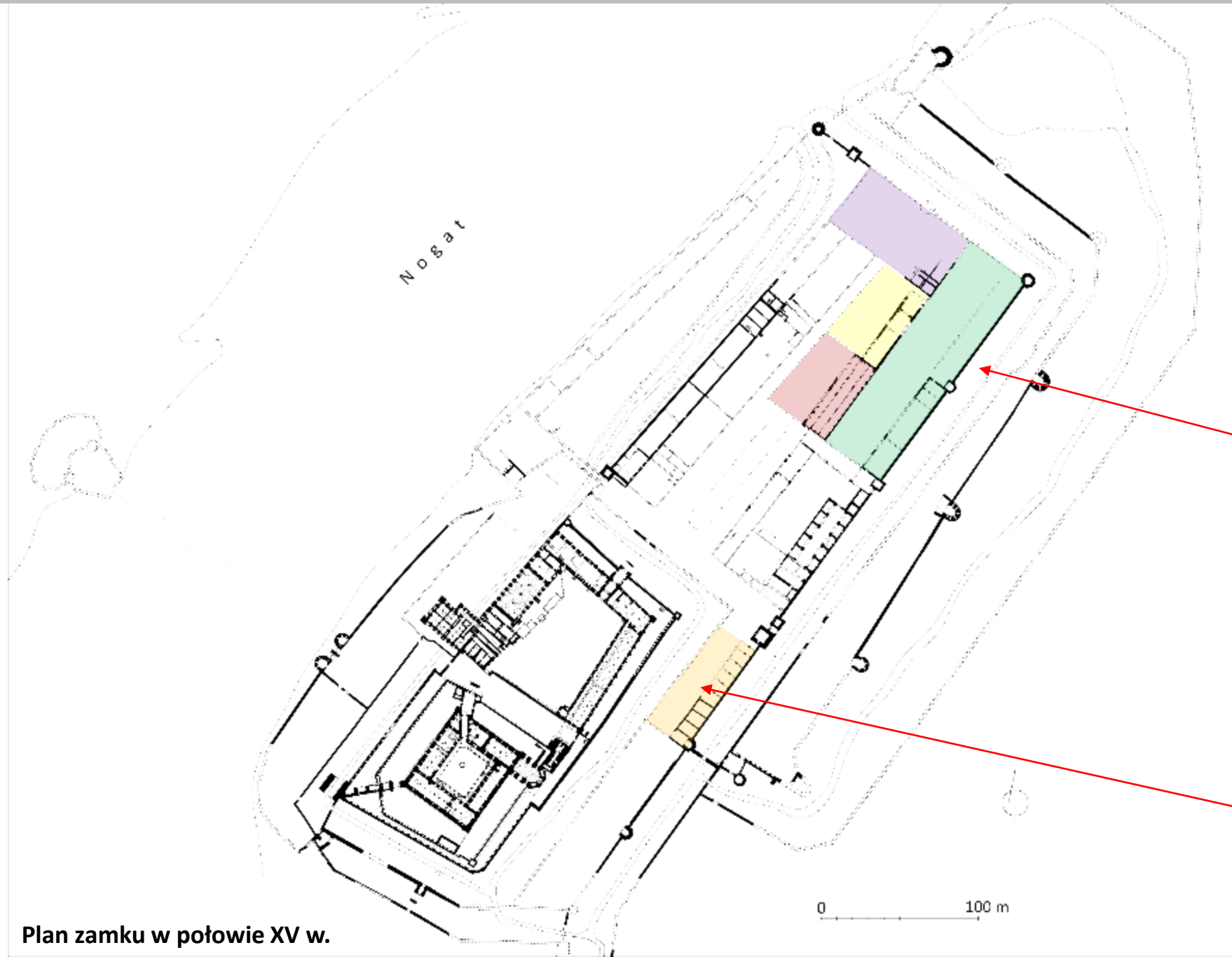
Piec pod kapturem kominowym
(badania M. Dąbrowskiej 2005;
fot. W. Bis)

CIĄG ZABUDOWY ZACHODNIEJ W NOWOŻYTNOŚCI

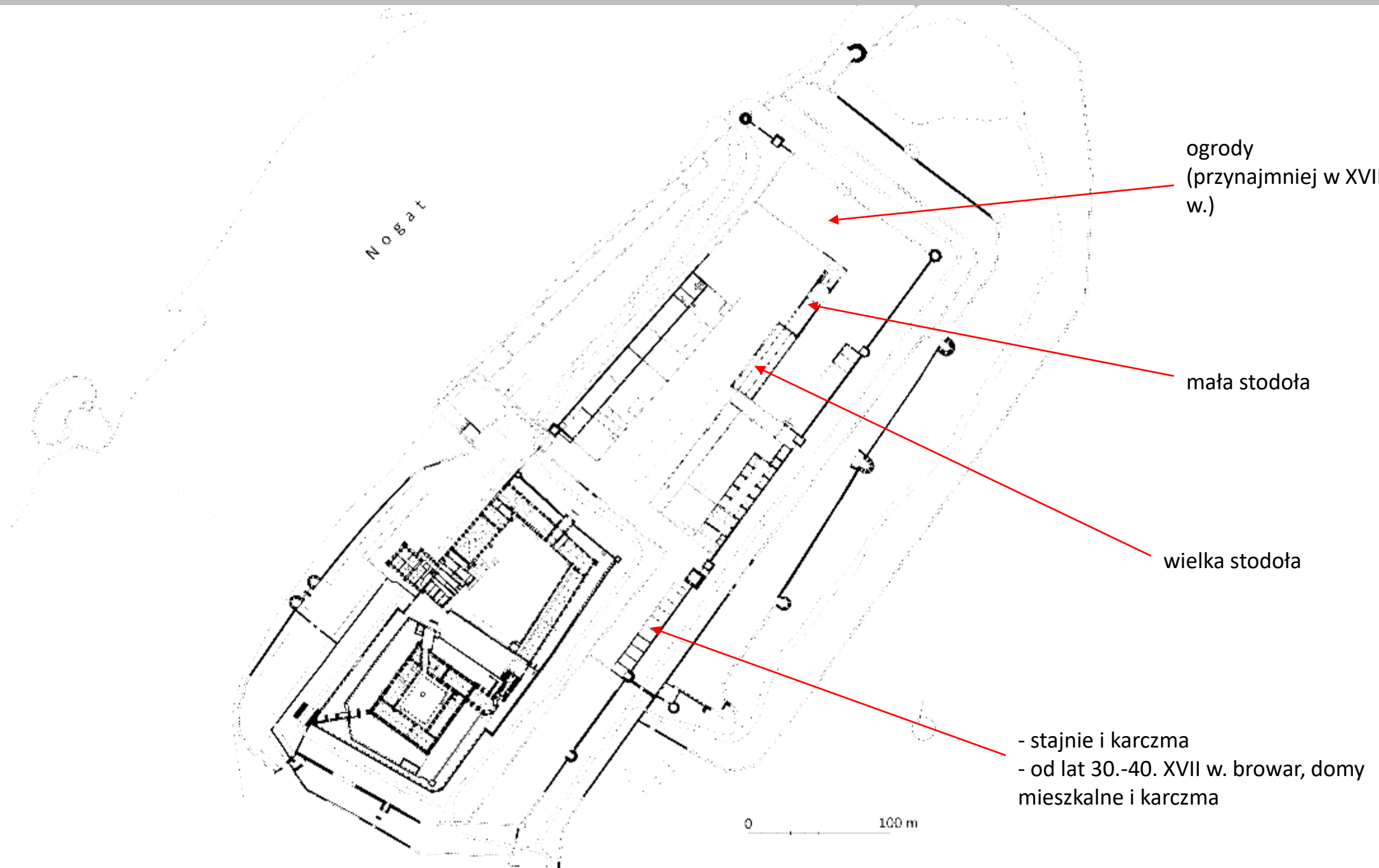
Rozplanowanie zabudowy w 2. połowie XVI i 1. połowie XVII w.

- stajnie
- zagrody bydła i świń
- zaplecze kamieniarskie (murarskie)
- ludwisarnia (lejnia dział)
- Stara Snycernia

Plan zamku w połowie XV w.

PRZEDZAMCZE W NOWOŻYTNOŚCI

PRZEDZAMCZE W NOWOŻYTNOŚCI

kilkanaście domów

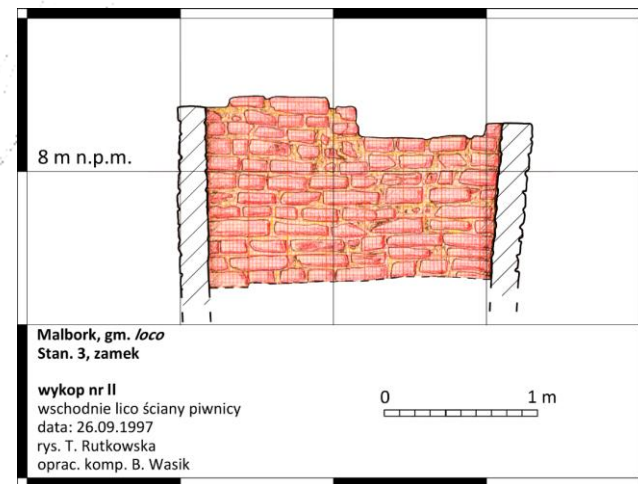
kilka domów, łaźnia,
karczma

kilkanaście domów
i młyn koński

kilka domów

ok. 20-30 domów

Nogat

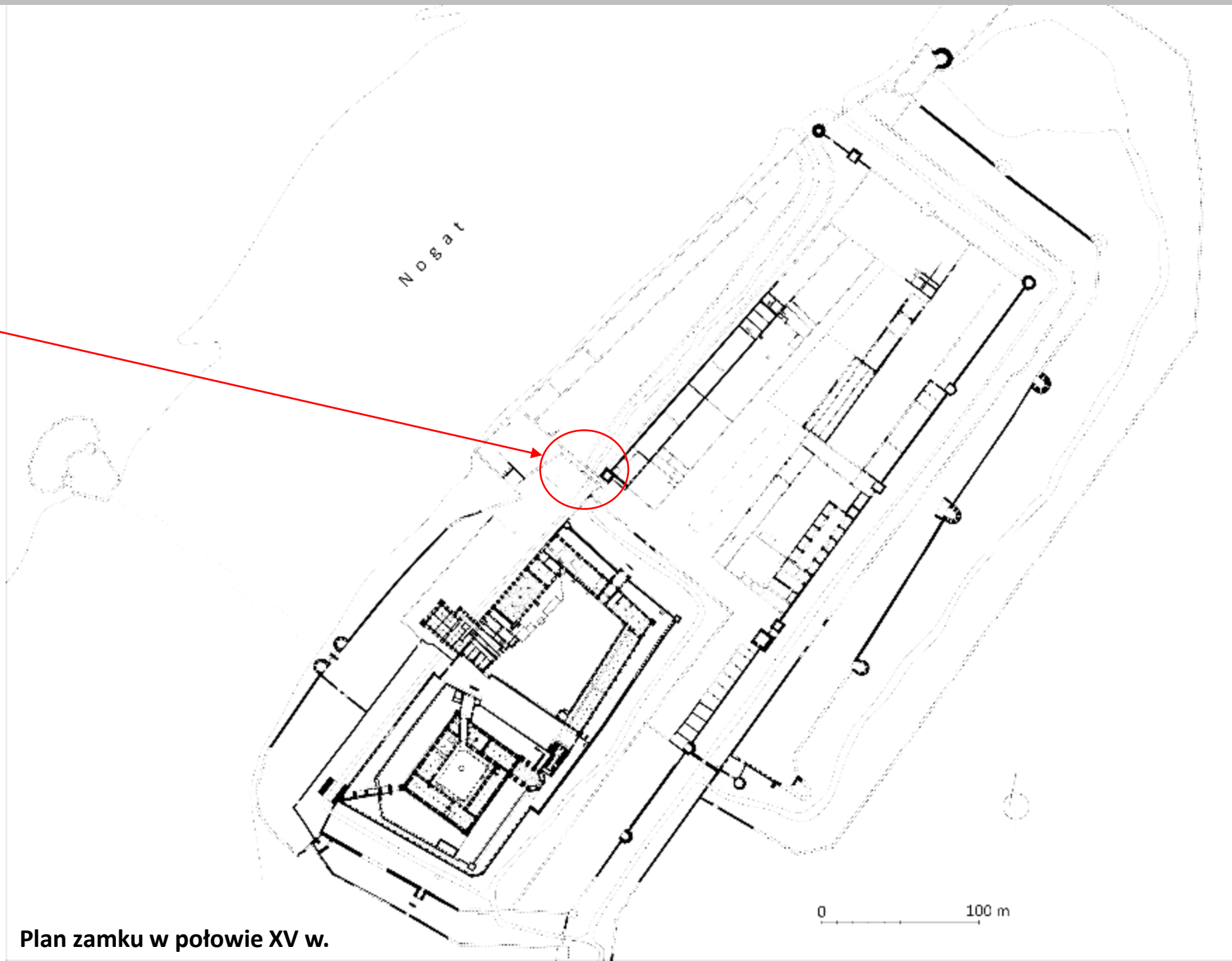
0 100 m

Fragment obrazu Domenica Quaglia z 1834

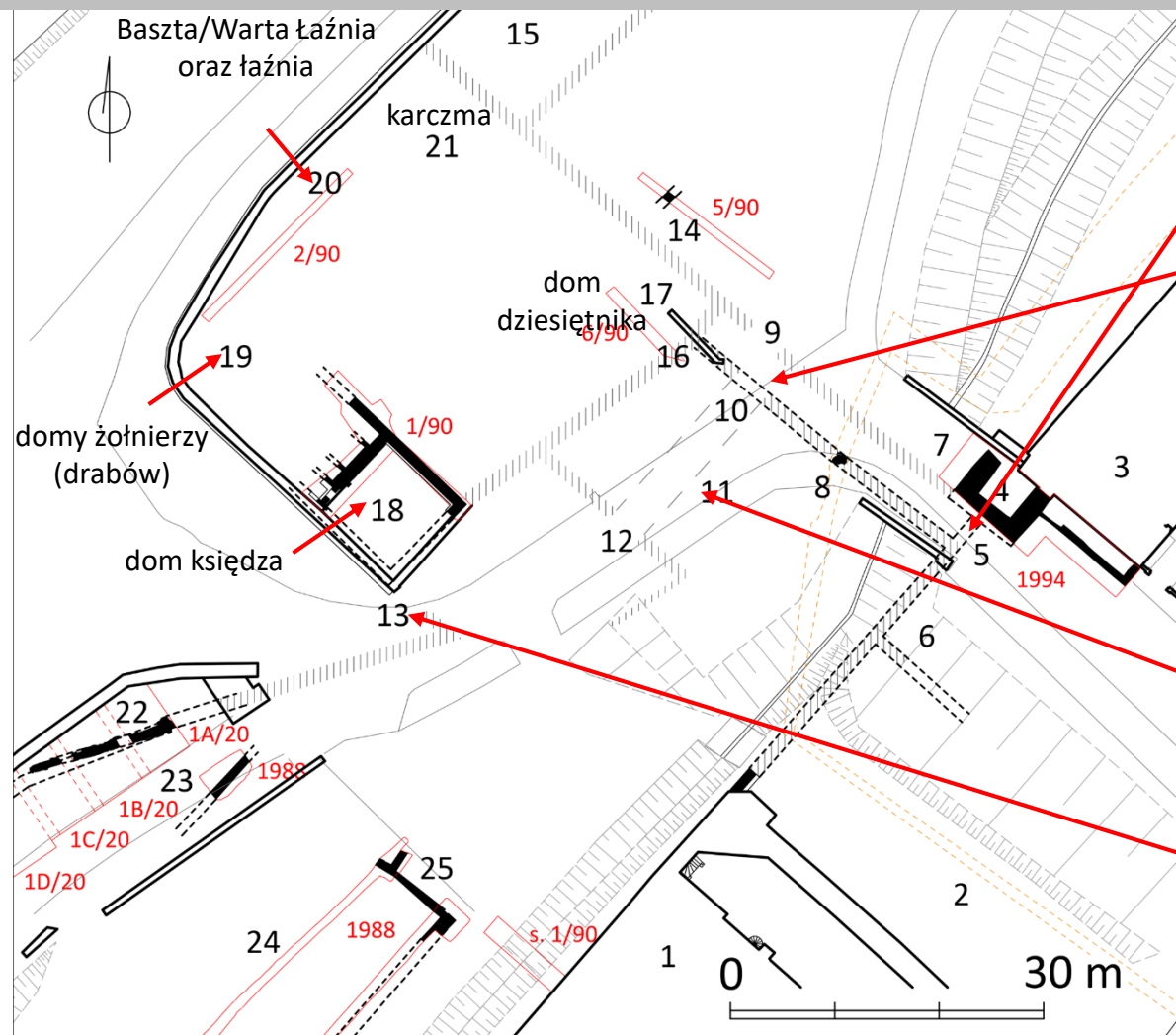
FORTYFIKACJE PRZEDZAMCZA

Brama św. Wawrzyńca
i Bramy Kornuskie

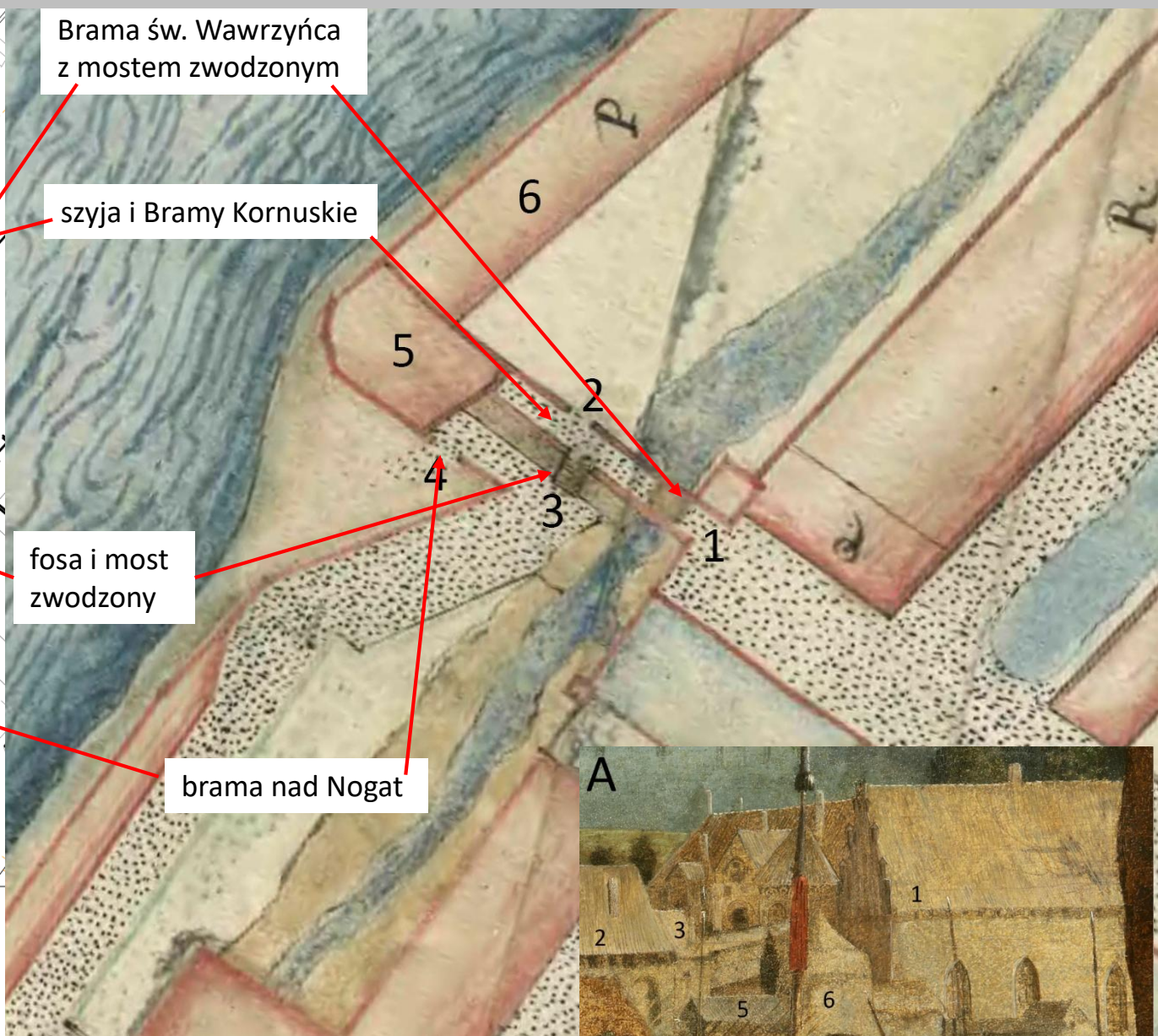

Plan zamku w połowie XV w.

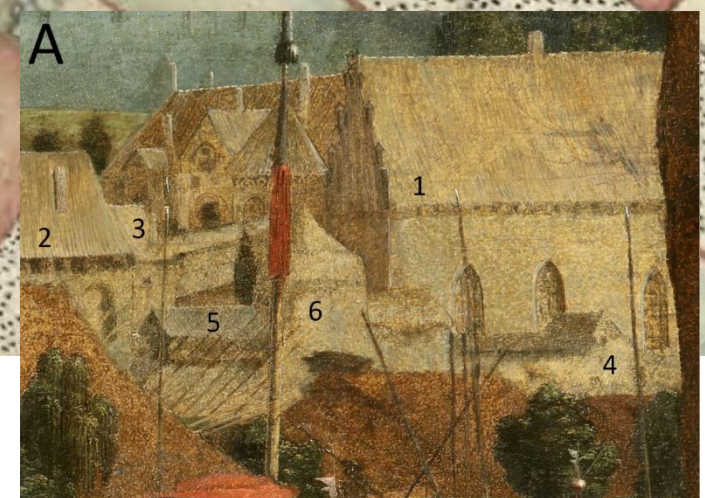
FORTYFIKACJE PRZEDZAMCZA

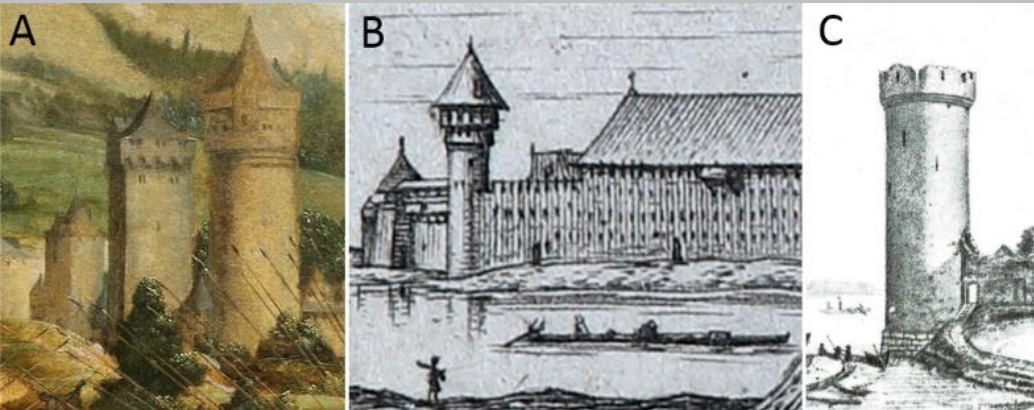
- 1/90 wykopy archeologiczne
- wykop liniowy wykonany pod nadzorem archeologicznym w 2023 r.
- mury średniowieczne odkryte w wykopach
- przybliżony układ murów i bram według planu z 1629 r.

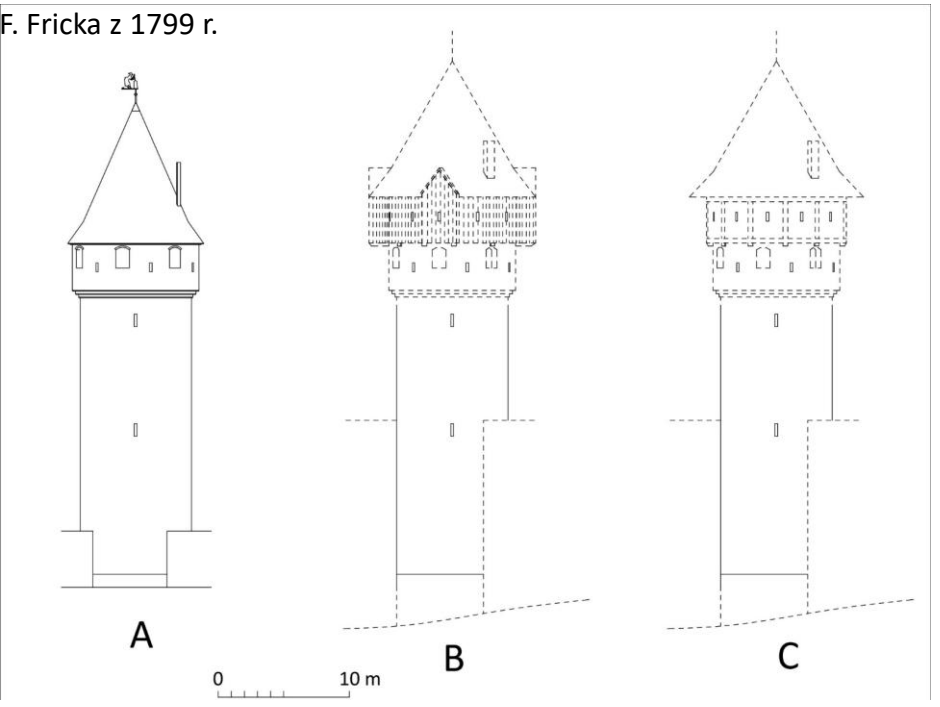
Fragment planu Malborka z 1629 r. i obraz 1536 –1540 r. (Martina Schonincka)

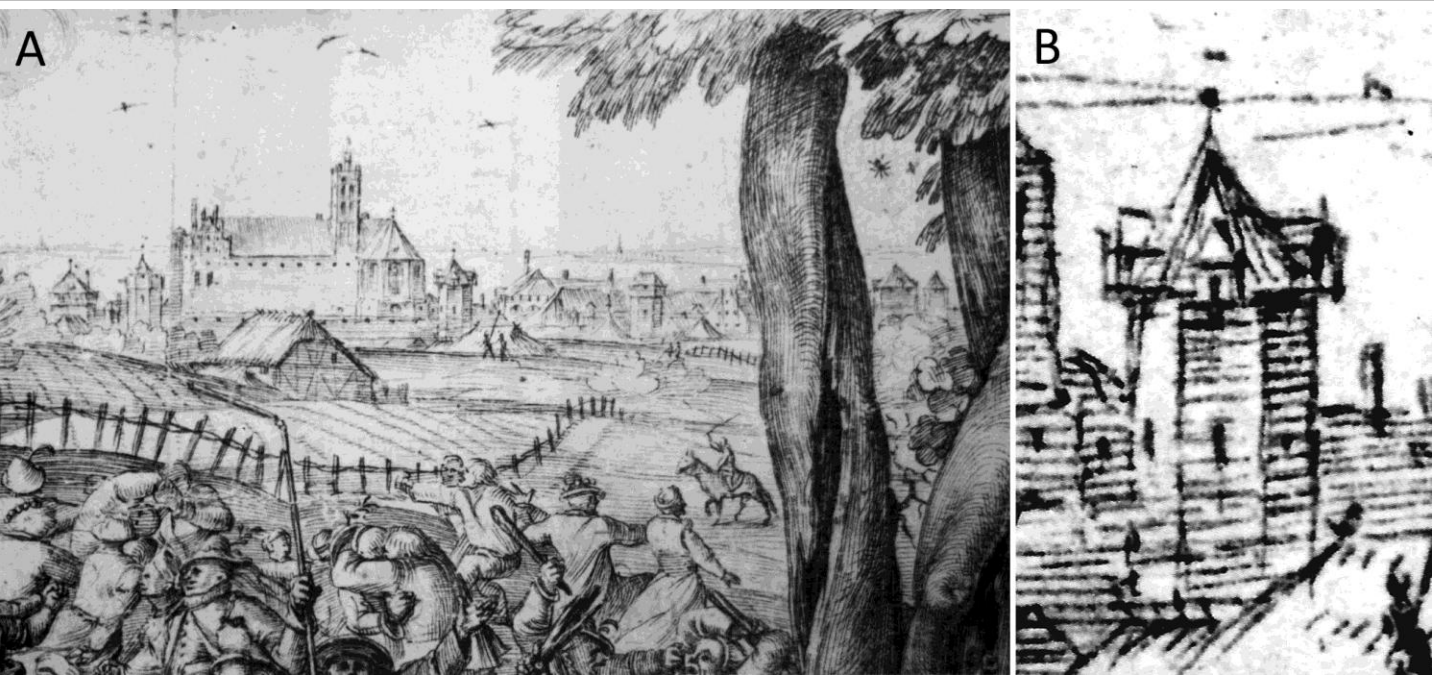
FORTYFIKACJE PRZEDZAMCZA

Baszta Maślankowa (Modra): A - fragment obrazu Martina Schonnicka z ok. 1536-1540 r.; na lewo od Baszty Maślankowej widać Basztę Kęszą i Wołową lub Szarysz, B – fragment portretu Gerarda Denhoffa z 1643 r., C – rycina Johanna F. Fricka z 1799 r.

Baszta Maślankowa (Modra), widok od zachodu: A – stan obecny, B – próba rekonstrukcji wyglądu zwieńczenia wieży według obrazu z ok. 1536-1540 r., C - próba rekonstrukcji wyglądu zwieńczenia wieży według miedziorytu z 1643 r.

Panorama zamku od wschodu z 1587 r. na rycinie przedstawiającej bójkę pod karczmą Antoniego Möllera (A) oraz przybliżenie baszty z wykuszowymi lukarnami (B)

Widok od południa na bramę zamku w tzw. Wale Plauena na planie szwedzkim z 1629 r. – po lewej Baszta nad Piekarnią, a po prawej Baszta Baba

Moje publikacje, dotyczące wyników nowych badań zamku w Malborku:

Wasik B., *Zachodnie międzymurze zamku w Malborku w świetle badań archeologicznych z 2020 roku. Przekształcenia topografii i zabudowy*, Ochrona Zabytków, nr (278) LXXIV (2021), z. 1, s. 71-104.
https://ochronazabytkow.nid.pl/wp-content/uploads/2021/12/OZ_1-2021_B-Wasik-1.pdf

Wasik B., *Budynki i elementy zabudowy w konstrukcji szkieletowej i z drewniana na zamku w Malborku w średniowieczu i nowożytności*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 325 (2024), z. 2, s. 181-205.
<https://doi.org/10.51974/kmw-193093>

Wasik B., *Nowe dane do poznania zamku w Malborku. Wyniki nadzorów i badań archeologicznych, prowadzonych na przedzamczu w latach 2021-2023*, Studia Zamkowe, t. XI (2024), s. 47-82.

Wasik B., *Zespół bram między przedzamczem a Nogatem w Malborku z XIV wieku. Przyczynek do badań słabo poznanych elementów założenia zamkowego*, Zapiski Historyczne, t. LXXXIX (2024), z. 4, s. 5-31.
<http://dx.doi.org/10.15762/ZH.2024.27>

Wasik B., *Kościół św. Wawrzyńca na przedzamczu zamku w Malborku – architektura i technika budowy*, [w:] *Malborski kościół zamkowy św. Wawrzyńca. Dzieje, wystrój, konserwacja*, red. B. Pospieszna, Malbork 2025, s. 22-45.

Wasik B., *Wyniki badań archeologiczno-architektonicznych przeprowadzonych w 2024 r. na przedzamczu zamku w Malborku*, Pomorania Antiqua, t. XXXIV (2025), s. 97-126.

Wasik B., *Zachodni ciąg zabudowy przedzamcza zamku w Malborku w średniowieczu. Układ przestrzenny i technika budowy w świetle badań i nadzorów archeologicznych z lat 2021-2023*, Ochrona Zabytków, nr (286) LXXVIII (2025), z. 1, s. 155-185.
https://ochronazabytkow.nid.pl/wp-content/uploads/2025/06/OZ_1-2025_B-Wasik.pdf

Wasik B., *Zachodni ciąg zabudowy przedzamcza zamku w Malborku w okresie polskim. Układ przestrzenny i przekształcenia w świetle badań i nadzorów archeologicznych z lat 2021-2024*, Ochrona Zabytków – ukaże się w połowie 2026 r.

*Większość powyższych pozycji jest też dostępna na moim profilu na stronie academia.edu

Dziękuję

za uwagę